

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

ThDr. Antonín Podlaha a jeho role při dostavbě Chrámu svatého Víta

Diplomová práce

Studijní program: N7105 – Historické vědy

Studijní obor: 7105T021 – Historie

Autor práce: **Bc. Kateřina Hejnová**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina Hejnová**
Osobní číslo: **P15000651**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historie**
Název tématu: **ThDr. Antonín Podlaha a jeho role při dostavbě Chrámu svatého Víta**
Zadávací katedra: **Katedra historie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

ThDr. Antonín Podlaha je pozoruhodnou postavou nejen českých církevních dějin, ale českých dějin obecně. Nejednalo se pouze o českého římskokatolického kněze a teologa, ale také o archeologa, historika umění a docenta Univerzity Karlovy. Jeho okruh zájmů zahrnoval široké spektrum oborů. Od roku 1904 se stal metropolitním kanovníkem pražským a velmi se angažoval v projektu dostavby chrámu sv. Víta. Stal se vůdčím organizátorem Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta v Praze a věnoval se jak samotné dostavbě, tak i archeologickým výzkumům a vydávání publikací.

Cílem práce je na základě vybraných pramenů a literatury zdokumentovat působení ThDr. Antonína Podlahy jako přední osobnosti Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta a také roli, kterou sehrál v samotném projektu dostavby. Práce bude založena nejen na důkladném studiu archivních pramenů, především z Archivu Pražského hradu a osobního fondu Antonína Podlahy v Archivu Národního muzea, ale také vybrané odborné literatury. Součástí práce bude životopis A. Podlahy, který se bude zabývat nejen jeho veřejným životem, ale pokusí se postihnout i osobní život tohoto "svatého" muže a ukázat jej jako zcela prostého člověka. V práci nebude opomenuta ani Podlahova rozsáhlá literární činnost a nezbytnou součástí práce bude kapitola, jejímž úkolem bude osvětlit počátky myšlenky na dostavbu chrámu sv. Víta.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

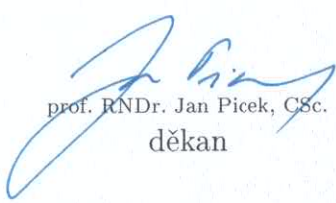
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.**
Katedra historie

Datum zadání diplomové práce: **30. dubna 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. dubna 2017**

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2016

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

Prameny:

Archiv Národního muzea, fond Antonín Podlaha.
Archiv Pražského hradu, fond Jednota pro dostavbu chrámu sv. Víta.
Archiv Pražského hradu, Ročenky Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta 1861-1952.
Archiv Univerzity Karlovy, fond Katolická teologická fakulta.

Tištěné prameny:

Biskup Antonín Podlaha český kněz, archeolog a historik, smuteční schůze k uctění jeho památky ve velké posluchárně filosofické fakulty university Karlovy dne 9. března 1932, Praha, L. Kuncíř 1932.
DLOUHÁ, Běla: Pan biskup doma: vzpomínky na biskupa Dr. Antonína Podlahu, 1. vyd. Praha, V. Kotrba 1948.
CHYTIL, Karel: Antonín Podlaha, Praha, Česká akademie věd a umění 1933.
PODLAHA, Antonín: Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze, Praha, Metropolitní kapitula 1930.
PODLAHA, Antonín: Ilustrovaný průvodce metropolitním chrámem svatého Víta v Praze, 5. vyd. Praha, A. Podlaha 1929.
PODLAHA, Antonín: Soupis památek historických a uměleckých král. hlavního města Prahy: Hradčany. 1, Metropolitní chrám sv. Víta v Praze, Praha, nákladem Archaeologické kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1906.
Sváteční člověk: vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa Antonína Podlahu o 3. výročí jeho smrti, Praha, R. Klimakovská 1935.
Za biskupem Antonínem Podlahou, Praha, A. Šorm 1932.

Literatura:

BENEŠ, Josef: Ač zemřeli ještě mluví: medailonky českých katolických vlasteneckých kněží, 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1964.
BUBEN, Milan: Encyklopedie českých a moravských pomocných (světících) biskupů: (se supplementem sídelních biskupů), 1. vyd. Praha, Libri 2014, ISBN 978-80-7277-523-1.
HANUŠ, Jiří: Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů, 1. vyd. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2005, ISBN 80-7325-029-2.
KUTHAN, Jiří - ROYT, Jan: Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha: svatyně českých patronů a králů, 1. vyd. Praha, Lidové noviny ve spolupráci s KTF UK 2011, ISBN 978-80-7422-090-6.
KUTNAR, František - MAREK, Jaroslav: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století, 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha, NLN 1997, ISBN 80-7106-252-9.
LEBEDA, Jan: Sváteční člověk: život biskupa Antonína Podlahy (1865-1932), 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1965.
TOMEŠ, Josef, et al.: Český biografický slovník XX. století: II. díl: K-P, Praha, Litomyšl, Paseka, P. Meissner 1999, ISBN 80-7185-246-5.
UHLÍKOVÁ, Kristina: Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878-1939), 1. vyd. Praha, Národní památkový ústav 2010, ISBN 978-80-87104-60-6.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své diplomové práce Prof. PhDr. Jaroslavu Čechurovi, DrSc., za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu jejího zpracování věnoval. Také bych chtěla poděkovat své rodině za velkou podporu a pochopení při celém studiu.

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá osobou pražského pomocného biskupa ThDr. Antonína Podlahy a jeho působením jakožto jedné z předních osobností v projektu dostavby chrámu sv. Víta v Praze. Pro pochopení Podlahovy osobnosti a jeho zaujetí pro chrám bylo nutné blíže se seznámit s jeho životem. Na základě dostupné literatury a především pramenů z Archivu Národního muzea byl tedy nejprve sestaven Podlahův životopis, doplněný navíc o jeho další zajímavé aktivity. Hlavním cílem práce bylo zdokumentovat Podlahovu celkovou roli v rámci dostavby v první třetině 20. století. Jakožto významný člen Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta a také „strážce katedrály“ se Podlaha aktivně zapojoval nejen do rozhodování o postupu stavby, ale věnoval se také archeologickým výzkumům a vydávání publikací zaměřených na chrám a jeho poklady. K rekonstrukci Podlahovy činnosti bylo využito zejména Ročenek Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta, dále pak některé dochované korespondence z Podlahovy pozůstalosti a několika vzpomínkových knih. Důležitý pramenný materiál představovaly Podlahovy vlastní práce, které k tématu katedrály dlouhých třicet let neúnavně publikoval.

Klíčová slova

Antonín Podlaha, biskup, spisovatel, dobročinnost, sběratel, chrám sv. Víta, Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta, svatováclavské millenium

Annotation

This diploma thesis deals with the person of Prague Auxiliary bishop ThDr. Antonín Podlaha and his activities as one of the leading figure in the project of the completion of the St. Vitus Cathedral in Prague. To understand Podlaha's personality and his passion for the temple, I needed to get acquainted with his life. Based on the available literature and especially the sources from the National Museum Archives, at first the Podlaha's curriculum vitae was compiled, supplemented by other interesting activities. The main aim of this work was to document Podlaha's overall role in the completion of the St. Vitus Cathedral in the first third of the 20th century. As an important member of the Union for the Construction of the St. Vitus Cathedral and also „the guardian of the cathedral“, Podlaha was actively involved not only in deciding of the progress of the building but also devoted himself to archaeological research and the publication of publications focusing on the temple and its treasures. For the reconstruction of the Podlaha's activity was used, in particular, the Yearbook of the Union for the Construction of the St. Vitus Cathedral, as well some surviving correspondences from the Podlaha's estate and several memorial books. An important source of material was also Podlaha's own work, which he published tirelessly for thirty years.

Key words

Antonín Podlaha, bishop, author, charity, collector, St. Vitus cathedral, The Unity for the completion of the St. Vitus cathedral, St. Wenceslas's millenium in 1929

Obsah

Úvod	10
1. Literatura a prameny	12
1.1. Rozbor literatury	12
1.2. Rozbor pramenů.....	17
2. ThDr. Antonín Podlaha	25
2.1 Dětství a dospívání.....	26
2.2 Léta studentská	27
2.3 Kněžské počátky	30
2.4 Léta adjunktská	32
2.5 Podlaha katechetou	34
2.6 Kanovník svatovítský	40
2.6.1 První desetiletí v nové funkci	41
2.6.2 Léta válečná a poválečná	45
2.6.3 Dvacátá léta.....	48
2.6.4 Závěr života	51
3. Další aktivity Antonína Podlahy	56
3.1 Práce redaktorská.....	56
3.1.1 Obrázková revue	56
3.1.2 Dědictví Svatojánské	58
3.1.3 Dědictví svatého Prokopa	59
3.1.4 Časopis katolického duchovenstva	60
3.2 Dobročinnost jako životní poslání	61
3.2.1 Vědecké podniky	61
3.2.2 Spolky	62
3.2.3 Chudí.....	63
3.2.4 Umělci.....	64
3.2.5 Studenti	65
3.2.6 Přímluvy.....	66
3.2.7 Zvířata	67
3.2.8 Růžencová výroba.....	67
3.3 Sběratel	69
4. Dr. Podlaha a dostavba chrámu sv. Víta	71
4.1 Chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha.....	73
4.2 Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta na Hradě Pražském	77
4.2.1 Jednota za architekta Josefa O. Krannera	82
4.2.2 Jednota za architekta Josefa Mockera.....	86
4.2.3 Jednota za architekta Kamila Hilberta	89
4.2.4 Jednota po Hilbertově smrti	92
4.3 Role Antonína Podlahy při dostavbě chrámu sv. Víta.....	93
5. Závěr	132
6. Prameny a literatura	135

6.1	Prameny	135
6.2	Tištěné prameny.....	135
6.3	Podlahovy práce.....	136
6.4	Literatura.....	139
6.5	Internetové zdroje	140

Úvod

Chrám sv. Víta, místo korunovací mnoha českých panovníků i jejich posledního odpočinku. V naší zemi nenajdeme příliš míst, která by symbolizovala české národní dějiny tak, jako právě on. I dnes, v jednadvacátém století vzbuzuje u mnohých obdiv pro svou monumentalitu a velkolepost. Do chrámu přicházejí každoročně statisíce návštěvníků z mnoha koutů světa, mezi nimiž lze najít jak turisty a poutníky, tak i významné státní návštěvy. V nich všech zanechává chrám sv. Víta nesmazatelný dojem. Málokdo z nich si však již uvědomuje, že ještě v polovině 19. století čnělo nad Prahou pouze jeho gotické torzo. Tak ho za svých mladých let vídával také pozdější pražský biskup Antonín Podlaha. Jakožto český vlastenec a obdivovatel Václava Michala Pešiny z Čechorodu, tvůrce myšlenky na dostavbu katedrály, se rozhodl pokračovat v jeho díle a chrám důstojně dobudovat. Nebyl to však jen idealistický slib z mládí, neboť brzy potom, co byl v roce 1904 jmenován kanovníkem svatovítské kapituly, stal se také členem Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta. Svatovítská kapitula a její kanovníci byli spjati se stavbou chrámu již od dob Karla IV. Z jejích řad pocházeli všichni slavní ředitelé stavby, vzpomeňme například Beneše Krabici z Weitmile, jenž do chrámu přenesl ostatky knížat a králů. Podlaha svým odhodláním slavnou řadu ředitelů stavby završil a získal také čestný titul „strážce chrámu“. V době, kdy se stal členem Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta, byla již dostavba v plném proudu. Zapřísáhlého zastávce purismu Josefa Mockera vystřídal mladší a pružnější architekt Kamil Hilbert, jehož názory na nakládání s uměleckými památkami zcela souzněly s těmi Podlahovými. Není proto divu, že se z obou mužů brzy stali nejen blízcí spolupracovníci, ale také dobří přátelé. Kamil Hilbert si Podlahových odborných znalostí nesmírně považoval a při řešení všech důležitých otázek spojených s dostavbou se k němu často obracel s žádostí o radu. Katedrála se stala Podlahovi vším. Věnoval jí nejen svou práci a čas, ale také většinu své energie a bohužel také zdraví. Nic, co se za dlouhých třicet let v katedrále odehrálo, nestalo se bez jeho vědomí. Podlaha se stal jakýmsi duchovním otcem dostavby, nevynechal snad jedinou schůzi Jednoty, trávil na stavbě každou volnou chvíli a i za tu nejmenší práci se neváhal dělníkům odměnit drobným obnosem. Katedrále a jejím pokladům věnoval nespočet publikací a článků, jimiž se snažil neustále povzbuzovat zájem nejen vědeckých kruhů, ale i celé veřejnosti. Odměna za dlouhá léta neúnavné práce přišla 28. září 1929, v den tisícího výročí smrti

sv. Václava, kdy osobně otevřel nová vrata dostavěné katedrály. Podlaha považoval Svatováclavské millenium a s ním spojené otevření chrámu sv. Víta za vrchol svého životního díla. Není proto divu, že byl tehdy nazván „millenioým Podivnem“. Svými současníky a všemi, kdo se s ním kdy setkali, byl hodnocen jako skvělý člověk, vynikající badatel, štědrý mecenáš a několikrát se mu dostalo také označení „svatý muž“. Byl vzorem vlasteneckého kněze, jenž se skrze své četné aktivity pokoušel o pozvednutí českého národa a obnovení zbožnosti a víry tolik potřebných v nejistém období první poloviny 20. století. Je tedy až s podivem, jak málo se o jeho životě a činech ví. To samé platí také v případě jeho podílu při dostavbě chrámu sv. Víta. Právě z tohoto důvodu bylo téma tolik lákavé a zajímavé, neboť bylo třeba vynést činy Antonína Podlahy ze zapomnění a připomenout, že také díky jeho zápalu a úsilí můžeme dnes na hradčanském horizontu vídat katedrálu v její nynější podobě.

1. Literatura a prameny

Cílem práce je na základě dostupné literatury a pramenů zdokumentovat působení Antonína Podlahy jakožto jedné z nejméně výraznějších osobností v projektu dostavby chrámu sv. Víta. Práce je členěna do dvou hlavních kapitol, které se dále dělí do dílčích podkapitol. Pro zpracování jednotlivých částí bylo užito dostupné literatury, která se zabývá osobou Antonína Podlahy, jeho činností a také katedrálou sv. Víta. Nezbytnou pomůckou byly také dochované prameny z Archivu Národního muzea, Archivu Pražského hradu a částečně také z Památníku národního písemnictví.

1.1. Rozbor literatury

Diplomová práce se věnuje dvěma hlavním tématům, podle kterých je pak rozdělena do příslušných kapitol a podkapitol. První velký oddíl mapuje život, osobnost a dílo Antonína Podlahy. Pro tuto část byla využita, kromě rozsáhlé osobní pozůstalosti, také dostupná literatura, pocházející většinou z tvorby ctitelů a kolegů Antonína Podlahy. Ve velké míře poskytovaly publikace biografické informace, avšak neopomíjely ani Podlahovo rozsáhlé literárně – vědecké dílo. Významným svědectvím o životě a osobnosti vzácného pana biskupa je publikace autorky Běly Dlouhé s názvem *Pan biskup doma*¹. Útlý, ilustracemi doplněný spisek je sbírkou vzpomínek osob, které byly panu biskupovi po dlouhých 25 let nejbliže. Jeho hospodyně Růžena Klimakovská a Kateřina Seidlová vedly nejen jeho domácnost, ale expedovaly i knihy Dědictví Svatojanského a donášely tiskárnám korektury. Právě jejich vzpomínky přinášejí jakýsi intimnější náhled do života doktora Podlahy a jeho každodennosti. Z publikace se mimo jiné dozvídáme jak pan biskup trávil svůj pracovní den, o jeho vztahu k vědě a lásce k umění, samozřejmě nechybí ani zmínky o jeho zaujetí národními světcí a katedrálou sv. Víta, o jejíž dostavbu se hojnou měrou zasloužil. Zajímavým vhladem do Podlahova soukromí jsou kapitoly popisující jeho vztah ke sportu a zvířatům. Z celého textu navíc vyzařuje silná náklonnost a úcta, kterou ke svému panu domácím obě ženy chovaly. Další útlá publikace, jejímž autorem je Antonín Šorm, nese název *Za biskupem Antonínem Podlahou*². Jedná se o krátký článek, který byl separátem kalendáře *Přítel opuštěných* pro rok 1933, ve kterém autor oslavuje čtená Podlahova dobrodiní.

¹ **DLOUHÁ, Běla:** *Pan biskup doma*, 1. vyd. Praha, CMK V. Kotrba 1948.

² **ŠORM, Antonín:** *Za biskupem Antonínem Podlahou*, Praha, Československá akciová tiskárna 1933.

Zaměřuje se na dva hlavní rysy Podlahovy povahy, a to štědrost a pracovitost. Jako důkaz jeho štědrosti předkládá Růžencovou výrobnu, o jejíž chod se pan biskup velice zasloužil a četné příklady jeho dobročinnosti. Ve druhé části textu Šorm vyzdvihuje jeho badatelskou činnost a zápal, se kterým se vydával zkoumat historické památky. Článek je doplněn o fotografie, a to nejen z oficiálních akcí, ale také z Podlahova dětství a mládí. Publikace *Sváteční člověk s podtitulem Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa Antonína Podlahu o třetím výročí jeho smrti*³ je, jak už sám název napovídá, sbírkou vzpomínek přátel a známých pana biskupa, zkrátka lidí, kteří se s Antonínem Podlahou mohli setkat a poznat jeho osobnost. Sborník uspořádal v roce 1935 jako poctu jeho osobě a dílu jeho velký ctitel, Jan Lebeda⁴. Kniha je členěna do několika částí podle působnosti jednotlivých autorů. V první části se tak setkáváme s texty církevních představitelů vzpomínajících na Podlahu jako na výtečného kněze a především skvělého člověka. Následuje text profesora Karla Rebana věnovaný životnímu dílu pana biskupa, který přednesl na smuteční slavnosti v Českých Budějovicích v únoru 1932. Třetí část knihy tvoří vzpomínky přátel a ctitelů, mezi nimiž najdeme jména jako Oldřich Blažíček, Josef Cibulka, Karel Chytil či Zdeněk Wirth. Zajímavým dokladem Podlahova učitelského působení je vzpomínka prof. Františka Žákavce, jenž z pozice bývalého gymnaziálního studenta popisuje první setkání s Podlahou jako třídním katechetou. Publikaci zakončuje zmínka o vybudování pomníku v blízkosti katedrály. Jan Lebeda vydal kromě sborníku také Podlahův životopis s názvem *Sváteční člověk – Život biskupa Antonína Podlahy (1865 – 1932)*⁵. Již sám název knihy vypovídá o jejím obsahu, neboť Lebeda na necelých 160 stranách podává svědectví o zbožném, prací a dobrotou naplněném životě pražského světícího biskupa. Z autorova vyjadřování je jasně patrná jeho příslušnost k církevním kruhům, jelikož na mnoha místech svého vyprávění užívá nejrůznějších citátů z bible a latinských slov náboženské tematiky. Podlahu pak několikrát přirovnává ke sv. Václavovi či sv. Prokopovi a jeho samotný životopis pojímá jako jakousi legendu o životě a skutcích novodobého světce. Další publikace věnovaná Podlahově osobě je dílem českého historika umění Karla Chytila, který býval jeho blízkým

³ **KOLEKTIV AUTORŮ:** *Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa Antonína Podlahu o třetím výročí jeho smrti*, Praha, R. Klimakovská 1935.

⁴ Mons. Jan Lebeda byl římskokatolický kněz, v letech 1988 – 1991 pomocný biskup pražský.

⁵ **LEBEDA, Jan:** *Sváteční člověk. Život biskupa Antonína Podlahy (1865 – 1932)*, 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1965.

spolupracovníkem. Publikace s prostým názvem *Antonín Podlaha*⁶ vyšla v roce 1933 a je rozdělena na dvě části. V první z nich, věnuje Chytil pozornost základním biografickým údajům, ve větší míře se však zaměřuje na Podlahovo vědecké dílo. Druhou část knihy tvoří ucelená, chronologicky uspořádaná bibliografie celé Podlahovy literární činnosti sestavená jeho velkým obdivovatelem Jindřichem Šámalem. Při příležitosti smuteční schůze konané k uctění památky zesnulého Antonína Podlahy 9. března 1932 vznikl sborník příspěvků s názvem *Biskup Antonín Podlaha – český kněz, archeolog a historik: smuteční schůze k uctění jeho památky ve velké posluchárně filosofické fakulty university Karlovy dne 9. března 1932*⁷. Úvodního slova se ujal profesor Josef Pekař, po němž následují tři články významných odborníků věnované třem oblastem Podlahova zájmu. J. V. Šimák hodnotí Podlahu jako historika. Zdeněk Wirth se pustil do analýzy Podlahova snažení v oboru archeologie a ochrany památek. Zmiňuje se o jeho působení v několika odborných periodikách zabývajících se hmotnými památkami našich zemí a také o publikacích, které za svůj život na toto téma sestavil. Poslední příspěvek je dílem Josefa Cibulky, českého historika umění, archeologa církevního umění a římskokatolického kněze. Cibulka se zabývá Podlahovým působením coby kněze a středoškolského učitele teologie v době, kdy se náboženské přesvědčení vytrácelo nejen mezi mladou generací, ale téměř z celé společnosti. Podstatné místo ve své stati věnuje Cibulka Podlahově snaze o znovunalezení náboženského cítění národa a zamezení úpadku víry mezi studentstvem, o což se pokoušel právě skrze své teologické a církevně – historické texty, modernější učebnice katechismu a další podobné podniky. Celý sborník v podstatě shrnuje celoživotní dílo a snahu biskupa Podlahy z pohledu odborníků vybraných oborů, kterým se sám ve velké míře věnoval.

Základní informace o osobě biskupa Antonína Podlahy lze dohledat i v nejrůznějších lexikonech a slovnících. *Lexikon české literatury*⁸ obsahuje několikastránkový záznam, ve kterém samozřejmě nechybí životopisné údaje doplněné o Podlahovu rozsáhlou biografii rozčleněnou podle typu publikace. Zajímavým doplňkem je seznam Podlahových pseudonymů, pod kterými podepisoval některé své

⁶ **CHYTIL, Karel:** *Antonín Podlaha*, Praha, Česká akademie věd a umění 1933.

⁷ **KOLEKTIV AUTORŮ:** *Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik.. Smuteční schůze k uctění památky ve velké posluchárně filosofické fakulty university Karlovy 9. března 1932*, Praha, L. Kuncíř 1932.

⁸ **BARTŮŠEK, Václav - MERHAUT, Luboš, et al.:** *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 4.sv. II., U-Ž.*, Praha, Academia 2008, ISBN 978-80-200-1671-3, str. 1951 – 1955.

práce. V *Českém biografickém slovníku XX. století*⁹ lze nalézt krátký životopisný záznam, jenž obsahuje nejdůležitější informace vztahující se k Podlahovi a nechybí ani výčet jeho nejznámějších literárních prací. Stručnou biografickou zmínku obsahuje i encyklopedie *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*¹⁰. Stejně tak je tomu v případě *Malého slovníku osobností českého katolicismu 20. století*¹¹. Heslo Podlaha, Antonín se vyskytuje samozřejmě i v největší české encyklopedii, Ottově slovníku naučném¹², kde pod ním lze naléznout biografické i bibliografické údaje. To samé pak platí i v případě Ottova slovníku naučného nové doby¹³. O četných aktivitách, které Podlaha vyvíjel v oboru historických věd, informuje souhrnná publikace pojednávající o českých a slovenských historících. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*¹⁴ od historického dua František Kutnar a Jaroslav Marek se na necelých čtyřech stranách věnují historickým pracím vzešlým z pera Antonína Podlahy a jejich přínosu v oboru církevních dějin. Za jeho nejvýznamnější práce považují edice pro náboženské a církevní dějiny 17. a 18. století. Kladně jsou hodnoceny také jeho edice pramenů a soupisy vzniklé z dokumentů uložených v archivu a knihovně svatovítské kapituly, ke kterým měl Podlaha jakožto jejich správce neomezený přístup. Přínos těchto prací spatřují autoři v tom, že poskytly mnoho studijní látky a badatelských pomůcek pro další historické bádání v oboru náboženském, církevním, politickém i kulturním. Opomenuty nebyly ani jeho práce zabývající se církevní archeologií a dějinami umění. Autoři reflektují také jeho činnost redaktorskou a organizační, kterou zastával v rámci různých odborných periodik a oceňují jeho rozsáhlé soupisy především církevních památek, kvůli kterým procestoval téměř celou naši zemi. Závěrem je zmíněna jeho práce teologická, především pak nedokončený čtyřsvazkový Český slovník bohovědný a pětisvazková Bibliografie české katolické literatury náboženské.

⁹ **TOMEŠ, Josef, et al.:** *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K – P*, 3. sv. Praha, Litomyšl, Paseka, P. Meissner 1999, ISBN 80-7185-246-5, str. 594.

¹⁰ **AUGUSTA, Pavel:** *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, 4. vyd. Praha, Libri 1999, ISBN 80-85983-65-6, str. 313 – 314.

¹¹ **HANUŠ, Jiří:** *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*, 1. vyd. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2005, ISBN 80-7325-029-2, str. 120 – 121.

¹² *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*, d. 19, Praha, Paseka 2000, obr. Příl., ISBN 80-7185-274-0, str. 1013.

¹³ **NĚMEC, Bohumil, et al.:** *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*, 4. díl, sv. 2 Praha, Polička, Litomyšl, Paseka, Argo 1998, ISBN 80-7185-385-2, str. 1167 – 1168.

¹⁴ **KUTNAR, František - MAREK, Jaroslav:** *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století*, 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha, NLN 1997, ISBN 80-7106-252-9, str. 563 – 566.

Druhá velká kapitola je věnována vztahu Antonína Podlahy ke katedrále sv. Víta a především tomu, jakou roli sehrál v rámci její dostavby v první třetině 20. století. Antonín Podlaha byl již od počátku svého působení v Jednotě pro dostavění chrámu sv. Víta výraznou osobností. Z ní se postupně vypracoval na jednu z hlavních postav tohoto velkolepého projektu. Aktivně se účastnil všech schůzí Jednoty a zajímalo ho vše, co se okolo chrámu odehrávalo. Významně se podílel na archeologických výzkumech v královských hrobkách a kapli sv. Václava, zabýval se nálezy učiněnými při dostavbě a neopomíjel ani památky chované za jejími zdmi. Podlahův zájem a zápal pro dostavbu chrámu dokládá řada prací a článků, jež tomuto tématu věnoval. Právě tyto práce posloužily jako materiál k rekonstrukci Podlahova vztahu k našemu nejvýznamnějšího svatostánku.¹⁵

Obecné informace týkající se chrámu sv. Víta poskytla obsáhlá publikace s názvem *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha s podtitulem svatyně českých patronů a králů*.¹⁶ Ta vzešla ze spolupráce dvou renomovaných historiků středověkého umění a architektury, Jiřího Kuthana a Jana Royta, a podrobně se zabývá historií katedrály od jejích prvopočátků až do první poloviny 20. století. Celou publikaci doplňují barevné fotografie jak z exteriéru, tak interiéru a další zobrazení jejího vnitřního vybavení. Další publikace, ze které byly čerpány informace k historii chrámu nese název *Katedrála sv. Víta v Praze – k 650. výročí založení*.¹⁷ Autoři jednotlivých příspěvků se věnují celé historii stavby svatovítského chrámu, tentokrát zahrnují i období 2. poloviny 20. století, kdy ještě docházelo k úpravám, avšak v omezené míře. Autoři se taktéž zabývají tématem dostavby katedrály a nechybí ani zmínky týkající se Jednoty pro dostavbu chrámu, především pak jejího založení. Důležité informace k založení spolku Jednota pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském¹⁸ poskytla stejnojmenná edice pramenů vydaná Ústavem dějin umění v Praze. Její autorkou je Marie Kostílková, jenž svůj celoživotní profesní zájem zaměřila právě ke katedrále sv. Víta. Jakožto pracovnice archivu Pražského hradu mohla studovat materiály vzniklé z působení Jednoty, díky čemuž poté vznikl tento soubor pramenů věnující se období mezi lety 1842 –1871.

¹⁵ Viz rozbor pramenů.

¹⁶ **KUTHAN, Jiří - ROYT, Jan:** *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, 1. vyd. Praha, Nakladatelství Lidových novin 2011, ISBN 978-80-7422-090-6.

¹⁷ **MERHAUTOVÁ, Anežka:** *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, 1. vyd. Praha, Academia 1994, ISBN 80-200-0189-1.

¹⁸ **KOSTÍLKOVÁ, Marie - PETRASOVÁ, Taťána:** *Jednota pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském. Edice pramenů I. 1842 – 1871.*, 1. vyd. Praha, nakladatelství Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky 1999, ISBN 80-902279-5-3.

Přesto, že publikace pojednává o starším období, než je v práci sledováno, poskytuje mnoho důležitých informací o vzniku myšlenky na dostavbu a k samotnému založení Jednoty. Další dvě publikace se věnují přímo tématu dostavby. Starší z nich s názvem *Katedrála sv. Víta 2, dostavba*¹⁹ byla také vydána k 650. výročí založení chrámu. Publikace je souborem vyobrazení katedrály, především fotografií a staré plánové dokumentace, jež jsou uloženy ve fondu Jednoty v archivu Pražského hradu. Fotografie a vyobrazení navíc doplnila textem věnovaným, jak už název napovídá, právě dostavbě a fungování Jednoty až do roku 1954, kdy byla z rozhodnutí politbyra ÚV KSČ zrušena. V rámci výstavy s názvem *Koruna Matky měst*, konané v loňském roce na Pražském hradě, vznikla stejnojmenná publikace²⁰, která je opět souborem unikátního obrazového materiálu, jehož prostřednictvím se lze seznámit nejen s průběhem samotné dostavby, ale i se způsoby dokumentování stavebního procesu fotografickými i jinými technikami.

1.2. Rozbor pramenů

Druhý, nezbytný zdroj informací pro diplomovou práci představovaly dochované archivní materiály. Ty byly nezbytné pro doplnění a rozšíření faktů získaných z četby literatury. Pro zadané téma byly stěžejní dokumenty z osobní pozůstalosti Antonína Podlahy, uchované v archivu Národního muzea²¹. Stejně důležitý byl také fond Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, jenž je uložen v archivu Pražského hradu²². Pro drobná doplnění pak posloužily některé části vybraných fondů z Památníku národního písemnictví.

Osobní pozůstalost Antonína Podlahy²³ je momentálně uchovávána v Archivu Národního muzea. Původně ji měl však ve správě Literární archiv Památníku národního písemnictví, odkud byla v roce 1990 převedena právě do ANM. Tehdy ji tvořilo 25 předběžně uspořádaných archivních kartonů. V ANM k nim navíc přibyly další tři, označené písmeny P1 – P3, které obsahovaly opisy erekcčních knih a jiných kapitulních rukopisů pořízené Podlahou.²⁴ Fond definitivně uspořádala docentka Marie

¹⁹ **KOSTÍLKOVÁ, Marie:** *Katedrála sv. Víta: K 650. výročí založení Svatovítské katedrály s obdivem a úctou k dílu našich předků*, D. 2., Dostavba, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 1994, ISBN 80-900048-7-3.

²⁰ **ŠULA, Michal, et al.:** *Koruna Matky měst: dostavba chrámu sv. Víta ve fotografii*, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 2016, ISBN 978-80-86161-84-6.

²¹ Dále jen ANM.

²² Dále jen APH.

²³ ANM, fond Antonín Podlaha.

²⁴ Převzato z Historického ústavu ČSAV.

Ryantová v roce 1993 a vytvořila k němu přehledný inventář.²⁵ Rozsah fondu je celkem značný, obsahuje 1610 inventárních jednotek a je uložen v 31 kartonech. Dle typu písemností je pak rozdělen do různých tematických oddílů.

V prvé řadě je zde oddíl biografický, který obsahuje různé doklady, především pak doklady týkající se Podlahova studia. Jsou zde například dochovány jeho studijní indexy z vysoké školy, cestovní pas či vysvědčení o řidičské zkoušce a jízdní licence k samostatnému řízení automobilu. V další části nalezneme velkou skupinu legitimací nejrůznějších organizací a institucí – například členská knížka Matice české (1883), jejímž byl Podlaha zakládajícím členem.²⁶ Stejně početná je i řada jmenovacích dekretů do prebend a různých funkcí (zde např. adjunkt teologické fakulty či prefekt Strakovy akademie), které jsou navíc doplněny o platové výměry a další doplňkové písemnosti. V tomto oddílu lze také nalézt smlouvy s nakladatelstvími a písemnosti spojené s publikační činností. K biografickému materiálu dále náleží dokumenty dokládající Podlahovy majetkové a finanční poměry – např. potvrzení o vlastnictví automobilu a jeho následném věnování Technologickému průmyslovému muzeu apod. Celý oddíl pak dotváří několik dochovaných diářů a zápisníků, Podlahovo ex libris, vizitky, pečetní typáře, vyobrazení osobního znaku apod.²⁷

Nejrozsáhlejší oddíl fondu tvoří dochovaná korespondence, která je dále rozdělena do tří skupin dle povahy pisatelů.

V rodinné korespondenci je zachováno 29 dopisů, jejichž pisateli jsou Podlahovi rodiče a dále několik dopisů od sestry a jejího manžela.

Velmi zajímavou se jeví skupina dokumentů patřících do osobní korespondence, ve které se vyskytuje mnoho dopisů od Podlahových význačných současníků, s nimiž udržoval čilý písemný styk. Najdeme mezi nimi jak vysoké církevní hodnostáře – arcibiskupa Pavla Huyna či Františka Kordače, tak i významné katolické kněží, např. Andreje Hlinku. Z uměleckých kruhů se zde objevují jména jako J. Š. Baar či Jakub Deml, z malířů pak Mikoláš Aleš či Zdeňka Braunerová, stavitel Kamil Hilbert a z dalších výtvarných umělců například František Bílek či Otakar Španiel. Velký oddíl tvoří korespondence s historiky, především s kolegy Eduardem Šittlerem a Josefem

²⁵ **RYANTOVÁ, Marie:** ThDR. Antonín Podlaha (1865 – 1932). Osobní fond. Inventář, Praha, Archiv Národního muzea 1993.

²⁶ Viz **RYANTOVÁ**, str. XI.

²⁷ Tamtéž.

Tumpachem a historiky umění, např. Oldřichem Blažičkem či Karlem Chytilém. Mezi jednotlivci lze zmínit např. hudebního skladatele Josefa Bohuslava Foerster, antropologa Jindřicha Matiegku, politika Přemysla Šámala či Podlahova přítele, památkáře Zdeňka Wirtha a další.²⁸ Co se týče četnosti dopisů s jednotlivými osobami, většinou se jedná jen o několik málo kusů, přičemž početnější soubory jsou spíše ojedinělé.²⁹

Třetí část korespondence spadá do provenience institucionální, není však již tak rozsáhlá jako tomu bylo v případě korespondence osobní. Nalezneme zde dopisy od nejrůznějších institucí jako jsou archivy (Archiv Pražského hradu, Archiv hl. města Prahy, apod.), akademie (Akademie výtvarných umění, atd.), knihovny (např. Knihovna Národního muzea), fakulty (theologická fakulta University Karlovy a německé university v Praze), kluby (Klub „Za starou Prahu“), antikvariáty, ministerstva, muzea, různé spolky a sdružení či farní úřady. Početnější skupinou je pak korespondence vedená s Jednotou pro dostavění chrámu sv. Víta, Národním museem, Společností přátel starožitností aj.

Ke korespondenci také náleží blahopřání k nejrůznějším příležitostem a životním událostem. Největší složku tvoří blahopřání k narozeninám, svátku či Vánocům. Častá jsou také blahopřání k různým jubileím, povýšení apod. Dále sem patří pozvánky na různé společenské akce z období mezi lety 1898 – 1932 a také jednotlivé anonymní a neurčené dopisy.

Další část fondu tvoří vlastní Podlahovy práce, které jsou však ve fondu zachované pouze torzovitě. Rukopisy prací byly nejspíše po jejich vydání samotným autorem zlikvidovány, tudíž se zde, s výjimkou několika drobných článků, téměř žádné nenacházejí. To samé platí také v případě rukopisů nevydaných prací, ze kterých se ve fondu dochovalo opět jen několik článků. Početnější skupinu tvoří Podlahovy německé přednášky z církevního umění a archeologie o uměleckých stylech. Ve velkém se zde dochoval také přípravný materiál, především ve formě opisů archiválií z archivu metropolitní kapituly a pražského arcibiskupství.³⁰ Zajímavé jsou také dochované zápisníky s umělecko – historickými poznámkami vzniklé v rámci bádání při přípravách soupisů památek pro okresy Rokycanský, Příbramský, Kralovický a Benešovský.

²⁸ Viz **RYANTOVÁ**, XII.

²⁹ Např. Kamil Hilbert (27 dopisů), mons. dr. Karel Kašpar (40 dopisů), Zdeněk Wirth (57 dopisů).

³⁰ Viz **RYANTOVÁ**, str. XIII.

Písemnosti týkající se Podlahovy veřejné činnosti jsou sice ve fondu také zastoupeny, avšak ne v takovém množství v jakém by se dalo v jeho případě očekávat. Přesto zde nalezneme alespoň písemnosti vzniklé v rámci činnosti Národního výboru pro oslavu svatováclavského tisíciletí či část korespondence Archeologické komise ČAVU. V malém množství jsou dochovány také dokumenty spjaté s působením Podlahy jakožto kapitulního děkana u sv. Víta a k činnosti Růžencové výroby, jejímž byl přednostou.

Bohatě zastoupen je naproti předchozím částem fondu ilustrační materiál. Tvoří ho velké množství Podlahových fotografií, a to jak oficiálních portrétů a skupinových fotografií, tak i záběrů z různých akcí, především ze svatováclavských oslav a otevření dostavěné katedrály sv. Víta. Do této části fondu byly včleněny i různé novinové články věnované Podlahovi.

V pozůstalosti jsou uloženy také práce cizích autorů. Tato část je kupodivu oproti oddílu jeho vlastních prací a veřejné činnosti mnohem rozsáhlejší. Mezi těmito dokumenty lze nalézt torzo cizí korespondence, jejíž souvislost s Podlahou je velice diskutabilní či legitimaci Krasoumné jednoty pro Čechy patřící Růženě Klimakovské, Podlahově hospodyně.³¹ Dochovány jsou také rukopisy hesel a životopisů, které měly nejspíše spojitost s jeho redaktorskou činností. Zajímavé jsou jistě i notové party z pera Gustava Róoba. Samostatnou skupinu tvoří cizí články, zabývající se nejrůznějšími tématy, především pak svatováclavským milleniem či chrámem sv. Víta.

Zvláštní skupinu fondu tvoří tzv. varia, kam jsou zařazeny písemnosti, které nemají přímou spojitost s Podlahovou publikační či veřejnou činností. Mezi těmito dokumenty lze dohledat například instrukce pro inspektory sbírek Musea království českého (1895), konzistorní oběžník (1860), pořádek pohřebního průvodu arcibiskupa Bedřicha Schwarzenberga (1885), stanovy Svatováclavské ligy apod. Vyskytují se zde také různé nabídky knih či reklamní letáky. Vedle toho je zde dochován taktéž obrazový materiál zahrnující kresby a fotografie kostelů, jejich interiérové výzdoby a oltářů, archiválií a dalších památek, dále pohlednice zobrazující nejrůznější lokality, fotografie osob, grafické listy a ex libris. Nevšední součástí oddílu jsou pak stuhu z Podlahových pohřebních věnců a ze svěcení zvonů.

³¹ Viz **RYANTOVÁ**, str. XIV.

Osobní fond Podlahy poskytl díky své bohaté materiálové základně skutečně mnoho důležitých informací a poznatků, které byly následně zužitkovány nejen pro kapitoly věnované jeho životu a dílu, ale i pro kapitolu zabývající se jeho rolí při dostavbě chrámu sv. Víta, a to především díky korespondenci se spolkem Jednota po dostavění chrámu sv. Víta a hlavním stavitelem Kamilem Hilbertem.

Fond Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském je uložen v archivu Pražského hradu³². Jedná se skutečně o rozsáhlý archivní fond, který je tvořen 290 bm archivního materiálu. Konkrétně je zde zastoupena písemná část registratury spolku, fotografické dokumentace a také ročenky spolku od roku 1861 do roku 1949. Bohužel, tyto materiály nejsou badatelsky přístupné pro nahlížení, neboť fond je zpracován pouze z části. Vzhledem k této nepříjemnosti došlo poněkud k narušení konceptu práce, pro kterou měly být právě písemnosti vzniklé z činnosti Jednoty stěžejním zdrojem informací. Nicméně alespoň ročenky Jednoty pro dostavbu chrámu jsou plně zpřístupněny na webových stránkách APH a lze z nich zjistit některé důležité informace týkající se Podlahovy činnosti v rámci spolku, například to, jaké funkce vykonával apod.

Také z literárního archivu Památníku národního písemnictví byly použity některé vybrané materiály. Jednalo se o korespondenci z fondu Kamila Hilberta, konkrétně korespondenci mezi ním a Antonínem Podlahou, která obsahovala některé důležité informace týkající se dostavby katedrály.

Jako pramenný materiál pro rekonstrukci snah Antonína Podlahy v rámci projektu dostavby chrámu v první třetině 20. století posloužily také jeho publikace a články, které k výše zmíněnému tématu hojně publikoval. Podlahovi a jeho zájmu o církevní historii a dějiny umění nemohl uniknout ani chrám v Čechách nejvýznamnější. Už v mládí si k této stavbě vytvořil skutečně silné citové pouto, které přetrvalo po celý jeho život. Již jako student vídával na Hradčanech smutné torzo gotické katedrály a snil o její obnově tak jako již někteří vlastenečtí vzdělanci na počátku 19. století. Obdivoval zakladatele myšlenky na dobudování chrámu a není proto divu, že se o jeho dostavbu o několik desítek let později tolik zasloužil. Právem byl svými současníky považován za pokračovatele Václava Michala Pešiny z Čechorodu,

³² APH, fond Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta – písemná část (1856 – 1953).

prvního autora myšlenky na obnovu svatovítské katedrály. Stejně jako Pešina, i Podlaha věnoval chrámu a jeho historii mnoho svých publikací a článků v tehdejších vědeckých periodikách. Chrámu se věnoval již od konce 19. století a jeho zájem pokračoval i ve století dvacátém, nejhojněji pak v jeho prvním desetiletí. V letech 1896 a 1897 vydal společně s Eduardem Šittlerem dvě souhrnná alba dokumentující památky věnované dvěma českým světcům – album *Svatojánské*³³ a album *Svatovojtěšské*³⁴. Tyto dvě publikace se sice katedrále přímo nevěnovaly, ale jsou v nich již zmíněna některá umělecká díla tvořící její výzdobu. První Podlahovou samostatnou prací, ve které se zabýval chrámem, byl v roce 1901 článek pro časopis Památky archaeologické a místopisné.³⁵ O rok později vyšly v tomtéž periodiku další čtyři příspěvky. Dva články věnované sakrálním uměleckým předmětům ze sbírek svatovítského pokladu vzešly z opětovné spolupráce s Eduardem Šittlerem.³⁶ Zbylé dva, *Ze starých účtů chrámu Svatovítského*³⁷ a *Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Svytlahem II. a Vratislavem II.*³⁸, byly již pouze jeho prací. Spolupráce s Eduardem Šittlerem pokračovala i v roce 1903, kdy vyšly další dvě jejich publikace, tentokrát již přímo zaměřené na popis chrámového pokladu u Sv. Víta.³⁹ Také v následujících letech pokračoval ve svém přispívání pro Památky archaeologické. V roce 1904 rozšířil svůj seznam o další tři příspěvky. První z nich se zabýval soupisem chrámu sv. Víta z roku 1740.⁴⁰ Ve dvou zbývajících se pak Podlaha věnoval mozaikovému obrazu Posledního soudu vytvořeného z podnětu Karla IV. v roce 1371

³³ **PODLAHA, A. - ŠITTLER, E.:** *Album Svatojánské*, 1. sv. Praha, vl. nákladem 1896.

³⁴ **PODLAHA, A. - ŠITTLER, E.:** *Album Svatojvětšské*, Praha, vl. nákladem 1897.

³⁵ **PODLAHA, A.:** Oprava chrámu Svatovítského na poč. XVIII. století, in: *Památky archaeologické a místopisné XIX.*, Praha, 1900 - 1901, str. 551 – 553.

³⁶ **PODLAHA, A. – ŠITTLER, E.:** České korunovační kříže v pokladu svatovítském, in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, I., Praha, 1902-1903. a **PODLAHA, A. – ŠITTLER, E.:** Předměty doby románské v pokladu chrámu Svatovítského v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902-1903.

³⁷ **PODLAHA, A.:** Ze starých účtů chrámu Svatovítského, in: *Památky archaeologické a místopisné 20*, Praha, 1902 – 1903, str. 583 – 586.

³⁸ **PODLAHA, A.:** Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Svytlahem II. a Vratislavem II., in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902 -1903, str. 369 – 380.

³⁹ **PODLAHA, A. - ŠITTLER, E.:** *Chrámový poklad u sv. Víta v Praze*, Praha, 1903. a **PODLAHA, A. - ŠITTLER, E.:** *Soupis památek historických a uměleckých král. hlavního města Prahy: Hradčany, II., Poklad svatovítský*, Praha, nákladem Archaeologické kommisce při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1903.

⁴⁰ **PODLAHA, A.:** Český inventář chrámu sv. Víta v Praze z roku 1740, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, Praha, 1904 – 1905.

nad jižní bránou Svatovítského chrámu a románským pozůstatkům v chrámové kryptě.⁴¹ Nezaháel ani v roce 1905, kdy vydal jak ilustrovaný katalog svatovítského pokladu⁴², tak i chrámového průvodce⁴³. Ze spolupráce s člověkem nejpovolanejším, architektem Kamilem Hilbertem, vzešel následujícího roku další díl Soupisu památek historických a uměleckých v království českém věnovaný taktěž chrámu sv. Víta.⁴⁴ Téhož roku sepsal pro Památky archaeologické společně s Hilbertem také článek, ve kterém se zaobírali zbytky starých nástěnných maleb.⁴⁵ V tomtéž ročníku Památek vydal Podlaha také na dlouhou dobu poslední čtyři články, v nichž rozebíral různé druhy interiérové výzdoby chrámu.⁴⁶

Podlaha se v tématu katedrály odmlčel až do roku 1911. Toho roku vyšel v časopise Hlasy katolického spolku tiskového po téměř čtyřleté odmlce opět nový článek⁴⁷, v němž svou pozornost věnoval nejdůležitějšímu patronovi českých zemí, sv. Václavovi. Právě ke sv. Václavovi choval Podlaha obzvláštní úctu, přičemž se k němu také často modlíval, končíc slovy: „*Nedej zahynouti nám ni budoucím*“. Tentýž článek otiskl v roce 1911 také Časopis katolického duchovenstva.⁴⁸ Společně s Karlem Chytillem a mineralogem Karlem Vrbou vydal následujícího roku další Soupis památek historických⁴⁹, tentokrát zaměřený na české korunovační klenoty. Téhož roku samostatně uveřejnil i několik odborných statí pro různá tehdejší periodika. Jednalo se

⁴¹ **PODLAHA, A.:** Mosaikový obraz na chrámu svatovítském, in: *Památky archaeologické XXI.*, Praha, 1904 – 1905, str. 220 – 228. a **PODLAHA, A.:** Sloupy z románské krypty chrámu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, Praha, 1904 - 1905, str. 307 – 308.

⁴² **PODLAHA, A.:** *Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

⁴³ **PODLAHA, A.:** *Průvodce metropolitním chrámem sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

⁴⁴ **PODLAHA, A. - HILBERT, K.:** *Soupis památek historických a uměleckých v království českém, Král. hlavní město Praha: Hradčany, I., Metropolitní chrám sv. Víta*, Praha, nákladem Archaeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1906.

⁴⁵ **PODLAHA, A. - HILBERT, K.:** O některých zbytcích starých nástěnných maleb v metropolitním chrámě sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

⁴⁶ **PODLAHA, A.:** Vnitřek chrámu sv. Víta z druhé pol. století XVII. A ve století XVIII., in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.; **PODLAHA, A.:** Dva obrazy Madonny „Ara Coeli“ v pokladu sv. Víta v Praze, in: tamtéž.; **PODLAHA, A.:** Nástěnný obraz „Nanebevzetí P. Marie“ v kapli sv. Václava na hradě Pražském z r. 1593, in: tamtéž.; **PODLAHA, A.:** Nástěnná malba v dolejší části prozatímního průčelí chrámu sv. Víta v Praze, in: tamtéž.

⁴⁷ **PODLAHA, A.:** Sv. Václava hrob a ostatky, in: *Hlasy katolického spolku tiskového*, roč. 42, č. 2, Praha, nákladem Katolického spolku tiskového 1911.

⁴⁸ **PODLAHA, A.:** Sv. Václava hrob a ostatky, in: *ČKD*, Praha, 1911.

⁴⁹ **CHYTIL, K. - PODLAHA, A. - VRBA, K.:** *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do polovice XIX. století, Král. hlavní město Praha: Hradčany, III., Korunovační klenoty království českého*, 1. vyd. Praha, Archaeologická kommisie při Čes. akad. císaře Fr. Josefa, 1912.

o článek pro *Časopis katolického duchovenstva*⁵⁰ a dva texty se svatováclavskou tematikou pro *Košnarovu Čítanku svatováclavskou*.⁵¹

I následující léta, ač značně ztěžovaná válečným stavem, vyplnil Podlaha pilnou prací na dalších publikacích a člancích věnovaných svatovítské katedrále. Z pozice metropolitního kanovníka svatovítské kapituly, jímž se stal roku 1904, získal přístup ke kapitulnímu archivu, díky čemuž v roce 1914 uveřejnil v *Památkách archaeologických* článek zabývající se starými účty ze stavby svatovítského chrámu z konce 15. a z počátku 16. stol.⁵² V tomtéž periodiku vyšlo také pojednání věnované podobě chrámového interiéru ještě před začátkem jeho rekonstrukce.⁵³ Následujícího roku připravil pro *Časopis katolického duchovenstva* další odbornou stať zaměřenou opět na starou chrámovou výzdobu.⁵⁴ V roce 1917 došlo v rámci průzkumu katedrály k ohledání ostatků sv. Vojtěcha. U tohoto aktu samozřejmě nechyběl ani Podlaha, který následně společně s dalšími účastníky, antropologem Jindřichem Matiegkou a architektem Kamilem Hilbertem, sepsal pro *Památky archaeologické* na toto téma článek.⁵⁵ Tématem katedrály se Podlaha zabýval opět až v roce 1919, a to rovnou ve dvou člancích pro *Časopis katolického duchovenstva*. První z nich pojednával o prapůvodním kostele, který stával na místě dnešní katedrály, zatímco ve druhém se zabýval nálezem ostatků sv. Zikmunda učiněným v předchozím roce.⁵⁶

S blížícím se jubileem největšího českého světce a patrona se Podlaha ve 20. letech 20. století zaobíral především tematikou svatováclavskou. Jak je patrné z bibliografie sestavené Jindřichem Šámalem, literatury týkající se katedrály hojně ubylo. Další článek věnovaný chrámu vychází až v roce 1924 v *Časopise katolického*

⁵⁰ **PODLAHA, A.:** Postup opravných prací v kapli Svatováclavské, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1912, str. 631.

⁵¹ **PODLAHA, A.:** Kaple, hrob a ostatky sv. Václava ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském, in: *Čítanka svatováclavská*, ed. Košnar, Julius, Praha, 1912. a **PODLAHA, A.:** - **ŠITTLER, E.:** O zbroji a zbrani sv. Václava, in: tamtéž.

⁵² **PODLAHA, A.:** Z účtů kostela Svatovítského v Praze z konce XV. a z počátku XVI. stol., in: *Památky archaeologické a místopisné XXVI.*, Praha, 1914, str. 127.

⁵³ **PODLAHA, A.:** Vnitřek chrámu sv. Víta před restaurací, in: *Památky archaeologické a místopisné XXVI.*, Praha, 1914, str. 225.

⁵⁴ **PODLAHA, A.:** K osudům tzv. trevírské ostatkové desky, chované v metropolitním chrámu sv. Víta v Praze, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1916, str. 495.

⁵⁵ **HILBERT, K. - MATIEGKA, J. - PODLAHA, A.:** Ohledání ostatků sv. Vojtěcha ve velechrámu sv. Víta, in: *Památky archaeologické a místopisné XXIX.*, Praha, 1917, str. 184.

⁵⁶ **PODLAHA, A.:** O prvním chrámu sv. Víta na Hradě pražském, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1919, str. 82. a **PODLAHA, A.:** Nalezení ostatků sv. Zikmunda v chrámě sv. Víta v Praze, in: tamtéž, Praha, 1919, str. 358.

duchovenstva.⁵⁷ O pět let později, roku 1929, nadešlo tak dlouho očekávané jubileum svatováclavské. Tím se dovršila Podlahova mnohaletá usilovná snaha korunovaná uspořádáním velkolepé svatováclavské výstavy a znovuotevřením dostavěné katedrály. V rámci oslav vycházela celá řada prací a článků. Časopis *Museum*, vydávaný katolickou literární jednotou Růže Sušilova, tehdy věnoval celé číslo pouze sv. Václavovi. I Podlaha zde dostal svůj prostor v článku nazvaném *Meditace v kapli svatováclavské*⁵⁸, vystihující zcela Podlahovo rozpoložení při vstupu do tohoto posvátného prostoru. Zcela poslední Podlahovou prací, tématicky zaměřenou na katedrálu, bylo v roce 1930 pojednání pro *Památky archaeologické*⁵⁹, na kterém opět spolupracoval s Kamilem Hilbertem a Jindřichem Matiegkou. Poslední dva roky před smrtí se Podlaha již věnoval zcela jiným tématům, například sepisování životopisů významných teologů.

2. ThDr. Antonín Podlaha

„V Antonínu Podlahovi dala nám naše doba podobu svěťce – svěťce, jehož působení bylo nejen posvěceno jeho úřadem duchovním, ale i jeho prací vědeckou, v níž tak rozsáhlé místo zaujímá studium života i památek českých světců, českých chrámů Páně a vůbec všeho, co s kultem svatosti v díle minulosti souvisí a jehož celý život, příkladný svými ctnostmi, nepochybně zaslouží vskutku chvály svatosti.“

Dr. Josef Pekař, rektor Karlovy univerzity.⁶⁰

Úryvek pietní řeči, již pronesl uznávaný český historik Josef Pekař při smuteční schůzi konané na filosofické fakultě Univerzity Karlovy, zcela vystihuje jak významnou osobností byl Podlaha pro svou dobu a jak ho vnímala celá řada jeho současníků. Být oslavován a uctíván však nikdy nebylo jeho úmyslem. Ve všem, co konal, spatřoval své životní poslání, pro něž byl vyvolen z míst nejvyšších. Jeho předčasný odchod z tohoto světa, 14. února 1932, zasáhl většinu tehdejšího českého národa.

⁵⁷ **PODLAHA, A.:** Kamenný symbol. K otázce dostavby velechrámu Svatovítského, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1924. str. 233.

⁵⁸ **PODLAHA, A.:** *Meditace v kapli svatováclavské*, in: *Museum*, roč. 60, čís. 5, nákladem Růže Sušilovy, Brno, 1929, str. 129.

⁵⁹ **HILBERT, K. - MATIEGKA, J. - PODLAHA, A.:** Královská hrobka v chrámu sv. Víta na hradě Pražském, in: *Památky archaeologické a místopisné XXXVI.*, Praha, 1930, str. 241.

⁶⁰ Viz **ŠORM**, str. 1.

2.1 Dětství a dospívání

Antonín Podlaha přišel na svět 22. ledna 1865 v Praze coby druhorozené dítě⁶¹ manželů Podlahových. Jeho otec, Antonín Podlaha starší, stavební inženýr a magistrátní rada hlavního města Prahy, pocházel z jižních Čech, stejně jako jeho žena Aloisie, rozená Černická, se kterou se posléze usadili v Praze.⁶² Přesto, že Antonín Podlaha své rodné město bezmezně miloval, své první soupisy Památek uměleckých a historických později věnoval právě jihočeské krajině svých předků.⁶³

Zájem o historii, památky a jejich ochranu získal už v mládí, kdy pobýval v otcovském domě. Jeho otec, nadšený sběratel obrazů a dokonce sám nadaný kreslíř, vlastnil rozsáhlou uměleckou sbírku, v níž bylo možné nalézt znamenité Morstadtovy kresby a akvarely s námětem staré Prahy, stejně jako rytiny znázorňující pražské pohledy. Právě ty patřily mezi Podlahovy nejmilejší, a poté, co mu je otec odkázal, dokázal u nich stávat a kochat se jimi dlouhé hodiny.⁶⁴ Sběratelství vůbec se posléze stalo jeho celoživotní náplní a koníčkem, který plně realizoval skrze svou sbírku zasvěcenou svatováclavské ikonografii. Kromě sbírky obrazů shromáždil jeho otec také rozsáhlou knihovnu obsahující nejen značné množství knih, ale také tehdejších časopisů, jejichž byl pravidelným odběratelem. Podlaha se jimi jako chlapec často probíral a získával z nich řadu poznatků, které v něm postupně probouzely nové zájmy. „Vycházel tehdáž Riegrův *Naučný slovník*, jež rád jsem probíral. „*Květy*“ *Hálkovy a „Světazor“*. *Vyobrazení starých památek v časopisech těch, jakož i v „Památkách archeologických“ a „Starožitnostech země české“*, vzbudily ve mně záhy zálibu pro *archeologii*.“⁶⁵ Právě toto podnětné domácí prostředí utvářelo jeho mladou osobnost a rozvíjelo v něm zájem o mnoho různých oborů. Kromě již zmíněné archeologie a historie se zajímal také o hudbu a jako mladík se dokonce učil zpěvu a hrál velmi obstojně na harmonium a klavír.⁶⁶ Na druhou stranu, i přes své zjevné humanitní založení, byl však velmi zdatným sportovcem, jezdíval na koni, přelouval Vltavu a zajímala ho také technika a nové technické vymoženosti.⁶⁷

⁶¹ Měl ještě sestru Boženu a mladšího bratra Otakara, který však ve dvaceti letech zemřel.

⁶² ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1461, Lidové listy, roč. IV., č. 17.

⁶³ Viz LEBEDA, str. 25.

⁶⁴ Viz DLOUHÁ, str. 24.

⁶⁵ Viz LEBEDA, str. 25.

⁶⁶ Viz DLOUHÁ, str. 23.

⁶⁷ Tamtéž, str. 38, 39.

2.2 Léta studentská

Svá studentská léta strávil Antonín Podlaha na Akademickém gymnáziu v Praze, kde v roce 1883 maturoval. Již během gymnaziálních let měl možnost získat první korektorské a redaktorské zkušenosti. Jako student sexty se roku 1880 seznámil s Václavem Vlčkem⁶⁸, jenž byl pro Podlahu ztělesněním představ o spisovateli. Vlček ho zanedlouho vybídl, zda by mu nechtěl během letních prázdnin vypomáhat. Mladý student samozřejmě nabídku přijal a ujal se svého místa jakožto Vlčkův asistent. Práce obnášela zapisovat Vlčkem diktované dopisy, předčítat mu došlé rukopisy a korektury apod. Takto k němu pak docházel po celá léta svých studií, především v době studia práv. Kromě výdělků, za který si kupoval knihy, měl možnost seznámit se u Vlčka s mnohými tehdejšími spisovateli a především nasbírat neocenitelné zkušenosti pro svou vlastní budoucí tvorbu. Ve Vlčkovi navíc získal velmi blízkého přítele, přičemž Vlček dokonce zamýšlel provdat za něj svou dceru Ludmilu.⁶⁹ K tomu nedošlo, ani nemohlo, neboť Podlaha si byl již v takto mladém věku velmi dobře vědom, jakým směrem se chce na své životní cestě ubírat.

Po absolvování gymnázia pokračoval nadaný, osmnáctiletý mladík studiem práv na právnické fakultě Univerzity Karlovy. Pro tento obor se rozhodl především na základě přání svých rodičů, ač ho mnozí jeho kolegové přesvědčovali, aby se vydal zcela jinou cestou. Josef Jireček⁷⁰, autor Rukověti literatury české do konce 18. století, ho povzbuzoval, aby studoval filologii a dějiny české literatury, kdežto Josef Kalousek⁷¹ ho přesvědčoval ke studiu historie.⁷² Podlaha si byl však sám již velmi dlouho jist tím, jaké je jeho životní poslání, chtěl následovat obraz vlasteneckých kněží – buditelů. Na právech se zdržel pouhý rok a již v roce 1884 vstoupil se svolením rodičů do kněžského semináře, který sídlil v pražském Klementinu. Zde byl mladík 14. října 1884 imatrikulován⁷³ a připojil se tak k řadě významných intelektuálů, kteří na zdejší půdě taktéž kdysi studovali. Prostředí klementinské koleje, v níž kdysi pobýval i Bohuslav Balbín, podněcovalo v mladém studentovi nebývalé pracovní nasazení a specifický pohled na svět, které mu pak vydržely po celý zbytek života. Během studia bohosloví

⁶⁸ Český spisovatel, novinář, dramatik a básník, redaktor revue Osvěta, časopisu oceňovaného ve vlasteneckých kruzích.

⁶⁹ Viz **LEBEDA**, str. 26.

⁷⁰ Český etnograf, literární historik, vydavatel staročeské literatury a politik.

⁷¹ Český historik, docent a profesor českých dějin na Karlově univerzitě v Praze.

⁷² Viz **LEBEDA**, str. 26.

⁷³ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 2, Imatrikulační listina A. P.

pokračoval v tom, s čím začal již při studiu práv, a to v přispívání do Kottova Česko-německého slovníku. Od roku 1883 až do roku 1890 pravidelně přinášel svému gymnasiálnímu profesorovi Janu Štěpánu Kottovi velké množství výpisků z různých spisovatelů i obecné mluvy. O jeho ohromné píli, kterou byl později tak pověstný, svědčilo 86 tisíc vlastnoručně napsaných cedulek.⁷⁴

Počátky Podlahových literárních snah spadají do jeho ranných studentských let, kdy se jako posluchač druhého ročníku bohosloví a nadšený obdivovatel brněnského buditelského kněze Františka Sušila, společně s dalšími přáteli ze semináře podílel na utvoření pražské odnože duchovní jednoty Růže Sušilova, založené již v roce 1877 na Velehradě.⁷⁵ Hlavní zásluha patřila především Eduardu Šittlerovi, prvnímu předsedovi jednoty, pozdějšímu vyšehradskému kanovníkovi a archeologovi, jemuž stál Podlaha vždy věrně po boku. Třetím významným zakládajícím členem byl Josef Tumpach, s nímž Podlaha až do roku 1916 redigoval několik periodik a vydával důležité bohoslovecké publikace. V tomto složení zanedlouho sestavili pracovní program jednoty a následně jej přednesli ve svých ročnících dalším budoucím členům, u nichž vzbudil takový ohlas, že se jich najednou přihlásilo kolem stovky.⁷⁶ Program stanovoval pravidelné týdenní schůze doplněné o odborné přednášky, recitace či hudební produkce. Po Šittlerově kněžském svěcení v roce 1886 se stal vůdčí postavou „Růže“ právě Podlaha, který usiloval o to, aby její činnost ani v budoucnu neochabovala a aby byli všichni členové řádně připraveni pro své budoucí veřejné působení. Navrhl proto některé vzdělávací prostředky a představil svou představu o ideální podobě Jednoty. Velice dbal také o to, aby se členové skutečně každý týden scházeli ke společným schůzím a aby byl program pro všechny zajímavý. Za tímto účelem zavedl na každé schůzi vždy dvě přednášky, týkající se různých oborů, přičemž sám byl často jedním z přednášejících. Referoval například na téma jesuity Antonína Koniáše či náboženského smýšlení Františka Palackého. V roce 1888 si troufl na speciální přednášku o rektorovi pražského semináře na přelomu 17. a 18. století, Janu Floriánu Hammerschmiedovi.⁷⁷ Jeho přednášky již tehdy vynikaly nad tehdejší běžný průměr mladých teologů, neboť se neomezoval na kompilace, ale k bádání o zvoleném tématu

⁷⁴ Viz ŠORM, str. 6.

⁷⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1458, Hovory literární a umělecké XXVIII., Literární počátky A. P.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Tamtéž.

přístupoval způsobem založeným na studiu staré i nové literatury a především zkoumání dobových pramenů. Není proto divu, že se jeho příspěvky brzy staly součástí tehdejšího významného periodika, Časopisu Musea království českého. Sám redaktor „Musejníku“ Josef Emler neváhal a v proslulé, odborníky vyhledávané rubrice „*Dodatky a opravy k biografím starších spisovatelův českých*“ uveřejnil mladému bohoslovcovi celou řadu článků. Podlaha se tak rázem ocitl na stránkách Musejníku hned vedle tehdejších významných historiků.⁷⁸ Ve svých doplňcích se zaměřoval především na starší autory spadající převážně do období českého baroka, které se od té doby stalo jeho celoživotním badatelským tématem, ke kterému se pak opakovaně ve svých pracích vracíval.⁷⁹

Co se týče Podlahovy osobnosti, hodnotili ho jeho seminární spolužáci velice kladně pro jeho pracovitost, skromnost a pokoru. „Nikdy nebyl egoistický“ napsal jeden z nich.⁸⁰ Během studií dbal mladý Podlaha velice na osobní kázeň, kterou již tehdy studoval z moderních anglických knih o sebevýchově. Tato sebekázeň byla zvláště patrná pokud šlo o jeho zájmy - archeologii a literaturu, jimž se věnoval výhradně v době osobního volna, kdežto doba studia byla vyhrazena pouze přednáškám. Stejně úzkostlivě dbal také na kázeň při jídle, ať už se jednalo o samotné stravování, či o zlozvyky jeho spolustolovníků. Dalším rysem Podlahovy povahy byla jeho vnitřní poctivost, jež mu například v prvním ročníku zabránila vykonat obtížnou zkoušku z hebrejštiny, jelikož na ni dle svého soudu nebyl dostatečně připraven.⁸¹ Tento krátký výčet Podlahových vlastností zachycených spolužáky dokládá, jak pozoruhodnou osobností již od raných studentských let byl. Během svých bohosloveckých studií si vytvořil osobní řád, jemuž byl i po svém kněžském svěcení bezmezně věrný. K onomu významnému dni, kdy byl po čtyřech letech pilného studia mladý Podlaha vysvěcen na kněze, došlo 5. července 1888 a svou první mši vykonal už o tři dny později, tedy 8. července 1888 ve farním kostele Páně sv. Vojtěcha v Praze.⁸² Studium v pražském kněžském semináři se pro něj stalo jakousi přípravou pro jeho kněžský život a budoucí

⁷⁸ Viz **LEBEDA**, str. 29.

⁷⁹ Tamtéž, str. 29.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž, str. 30.

⁸² **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 3, Oznámení A. P. o vysvěcení na kněze.

vědecké působení, jehož podstatou mělo být katolictví jakožto viditelná a živá složka národa.⁸³

2.3 Kněžské počátky

„*Těším se na to velice, že pán také dokonalosti, tak výborných vlastností při důvěře v Boha a pevně dobré vůli se k nám dostane. S toužebností budu v pondělí příchod Vaší důstojnosti očekávat.*“⁸⁴ To byla slova, která na počátku září 1888 vítala čerstvého kněze Podlahu v jeho novém působišti, na faře rokycanské. Do Rokycan byl vyslán na základě jurisdikční listiny pražského arcibiskupství ze dne 7. srpna 1888, aby zde zastával funkci druhého kaplana.⁸⁵ Pro mladého, ideálů plného Podlahu to však nebyla příliš příjemná služba. V dopise, který napsal svému příteli ze studií si postěžoval na náboženskou povrchnost zdejších obyvatel. „*V kostele jest práce dosti vděčná, a i ve zpovědnicích, nicméně jest zdejší obyvatelstvo k náboženství chladné a lhostejné. Jsou to na své jmění hrdí měšťáci „Rokycanáci“, kteří mravně velice jsou pokleslí, v něčem velká spoušť!*“ nebo „*Kde jest nějaká okázalá slavnost církevní, tam se dají „Rokycanáci“ vidět, ale pravé zbožnosti jest při tom málo.*“⁸⁶ Kritikou nešetřil ani na zdejšího děkana, který „*jest kněz hodný, avšak neupřímný, odměřený a spořivý. Stará se až příliš o hospodářství. Již mnoho jsem mu bez obalu řekl, on v mnohém mne poslechl, v mnohém se popudil.*“⁸⁷ Bohužel i v rovině osobní pociťoval jakési zklamání, možná dokonce své vlastní selhání. „*Raduji se z každého dobrého činu, o němž se dovidám, i jest mi velmi smutno, když si uvědomím, že jsem posud sám nevykonal nic dobrého.*“⁸⁸ Přes všechnu nespokojenost a pocit zmaru však neupadl do letargie, ba naopak pokračoval v tvůrčí činnosti a přispíval nadále svými články do tehdejších odborných periodik. Již v roce 1889 vyšel v časopise *Method* jeho článek *Posvátná místa na osadě rokycanské*⁸⁹, věnovaný sakrálním památkám zdejšího kraje. Mimo to přispíval i do *Časopisu katolického duchovenstva* a od roku 1890 také do časopisu *Vlast*. Právě článek pro *Vlast* vzbudil pozornost jezuitského kněze Josefa Svobody

⁸³ Viz **LEBEDA**, str. 30.

⁸⁴ Tamtéž, str. 32.

⁸⁵ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 41, Jurisdikční listina pražského arcibiskupského ordinariátu pro A. P. jakožto kaplana v Rokycanech.

⁸⁶ Viz **LEBEDA**, str. 33.

⁸⁷ **Tamtéž.**

⁸⁸ **Tamtéž**, str. 34.

⁸⁹ **PODLAHA, A.:** *Posvátná místa na osadě rokycanské*, in: *Method XV.*, roč. 15, Praha, F. J. Lehner 1889.

z klementinské koleje v Praze a zanedlouho Podlahu kontaktoval. V dopise datovaném k 31. lednu 1890 Svoboda mladého rokycanského kaplana velice chválil za jeho dosavadní vědecké studie, zároveň ho ale nabádal k pracím novým, které dle něj „zajistí na prospěch naší sv. Církve a na potěchu mnohých katolíků, kteří o liberalismu, o husitech a p. slyšeti nechtějí, nýbrž rádi slyší a čtou, co jim na obhájení našich statečných, katolických předkův napíšeme, kteří tím věrněji stojí ku kněžím svým, čím rozhodněji nás bojovati vidí.“⁹⁰ Zásadní částí psaní však byla výzva kardinála Františka Schönborna, kterou Svoboda skrze dopis tlumočil, a sice „kdyby se několik rozhodně katolických spisovatelů nějakým způsobem sblížilo a vzájem si pomáhalo. Mezi jinými jmenoval nd. p. Kardinál Vás s jakousi pochvalou.“ Tímto Podlahu přímo vyzval, aby neustával v snažení a při svém budoucím vědeckém bádání věnoval pozornost především tématům pro katolickou církev prospěšným, konkrétně pak starší historii, nejlépe však osobě Antonína Koniáše. Dopis, který mladého rokycanského kaplana zastihl právě v období hluboké skepse, jakoby mu vлил novou krev do žil a zažehl tvůrčí plamen, který v něm pak mocně plál po celý zbytek života. Svobodovu výzvu tedy přijal s velkým nadšením a brzy na ni odpověděl další, ještě usilovnější prací. Pokračoval v přispívání do Časopisu katolického duchovenstva a Blahoslava. V roce 1891 otiskl Věstník Královské české společnosti nauk Podlahovu rozsáhlou studii věnovanou českému baroknímu knězi a spisovateli, Janu Floriánu Hammerschiedovi a jeho dílu *Historia Pragensis in duas partes divisa*⁹¹, a konečně roku 1893 vyšel ve Sborníku historického kroužku také očekávaný článek s názvem Život a působení P. Antonína Koniáše.⁹² To byl však zatím jen počátek jeho rozsáhlého tvůrčího díla.

Téměř po dvou letech, které strávil mladý Podlaha coby kaplan na rokycanské faře, byl povolán nazpět k rodnému městu. Již 24. února 1890 byl jmenován administrátorem kojetického kostela sv. Víta, spadajícího pod patronát pražské obce.⁹³ Do jmenování nového faráře zde vykonával funkci prozatímního kaplana za bývalého faráře Václava Honejska.⁹⁴ Ve svém kojetickém působišti strávil pouhé čtyři měsíce, během nichž si však zcela získal sympatie zdejších farníků. Důkazem tohoto tvrzení je

⁹⁰ ANM, Antonín Podlaha, kt. 15, inv. č. 979, Svoboda Josef.

⁹¹ PODLAHA, A.: Hammerschiedova *Historia Pragensis*, in: *Věstník Královské české společnosti nauk*, Praha, 1891, str. 105 – 256.

⁹² PODLAHA, Antonín: Život a působení P. Antonína Koniáše, in: *Sborník historického kroužku*, seš. 2 Praha, družstvo Vlast', František Zdráhal 1893.

⁹³ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 42, Jurisdikční listina pražského arcibiskupského ordinariátu pro A. P. jakožto administrátora v Kojeticích.

⁹⁴ Viz LEBEDA, str. 39.

zápis v pamětní knize, který provedl nový kojetický farář po Podlahově odjezdu. „Dne 28. června 1890 odcházel administrátor dp. Podlaha provázen farářem Kojetickým k stanici železniční ode všech osadníků starých i mladých pozdravován, kteří se s ním velmi srdečně nejednou s pláčem loučili vše dobré mu žádajíce a děkujíce, z čehož bylo viděti, jak velikou lásku za krátký čas svého pobytu srdce osadníků sobě naklonil.“⁹⁵

Z Kojetic vedly jeho kroky již přímo do Prahy, kde byl 26. června 1890 jmenován kaplanem v kostele sv. Haštala na Starém Městě.⁹⁶ Zde, v místě spjatém s obrodnými sociálními aktivitami sv. Anežky, strávil Podlaha rok svého života. Prameno se změnilo od dob, kdy ve svém klášteře poskytovala pomoc chudým a potřebným. I v Podlahově době byla tato strana města místem hmotné i mravní bídy, se kterou se setkával na každém kroku. Každodenní styk se zdejšími chudými a nemocnými zanechal v Podlahovi velice silný dojem, jenž se stal posléze impulsem pro jeho celoživotní charitativní dílo.⁹⁷

2.4 Léta adjunktská

Dne 20. ledna 1891 byl Důstojný pán Antonín Podlaha, mající za sebou již tři roky praxe v duchovní správě, povolán coby adjunkt theologické fakulty Karlo – Ferdinandovy univerzity.⁹⁸ Studium a přípravou pro získání bohosloveckého doktorátu strávil čtyři roky, během nichž mu dělali společnost staří dobří známí z bohosloveckého semináře, Josef Tumpach a Eduard Šittler. Společně navázali na přerušenu spolupráci z období bohosloveckých studií a vytvořili velice kvalitní badatelské trio, z jehož úsilí posléze vzešlo několik společných odborných prací. Toto období mělo navíc zásadní význam pro Podlahovo badatelské směřování v oboru biblistiky a později s tím spojený zájem o historii a archeologii.⁹⁹ Ve školním roce 1893/1894 čekala Podlahu nelehká zkouška, a sice povinnost suplovat za nemocného profesora. Byl to úkol o to těžší, neboť se jednalo o jednu z nejobtížnějších theologických disciplín, biblické studium.¹⁰⁰ Tímto vstoupil do řad přednášejících a brzy se naplno ponořil do hlubšího studia, jehož výsledky v krátké době publikoval. Z jeho adjunktského období na univerzitě vzešly

⁹⁵ Viz **LEBEDA**, str. 40.

⁹⁶ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 43, Jurisdikční listina pro A. P. jakožto kaplana u sv. Haštala.

⁹⁷ Viz **LEBEDA**, str. 41.

⁹⁸ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 44, Jurisdikční listina pro A. P. jakožto adjunkta theologické fakulty.

⁹⁹ Viz **LEBEDA**, str. 43.

¹⁰⁰ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik.**, str. 48.

dvě významné vědecké práce, z nichž první, *O řeckých překladech Písma sv. Starého zákona*, vyšla v roce 1895.¹⁰¹ Druhá, ačkoliv se nejednalo o Podlahovu původní práci, měla pro tehdejší studium biblistiky zásadní význam. Právě v té době totiž došlo v rámci biblického bádání k výrazným změnám. Nové archeologické objevy přispěly ke zpochybnění dříve platných teologických a vědeckých tezí, vyvstaly nové otázky a razila se dosud neznámá hesla.¹⁰² V tomto duchu vydal francouzský profesor F. G. Vigouroux pětisvazkové dílo s názvem *Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii*, jehož překladu a následného vydání se chvatně ujal právě mladý Podlaha.¹⁰³ Práci navíc doplnil novějšími zprávami a opravil některé chyby, které se vloudily do francouzského originálu. Nový vědecký přístup, jenž na bibli a její studium aplikoval nejrůznější otázky, výsledky výzkumů, objevů a využívající nové metody ho zaujal natolik, že na tomto principu založil své pozdější historické bádání.

I přes četné aktivity a povinnosti coby suplující profesor nezanedbával Podlaha ani své doktorské studium. Doktorem bohosloví byl promován už 8. listopadu 1894 a na svém kontě měl již přes sto uveřejněných článků.¹⁰⁴ Zbýval mu navíc čtvrtý adjunktský rok, který si vyhradil pro vlastní vědeckou práci.¹⁰⁵ Rok 1894 přinesl Podlahovi kromě doktorátu i příležitost poprvé plně rozvinout své schopnosti a oficiálně se podílet na práci celonárodního významu. Již v lednu 1894 obdržel výzvu od předsedy výboru Národopisné výstavy československé, aby se ujal prací v církevním odboru. Podlaha nabídku samozřejmě přijal a brzy začal společně s dalšími kolegy, mimo jiné i s Eduardem Šittlerem, pracovat na přípravách expozice. Sám se ujal jejího literárního zpracování, a to nejen v katalogu a v oficiální publikaci, ale i v rubrikách časopisu *Vlast*.¹⁰⁶ Když došlo 15. května 1895 k oficiálnímu zahájení Národopisné výstavy československé, bylo její součástí i pečlivě uspořádané a nad očekávání bohaté oddělení věnované historii českého katolictví, jež mělo za úkol přivést návštěvníka k hlubokému zamyšlení a dějinnému poučení. „*Ježto nebylo ovšem nikterak možno vystihnouti v oddělení církevním veškeré hojné ovoce kultury křesťanské v národě československém,*

¹⁰¹ **PODLAHA, Antonín:** *O řeckých překladech Písma sv. Starého zákona*, in: *Výroční zpráva vyššího gymnasia českého v Novém Městě v Praze*, Praha, 1895–96 a 1896–97.

¹⁰² Viz **KOLEKTIV AUTORŮ:** Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 49.

¹⁰³ Viz **CHYTIL**, str. 5.

¹⁰⁴ Matrika doktorů české Karlo – Ferdinandovy univerzity, dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/book/bo/1889173198808193/352/?lang=cs>. [vid. 20. 5. 2017].

¹⁰⁵ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ:** Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 50.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 33.

snázili se pořadatelé, aby z bohatého toho pokladu na výstavě bylo zastoupeno aspoň to, z čeho lze povahu našeho kmene po stránce náboženské posouditi.“¹⁰⁷ A jejich cíl se skutečně naplnil. Pro svou dobu znamenala Národopisná výstava jako celek „čin vysoce důležitý a zářivě významný pro věc slovanskou,...“¹⁰⁸, zatímco z hlediska náboženského dala vzniknout novému způsobu úcty k českým světcům. A právě tehdy obrátil také Podlaha svou pozornost ke studiu kultu světců a již brzy společně s věrným přítelem Šittlerem vydali dvě světecká alba, reflektující památky zasvěcené sv. Janovi a sv. Vojtěchovi.

2.5 Podlaha katechetou

Po úspěchu na Národopisné výstavě byl Podlaha již zkušeným a uznávaným odborníkem. Do duchovní správy se však již nevrátil. Svých bohatých zkušeností a především znalostí využil zcela jiným způsobem, když se stal roku 1895 profesorem církevních dějin na českém gymnáziu v Truhlářské ulici.¹⁰⁹ František Žákavec, jeden z bývalých studentů zdejšího gymnázia, měl na svého někdejšího učitele velmi dobré vzpomínky, neboť byl v tehdejší přísném profesorském sboru zjevem vskutku ojedinělým. První setkání s Podlahou, k němuž došlo na počátku oktávy při první hodině náboženství, se mu vrylo velmi silně do paměti. „*Vešel třicetiletý krásný kněz, s tváří takřka dívčí, lehce politou ruměncem, takřka model k nějaké líbezné soše mladého světce z dávných dob. Se sklopenými víčky došel za katedru a nepozvedl již vůbec očí, an se jal příjemným, jakoby zpěvným hlasem vykládati svůj učební úkol, církevní dějiny.*“¹¹⁰ On i jeho spolužáci na svého profesora často rádi vzpomínali, neboť nebyl přísným či pedantským katechetou, ba právě naopak, ke svým žákům byl laskavý a pro jejich mladické výstřelky míval na rozdíl od ostatních členů tehdejšího učitelského sboru pochopení.

Na své působení gymnasiálního učitele náboženství navázal v roce 1896, kdy byl v červnu téhož roku jmenován zprvu suplujícím prefektem Strakovy akademie v Praze, vzdělávacího ústavu, jež sloužil jako studentská kolej pro nemajetné syny

¹⁰⁷ *Národopisná výstava československá v Praze 1895*, Praha, vydal Výkonný výbor národopisné výstavy československé a Národopisná společnost československá, J. Otto 1895.

¹⁰⁸ Viz **LEBEDA**, str. 45.

¹⁰⁹ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 50.

¹¹⁰ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa ..., str. 89.

českých šlechticů.¹¹¹ Nedlouho poté, 2. července 1896, byl ustanoven již prefektem řádným. Pro výkon své funkce obdržel od tehdejšího generálního vikáře Františka Hrádka kanonickou misii, neboli oprávnění pro vyučování náboženství a také zповědní jurisdikci.¹¹² Coby prefekt a ústavní duchovní, jehož úkolem byl dohled nad všemi činnostmi svěřenců a především „*všestranná výchovná péče o nábožensky mravné vzdělávání chovanců na základě a v duchu katolické víry a křesťanské mravnosti, nabádání jich k otevřenosti, důvěry vzbuzující, k pořádku a pravděmilovnosti, k mužné zdatnosti, ku pěstění dobrých mravů společenských, k poslušnosti zákonů, k úctě autority, ku smýšlení v pravdě vlasteneckém a oddané věrnosti ku katolické církvi, k císaři a králi a k vlasti*“, strávil celé tři roky.¹¹³ Výkon této funkce byl skutečně náročný, neboť obnášel spoustu povinností a vyžadoval dodržování mnoha pravidel, jež častokrát zasahovala do Podlahova volného času a omezovala jeho ostatní aktivity.

Navzdory svému vytížení však přijal členství v nově vzniklé Archeologické komisi, kam byl společně s kolegou Eduardem Šittlerem v červnu roku 1897 delegován.¹¹⁴ Komise vznikla při České akademii věd a umění z podnětu jejího presidenta Josefa Hlávky a vytkla si za úkol „*zdělati a tiskem vydati inventář památek pravěkých, historických a uměleckých v království Českém.*“¹¹⁵ Nebyla žádná náhoda, že Akademie oslovila v této záležitosti právě Podlahu, na slovo vzatého odborníka v oboru církevních dějin a umění, neboť většina nálezů a pozůstatků spadala právě do této provenience. Prvním soupisem, který vydal společně se svým druhem Šittlerem, byl v roce 1898 *Soupis památek historických a uměleckých v království českém – politický okres sedlčanský*.¹¹⁶ K němu pak v rychlém sledu přibýlo dalších třináct svazků, mezi nimi i dva soupisy věnované svatovítské kapitule.¹¹⁷ Jeho práce se vyznačovaly věcností a stručností, a to i přesto, že pro jejich sestavení vynaložil hodiny pečlivého studia všech místních historických pramenů, zápisů v matrikách či pamětních knihách a neopominul ani sebemenší umělecký detail té které památky. Práce na nových soupisech se vždy ujímal s velkým zaujetím, o čemž svědčí vzpomínka jeho spolužáka

¹¹¹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 47, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto prozatímního suplujícího prefekta Strakovy akademie.

¹¹² ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 48, Jurisdikční listina pro A. P. jakožto prefekta Strakovy akademie.

¹¹³ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 48 a, Instrukce služební pro prefekty akademie hr. Straky.

¹¹⁴ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 49, Archeologie komise při ČAVU.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ Viz CHYTIL, str. 8.

¹¹⁷ Soupis pokladu svatovítského (1903) a soupis knihovny kapitulní v Praze (1903).

čest. kanovníka Karla Procházky: „*Za svítání vyjížděl do okresů, aby shlédl a fotografoval umělecké předměty a až v pozdní noci s bohatou kořistí se vracel. Aby ušetřil času, jezdil s počátku kočárem, později automobilem. Aby ani chvilky nezmařil, objížděl podle určitého plánu místa a za celý den spokojil se obyčejně nejraději v tišině lesní na vonném trávníku jednoduchým „studeným“ občerstvením.*“¹¹⁸ Za zmínku jistě stojí, že si Podlaha v rámci zrychlení a zkvalitnění svého cestování po svěřených okresech, jako vůbec druhý kněz v Čechách, pořídil automobil, který pak dokonce sám od roku 1909 řídil.¹¹⁹ Za dlouhá léta takto procestoval velkou část naší vlasti a prozkoumal ohromné množství památek, díky čemuž mohlo vzniknout jeho rozsáhlé soupisové dílo. Za svou neutuchající práci si právem zasloužil odměnu ve formě uznání od předního historika umění Maxe Dvořáka.¹²⁰ Své nadšení z edice svatovítské vyjádřil skrze dopis zasláný Podlahovi v červnu 1906, v němž píše: „*Děkuji Vám srdečně za laskavé zaslání Sv. Vítského soupisu, měl jsem z knihy velkou radost! Je to opravdu skvělý svazek a akademie i autoři mohou být na něj právem pyšní. Není to jen soupis, ale zároveň monografie, jaké má jen málo katedrál.*“¹²¹

Funkci prefekta Strakovy akademie opustil Podlaha v roce 1899. Téhož roku mu bylo arcibiskupskou konzistoří uděleno vysvědčení o způsobilosti k vyučování náboženství na vyšších středních školách, díky čemuž se mohl ucházet o místo katechety na státní malostranské reálce.¹²² Tam také v září 1899 nastoupil a až do roku 1903 vyučoval katolické náboženství. Ačkoliv se již věkově řadil ke skupině starších profesorů, měl blíže spíše k mladším kolegům, suplentům a asistentům, mezi něž náležel také Zdeněk Wirth. I on patřil do okruhu badatelů podílejících se na mapování uměleckých památek v jednotlivých okresech, přičemž právě tehdy byl zpracováním jednoho z nich pověřen. O dost zkušenější Podlaha, který měl do té doby na svém kontě již tři zpracované soupisy památek, se mladého nezkušeného Wirtha ujal a s téměř otcovskou péčí mu poskytl velmi cenné a podnětné rady. Tímto začala nejen jejich letitá vědecká spolupráce, ale především vzniklo mezi oběma skutečně hluboké přátelské pouto, které přetrvalo až do Podlahova skonu v roce 1932.¹²³

¹¹⁸ Viz ŠORM, str. 7, 10.

¹¹⁹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 6, Vysvědčení o řidičské zkoušce.

¹²⁰ Viz LEBEDA, str. 51.

¹²¹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 4, inv. č. 253, Dvořák Max.

¹²² ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 50, Vysvědčení způsobilosti.

¹²³ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa..., str. 72 – 73.

Jeho středoškolské pedagogické působení bylo však spojeno také s řadou úskalí, přičemž zásadní problém představovaly zastaralé, nevyhovující učebnice. Podlaha si ihned po svém nástupu všiml, že užívané učebnice dávno neodpovídaly době, byly těžkopádné a nezáživné. Osobně cítil potřebu předkládat učivo novějším, svěžejším způsobem a obohatit výuku tak abstraktního předmětu jako je náboženství o co nejvíce názorných pomůcek.¹²⁴ Velmi brzy se proto pustil do práce a již zanedlouho spatřily světlo světa první nové učebnice katechismu, které přesně odpovídaly jeho představám o modernější výuce náboženství. Od té chvíle pak rok co rok vydával další nové učebnice katechismu, jež měly být pro žactvo srozumitelnější a usnadňovat jim náročné studium. Aby ulehčil práci také učitelům, doplňoval je navíc o odborné výklady. Již v roce 1899 tedy vyšly jeho *Dějiny zjevení Božího Starého Zákona*, učebnice pro třetí gymnasijsní třídu, doplněné navíc o 54 obrázků a mapu Palestiny. Pro výuku náboženství ve třetím ročníku reálné školy sestavil roku 1901 *Dějiny zjevení Božího Starého i Nového Zákona*. Dle recenzí v Časopisu katolického duchovenstva se jednalo o „jasně, přehledně, důkladně a čistým jazykem“ napsanou učebnici, již navíc autor pro větší názornost doplnil o 58 obrázků a 9 mapek.¹²⁵ Jako další do řady přibýly v roce 1902 *Biblické dějiny pro školu a dům*, jež měly sloužit „za pomůcku těm, kdož bud' ve škole nebo doma biblické dějiny vyučují“¹²⁶ a o dva roky později pak *Katolická liturgika*, učebnice pro střední školy, sestavená s ohledem na tehdejší nové učební osnovy nařízené rakouským biskupstvím, díky čemuž byla hojně zaváděna na četných středoškolských ústavech. V letech 1907 a 1908 vyšly jeho dva překlady malé i velké *Panholzerovy Dějiny* pro katolickou mládež nižších tříd škol obecných a národních. Své snažení završil Podlaha roku 1910 vydáním *Velikého katechismu katolického náboženství v obrázkovém vydání*, o němž Josef Hanuš¹²⁷ napsal v recenzi pro Časopis katolického duchovenstva toto: „mám ve vděčné paměti, jak veliké služby mně v praxi školní prokazovalo toto ilustrované vydání katechismu; usnadňovalo mi značně vyučování. Výklad svůj mohl jsem vhodně navázati na příslušný obrázek, jenž hluboce utkvěl v paměti žáků a i jim činil učení milým a zajímavým. Dosud mnozí bývalí moji

¹²⁴ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ:** Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik, str. 51.

¹²⁵ **ZÍTEK, Jan, ThC.:** *Dějiny zjevení Božího Starého i Nového Zákona*, in: Časopis katolického duchovenstva, roč. 1901, č. 6, str. 407 – 408.

¹²⁶ **PODLAHA, Antonín:** *Biblické dějiny pro školu a dům*, Praha, nakladatel V. Kotrba 1904.

¹²⁷ Metropolitní kanovník u sv. Víta v Praze, docent srovnávací vědy náboženské na UK, člen Zemské školní rady a Národní rady, konsistoriální rada, komisař pro náboženství na středních školách, doktor teologie.

žáci vzpomínají si v rozhovoru se mnou na milou tu knihu a chlubívají se, že ji dosud mají.“¹²⁸ Hanušovo tvrzení jen potvrzuje skutečnost, že Podlahovy učebnice zaznamenaly jak u studentstva, tak u vyučujících obrovský úspěch, díky čemuž se některé z nich dočkaly svého opakovaného vydání.

S vydáváním učebnic však jeho snaha o náboženskou obrodu nekončila. Nebyla náhoda, že své kněžské snažení zacílil právě na studenty a inteligenci, s nimiž byl jakožto středoškolský katecheta v dennodenním kontaktu. Nemohl si nevšimnout jak v těchto kruzích ubývá víry a náboženského přesvědčení, jež je neustále vystavováno nejistotě ze strany nových myšlenkových proudů.¹²⁹ A právě tehdy Podlaha zahájil svou snahu o nápravu, když přeložil z francouzštiny spis *Apologie víry křesťanské na základě věd přírodních* (1898), jehož autorem byl rektor katolické univerzity v Toulouse, Francois Duilhé de Sait – Projet.¹³⁰ Společně s Josefem Tumpachem, starým kolegou ze studií v pražském semináři, založil Vzdělávací knihovnu katolickou, jež měla za úkol výběrem nejlepších poučných děl upevnit vědomí katolických intelektuálů a povznést úroveň českého katolicismu.¹³¹ Vycházela v ní jak díla původní, tak i překladová. Zde jmenujme např. Podlahův rozbor učení a díla německého filosofa Friedricha Nietzscheho, jež vyšel v roce 1903 pod názvem *Bedřich Nietzsche a jeho filosofie*. Ač toto téma s Podlahovým vědeckým zaměřením přímo nesouviselo, popuzovalo ho jakým způsobem Nietzsche útočil proti křesťanské morálce a jaký vliv mělo jeho učení na mladou generaci.¹³² Ve snaze prohloubit duchovní život věřící inteligence přeložil Podlaha také *Hammersteinovo Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět*, o němž Josef Tumpach soudil, že „nebyloť knihy, která by s jistou noblessou pojednávala o pravdách náboženských tak, aby čtení úvah těch neunavovalo a buď hranatým nebo přesládlým slohem nevyráželo knihu z ruky tomu, jenž četbou knih profánních zvykl si na pěknou dikci a svěží formu. U Němců a Francouzů knih takových jest několik, a mezi ně patří i Hammersteinovy „Sonn- und Festtags-Lesungen“.“¹³³ Kromě zmíněných publikací vyšlo v rámci Vzdělávací knihovny katolické ještě více než 80 svazků

¹²⁸ HANUŠ, Josef: *Veliký katechismus katolického náboženství... Dr. Antonín Podlaha*, in: ČKD, roč. 1928, č. 5, str. 594 – 595.

¹²⁹ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 53.

¹³⁰ Tamtéž, str. 54.

¹³¹ BENEŠ, Josef: *Ač zemřeli ještě mluví. Medailonky českých katolických vlasteneckých kněží*, 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1964, str. 435.

¹³² Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 54.

¹³³ TUMPACH, Josef: *Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět. Sepsal L. z Hammersteinů T. J. S dovolením spisovatelovým přeložil a upravil Dr. Ant. Podlaha*, in: ČKD, roč. 1900, č. 1, str. 77.

filosofického, biblického, věroučného, apologetického, historického, etického a sociologického obsahu.¹³⁴

Současně s působením na malostranské reálce a při všech svých dalších aktivitách přednášel Podlaha od roku 1901 křesťanskou archeologii a dějiny církevního umění na arcibiskupském semináři. Požádal ho o to jeden z jeho bývalých učitelů, uznávaný pražský kněz Ferdinand Lehner, který byl v této době již stár a svým téměř dvacetiletým působením v semináři značně unaven. Právě Ferdinand Lehner byl považován za nástupce Jana Erazima Vocela, zakladatele dějin výtvarného umění u nás. Sám vytvořil jakousi osnovu dějin českého umění, jehož vývoj podle něj končil 15. stoletím, neboť pozdější umělecké výtvořy již postrádaly nejen křesťanského, ale i českého ducha.¹³⁵ Stál u zrodu české památkové péče a jakožto velký znalec české církevní hudby založil pro její potřeby časopis Cyril. Kromě toho stál u vzniku časopisu Method, věnovanému křesťanskému umění, jehož byl Podlaha také častým přispěvatelem. Nejspíš také právě proto ho Lehner kromě vedení semináře požádal i o převzetí vedení Methoda. Tuto nabídku však Podlaha odmítl a nahradil Lehnera pouze coby přednášející. Když Podlaha, tehdy už jako docent dějin křesťanského umění, poprvé předstupoval před pražské seminaristy, bylo mu již 36 let.¹³⁶ Výklad vystavěl na své dosavadní rozsáhlé umělecko – historické práci a zaměřoval se výhradně na české země. Při přednáškách často brojil proti dobovému purismu, tedy úsilí o slohovou čistotu v tvorbě, jenž z památek odstraňoval všechny pozdější přídavky, přičemž chybějící části doplňoval dle tvarosloví původního slohu.¹³⁷ Nejvíce se uplatnil během 19. století, kdy také napáchal největší škody. Pod jeho vlivem docházelo např. k „očišťování“ gotických kostelů od velmi cenného zařízení pocházejícího z pozdějších uměleckých období, jež bylo následně nahrazováno novými neogotickými díly. Právě v tom spatřoval Podlaha největší zlo a svým otevřeným, kritickým postojem se v podstatě ocitl v rozporu s tehdejší smýšlením. Navzdory tomu jeho přednášky, během nichž se snažil obhajovat hodnotu gotického umění a napravit tehdejší zkreslený pohled na barokní umění, byly studentsky hojně navštěvovány a vyvolaly značný ohlas. Některé zaryté puristy dokonce zaujaly natolik,

¹³⁴ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 55.

¹³⁵ Viz **LEBEDA**, str. 48.

¹³⁶ Tamtéž, str. 51.

¹³⁷ **HOCHOVÁ, Š.**: *Purismus*, in: Arts lexikon [online], 13. 12. 2015 [vid. 30.5. 2017], dostupné z: <http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Purismus>.

že pod jejich vlivem zcela přehodnotili svůj dosavadní názor na umění. Příkladem může být například bývalý Podlahův posluchač Václav Hrudka, který na své „procitnutí“ později vzpomínal takto: *„Jako všichni kněží mé generace plul jsem v puristických vlnách a pod vlivem tehdejšího školení zle jsem pohlížel na každý samostatný umělecký čin. Ovšem, jakmile ustal vliv učitelů, slábla i puristická přísnost názorů, neboť uvykal jsem vlastními zraky patřit svět. A tu dr. Podlaha onou přednáškou dokonal můj přerod. Vedle románských i gotických památek jako rovnocenné kladl i barokní věci, jež přiléhavě ocenil i charakterizoval. Rád vzpomínám na onu přednášku, jež ze mne učinila, co jsem.“*¹³⁸ A jistě nebyl jediným takto „obráceným“. Podlaha by ve své přednáškové činnosti dozajista pokračoval i nadále, avšak 22. září 1903 se mu dostalo nebyvalé pocty, když byl zvolen do funkce metropolitního kanovníka u sv. Víta. V prosinci téhož roku byl navíc za své dosavadní vědecké zásluhy oceněn členstvím v České akademii věd a umění.¹³⁹ Podlahovo pedagogické působení definitivně ukončilo jeho jmenování kanovníkem v březnu roku 1904.¹⁴⁰

2.6 Kanovník svatovítský

*„Vysoce důstojní slovatní pánové! Za velikou čest sobě pokládám, že chopiti se mohu slova jménem svého kolegy pana Kanovníka dra. Schustra, jakož i jménem svým vlastním. Co přednésti chci, jsou chudá, prostá slova nelíčené radosti a vroucích diků. Nevýslovnou radostí zaplesá srdce naše nad velikým tím vyznamenáním, kterého se nám dnes dostalo. A tato radost naše jest tím větší, že moji muži vznešení této družiny nalézáme ty, k nimž srdce naše odedávna vděčnou láskou bylo zavázáno. Spatřujemeť tu své přelaskavé, otcovské příznivce, kteří nás všelikým dobrodiním v přehojné míře zahrnovali, své milované učitele z dob jinošských i z dob studií universitních, jsou mezi nimi, kteří onehdy jakožto naši představení v semináři s obětavou láskou o nás pečovali, jsou mezi nimi, kteří s námi sdílejí zlaté srdce své v lásce nejdůvěrnější. Nenadáli jsme se věru, že kdy za hodny uznání budeme býti přijati do jejich středu, do korporace zářící leskem nescíslných zásluh a věkovité slávy.“*¹⁴¹ Tato slova plná radosti a pokory zazněla z úst Antonína Podlahy o čtvrté postní neděli 13. března 1904, tedy v den, kdy byl

¹³⁸ Viz **LEBEDA**, str. 52.

¹³⁹ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 33, dodatky, inv. č. 1624 diplom A. P. jako dopisujícího člena I. třídy ČAVU.

¹⁴⁰ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 53, Oznámení metropolitní kapituly o zvolení A. P. kanovníkem.

¹⁴¹ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 54, řeč A. P. při instalaci kanovníkem.

slavnostně uveden do úřadu metropolitního kanovníka u sv. Víta na Pražském hradě.¹⁴² Nebyla náhoda, že volba padla právě na Podlahu, neboť jmenování kanovníkem mělo být jakousi odměnou za jeho nesčetné zásluhy získané jak pedagogickými aktivitami, tak především bohatou badatelskou činností v oboru církevní archeologie, topografie, dějin umění a církevní historie.¹⁴³

2.6.1 První desetiletí v nové funkci

Nástupem do kanovnického úřadu však skončilo jeho několikaleté pedagogické působení, jemuž věnoval mnoho svého času a sil. Ty mu nyní zbývaly pro výkon nově nabyté funkce, s níž se však pojila i spousta další práce. Ještě téhož roku byl ustanoven kapitulním archivářem a knihovníkem. Díky tomu získal přístup ke kapitulnímu archivu a knihovně, které mu poskytly mnoho nové látky k bádání a k publikování. Tou dobou se také ukázalo, že stávající prostory knihovny v přízemní místnosti kanonického domu na Hradčanech čp. 62, svou velikostí již nestačily a nebyly proto vhodné k trvalému uchování všech oddělení knihovny i archivu.¹⁴⁴ Z toho důvodu došlo v roce 1905 k propojení se sousedním domem čp. 63, čímž přibýly rázem dvě nové místnosti. V roce 1926 byl pak přesunut historický archiv a oddělení rukopisů do nově upravené někdejší kapitulní síně pod velkou věží v chrámu sv. Víta.

Podlaha se záhy po svém jmenování rozhodl uspořádat kapitulní archiv a pokračovat v katalogizaci rukopisného oddělení kapitulní knihovny, s níž již před ním začal knihovník Adolf Patera. Paterou připravovaný soupis písemností důkladně přepracoval a v roce 1910 vyšla první část *Soupisu rukopisů a knih metropolitní kapituly pražské*, obsahující písmena A-E.¹⁴⁵ Druhá část soupisu pro písmena F-P, jejíž autorství patřilo už výhradně Podlahovi, byla vydána až v roce 1922.¹⁴⁶ Velkou pozornost věnoval také katalogizaci starých rukopisných kodexů, jejichž soupis vyšel

¹⁴² ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 53, oznámení metropolitní kapituly o zvolení A. P. kanovníkem.

¹⁴³ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1461, Lidové listy, roč. IV., č. 17.

¹⁴⁴ *Historický vývoj, uspořádání, změny umístění a současný stav KPMK*, in: Knihovna pražské metropolitní kapituly [online], [vid. 1. 6. 2017], dostupné z: <http://www.kpmk.eu/index.php/prehledy/historicky-vyvoj/10-historicky-vyvoj-usporadani-zmeny-umisteni-a-soucasny-stav-kpmk>.

¹⁴⁵ PATERA, Adolf - PODLAHA, Antonín: *Soupis rukopisů a knih metropolitní kapituly pražské, Soupis rukopisů, knihoven a archivů zemí českých jakož i rukopisných bohemik mimočeských, č. I., A-E*, Praha, nákladem ČAV, 1910.

¹⁴⁶ PODLAHA, Antonín: *Soupis rukopisů a knih metropolitní kapituly pražské, Soupis rukopisů, knihoven a archivů zemí českých jakož i rukopisných bohemik mimočeských, č. II., F-P*, Praha, nákladem ČAV 1922.

v roce 1923 pod latinským názvem *Catalogus codicum manuseriptorum*.¹⁴⁷ Ke knihovnímu fondu náleželo také oddělení prvotisků, jejichž podrobný soupis mezi lety 1924-1926 zpracovával a následně roku 1926 tiskem vydal.¹⁴⁸ Samostatnou součást představovala sbírka hudebnin, pocházející z velké části z 18. století a z 1. poloviny 19. století, kterou původně tvořilo okolo 670 inventárních čísel. V roce 1923 k ní však přibýlo značné množství dosud nezkatalogizovaných starších hudebnin z vyklizené Wohlmutovy kruchty. Podlaha během let 1924 – 1925 vše znovu uspořádal a v roce 1926 vydal v podobě tištěného katalogu¹⁴⁹, v jehož úvodu navíc vylíčil stručné dějiny pěveckého a hudebního sboru z doby, v níž hudebniny vznikly.¹⁵⁰ Navázal také na přerušovaný ediční záměr z konce 18. století a mezi lety 1905-1931 připravoval a řídil ediční řadu *Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis*, v nichž do roku 1931 vyšlo 24 čísel.¹⁵¹ V rámci Editiones byly vydávány jednotlivé vybrané prameny uložené v kapitulním archivu, mezi nimiž lze zmínit např. *Statuta metropolitanae ecclesiae Pragensis* z roku 1350, z dob pozdějších pak paměti Tomáše Pešiny *Memorabilia ab anno 1663 usque ad annum 1680*.¹⁵² K jeho katalogizační práci náleží také pozdější zpracování dosud nedotčeného a nepřístupného arcibiskupského archivu, uloženého v přízemí arcibiskupského paláce na Hradčanech, k němuž vydal náležitý *Povšechný katalog arcibiskupského archivu v Praze*.¹⁵³

Při všech svých kanovníckých povinnostech se Podlaha zapojil také do příprav další výstavy, při níž skvěle zužitkoval všechny dosavadní zkušenosti získané při pořádání výstavy Národopisné. Od srpna do října 1904 se konala v prostorách klementinské koleje velká výstava zasvěcená mariánskému kultu. Akce zaznamenala mimořádný úspěch a Podlaha jakožto hlavní organizátor ji završil vydáním výstavního

¹⁴⁷ **PODLAHA, Antonín:** *Catalogus codicum manuseriptorum* qui in archivio capituli metropolitani pragensis asservantur, Praha, s. f. metropolitani capituli Pragensis 1923.

¹⁴⁸ **PODLAHA, Antonín:** *Catalogus incunabulorum, quae in Bibliotheca capituli metropolitani Pragensis asservantur*, Praha, in Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis 1926.

¹⁴⁹ **PODLAHA, Antonín:** *Catalogus collectionis operum artis musicae quae in bibliotheca capituli metropolitani Pragensis asservantur*, Praha, in Editiones archivii et bibliothecae s. f. metropolitani capituli Pragensis 1926.

¹⁵⁰ Historický vývoj, uspořádání, změny umístění a současný stav KPMK, in: *Knihovna pražské metropolitní kapituly [online], [vid. 1. 6. 2017], dostupné z: <http://www.kpmk.eu/index.php/prehledy/historicky-vyvoj/10-historicky-vyvoj-usporadani-zmeny-umisteni-a-soucasny-stav-kpmk>.*

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Viz **CHYTIL**, str. 17.

¹⁵³ **PODLAHA, Antonín:** *Povšechný katalog arcibiskupského archivu v Praze*, Praha, vl. nákladem 1925.

katalogu a dvou publikací.¹⁵⁴ O jeho pracovním zápalu svědčí následující ukázka „*Pozdě v noci v horečné, pilné a pro vše ještě jiné práci rozptýlený předseda a hlavní pořadatel výstavy Mariánské ukončil katalog. Když ráno vrátil se do výstavy, přinesl s sebou již i německý překlad pro tiskárnu.*“¹⁵⁵

Příchodem do kapituly navíc započalo Podlahovo poslání ochránce svatovítského chrámu, v jehož sousedství strávil dlouhých 28 let. Katedrále a jejímu důstojnému dokončení zasvětil celý zbytek svého života. Věnoval jí nespočet monografií, dohlížel na dostavbu a nechyběl u žádné události, jež se jí nějakým způsobem týkala. Není proto divu, že to byl právě Podlaha, kdo v roce svatováclavského millenia slavnostně otevřel vrata dostavěné katedrály. Tomuto tématu bude následně věnována samostatná kapitola.

Léta strávená v blízkém sousedství milovaného chrámu vyplnil Podlaha další neutuchající prací. Svůj drahocenný čas dělil mezi několik oborů a je až s podivem, že ani jeden nijak nezanedbával, ba naopak, jeho vědecké práce dosahovaly vysoké kvality. Nezaostával ani v činnosti charitativní a od roku 1905 stál jako předseda v čele Růžencové výroby v Praze, útulku pro zmrzačené a osiřelé dívky.¹⁵⁶ Téhož roku se stal členem redakce Dědictví Svatojánského a Svatoprokopského. Josef Tumpach ho navíc přizval do redakce Časopisu katolického duchovenstva, k němuž začali jako přílohu vydávat časopis *Slavorum litterae theologicae*.¹⁵⁷ Podlaha se tím přihlásil k cyrilometodějské tradici, kterou následně dále rozvíjel prostřednictvím úcty ke sv. Václavovi a sv. Ludmile. V 19. století použili moravští římskokatoličtí kněží cyrilometodějské myšlenky pro potřebu národního probuzení a uvědomění obyvatelstva na Moravě. Tato idea pronikla hluboko mezi lidové vrstvy, stala se prostředkem k obraně národních i církevních práv, podpořila slovanskou vzájemnost a probudila snahy o sblížení s pravoslavným východem. Prvotním impulsem k tomu se stalo vydání encykliky papeže Lva XIII. *Grande munus* v roce 1880, jež rozšiřovala úctu k byzantským věrozvěstům na celou církev. Moravský Velehrad se stal místem velkých národních poutí a snah o sjednocení křesťanů římskokatolických s pravoslavnými,

¹⁵⁴ **PODLAHA, Antonín:** *Katalog Mariánské výstavy v Praze 1904*, Praha, 1904.; **PODLAHA, Antonín:** *Obrázky Mariánské v Čechách ve stol. XIV. – XVI.*, Praha, 1904.; **PODLAHA, Antonín:** *Sochy a sochopis Mariánské v Čechách od dob nejstarších až do stol. XV.*, Praha, 1904.

¹⁵⁵ Viz **ŠORM**, str. 11.

¹⁵⁶ Viz kapitola 3.2.8.

¹⁵⁷ Viz kapitola 3.1.4.

místem pro prohlubování víry a sblížení Čechů se Slováky.¹⁵⁸ V tomto směru se velmi angažoval pozdější olomoucký arcibiskup Antonín Cyril Stojan. Společně s ním zavítal Podlaha v roce 1904 právě na Velehrad, kde při příležitosti probíhajících oslav stých narozenin buditelského kněze Františka Sušila přednesl svou řeč s názvem „Bohovědecké práce u katolických národů slovanských a žádoucí jejich organisace“, jež měla účastníky slavnosti povzbudit k další vytrvalé práci pro sblížení slovanských věřících.¹⁵⁹ Společně se Stojanem připravoval v roce 1907 první velehradský sjezd, kam se sjeli teologové a hierarchové křesťanského Východu i Západu. Jednalo se o vůbec první tzv. unionistický sjezd, jenž otevíral bránu k vzájemnému poznávání a k nalezení cesty k jednotě. Byl považován za zásadní mezník českého ekumenického hnutí.

Společně s kolegou Tumpachem začali v roce 1909 pracovat na Českém slovníku bohovědném, monumentálním díle, jenž mělo být chloubou slovanské bohovědy.¹⁶⁰ Byl zamýšlen jako obsáhlá, mnohosvazková učebnice, pro níž Podlaha dlouhých dvacet let rozdělával, doplňoval a opravoval hesla, vytvořil heslář a nashromáždil ohromné množství ilustrací. Do tohoto podniku vložil takřka vše co měl, mnoho svých sil, času a také peněz, jejichž částky se vyšplhaly do ohromných čísel. Ze zamýšleného veledíla však zůstalo pouhé torzo v podobě čtyř vydaných velikých svazků čítajících na tisíce článků a studií.¹⁶¹ V budoucnu se nenašel již nikdo, kdo by dosahoval Podlahových kvalit a rozpracované dílo dokončil. V září 1909 obdržel od ústřední komise pro umělecké a historické památky ve Vídni list, kterým byl jmenován konservátorem pro okresy Benešov, Vinohrady, Sedlčany a Žižkov na dobu 5 let.¹⁶² Díky tomu se mohl pustit do zpracování dalších dělů svých Soupisů památek historických a uměleckých, což učinil již v roce 1911 vydáním Soupisu pro okres benešovský.¹⁶³

S funkcí kanovníka se Podlahovi dostalo také mnoha ocenění a poct. Bezprostředně po jeho instalaci ho v dubnu 1904 arcibiskup Lev Skrbenský jmenoval skutečným konsistorním radou, tedy členem arcibiskupské konsistoře a zároveň také

¹⁵⁸ Cyrilometodějská tradice, in: *Veritas*, z.s., historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace [online] [vid. 8.6. 2017], dostupné z: : <http://veritas.evangelnet.cz/tradice-cyrlometodejska>.

¹⁵⁹ Viz **LEBEDA**, str. 78.

¹⁶⁰ Tamtéž, str. 80.

¹⁶¹ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 60.

¹⁶² **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 59, Jmenovací dekret pro A. P. jako konzervátora pro Benešov, Vinohrady, Sedlčany a Žižkov.

¹⁶³ **PODLAHA, Antonín**: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese benešovském*, Praha, nákl. Archaeologické kommisie 1911.

radou církevního soudu.¹⁶⁴ Téhož roku byl oceněn papežským vyznamenáním Pro Ecclesia et Pontifice, tedy vyznamenáním za zvláštní zásluhy udělovaným kněžím i laikům.¹⁶⁵ V roce 1906 se stal mimořádným členem Královské české společnosti nauk¹⁶⁶ a rok na to ho císař František Josef I. vyznamenal za jeho kulturní a historický přínos Řádem železné koruny 3. třídy (ordine coronae ferreae III. Classis). Téhož roku byl navíc papežem Benediktem XV. jmenován Praelatus domesticus Suae Sanctitatis Benedicti XV.¹⁶⁷ O dva roky později, v únoru 1909, ho pražský arcibiskup Lev Skrbenský jmenoval členem Consilii a vigilantia, tedy papežské rady ostražitosti.¹⁶⁸

2.6.2 Léta válečná a poválečná

Rokem 1911 se před Podlahou otevírala další etapa jeho působení nejen jako svatovítského kanovníka, ale také jako badatele, spisovatele, redaktora a dobrodince. Hned v roce 1911 přijal Podlaha vedoucí funkci v Archeologické komisi České akademie, v níž se stal po smrti Josefa Ladislava Píče¹⁶⁹ jejím hlavním referentem.¹⁷⁰ O dva roky později začal působit jako hlavní redaktor Památek archeologických a v této funkci setrval dlouhých 17 let, přičemž si kolem sebe vytvořil pevné jádro spolupracovníků, mezi nimiž nechyběl ani již zmiňovaný Zdeněk Wirth. Od roku 1915 pak také organizoval veškeré soupisové práce. V tomto období začal Podlaha hojně publikovat články a statě týkající se archeologických průzkumů a pokladů v katedrále sv. Víta. V roce 1911 došlo k zásadní události, neboť byl objeven hrob sv. Václava. Z tohoto důvodu bylo povoleno otevření tzv. korunní komory nad kaplí sv. Václava a prozkoumání korunovačních klenotů. Ze zkoumání vzniklo dílo Korunovační klenoty Království českého, které vyšlo v roce 1912 v rámci Soupisu památek jako třetí svazek Královského hlavního města Prahy – Hradčany.¹⁷¹ Téhož roku s kolegou Tumpachem

¹⁶⁴ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 57, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto skutečného konzistorního radu.

¹⁶⁵ ThDr. Antonín Podlaha, in: Knihovna metropolitní kapituly [online], [vid. 9. 5. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

¹⁶⁶ ANM, Antonín Podlaha, kt. 33, dodatky, inv. č. 1626, Diplom pro A. P. jako skutečného člena Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta.

¹⁶⁷ ThDr. Antonín Podlaha, in: Knihovna metropolitní kapituly [online], [vid. 9. 5. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

¹⁶⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 58, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto člena Consilii a vigilantia.

¹⁶⁹ Josef Ladislav Píč (1847 – 1911), český historik, pedagog, muzejník, spoluzakladatel české archeologie, spoluvytvářel první systém památkové péče v Čechách.

¹⁷⁰ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik, str. 41.

¹⁷¹ Viz CHYTIL, str. 20, 21.

připravili a následně nákladem Dědictví sv. Prokopa vydali první díl *Dějiny a bibliografie české katolické literatury náboženské*.

První světová válka přinesla do Podlahova života mnohé změny. Ty se týkaly především jeho literární činnosti a některých jeho projektů, které byly buď zcela zastaveny nebo zpomaleny. Četné odborné časopisy a podniky, v jejichž čele stál většinou jako předseda, by válku zcela jistě nepřežily nebýt Podlahovy hojné finanční pomoci. To byl případ právě Památek archeologických, které mohly za války vycházet pouze díky Podlahovu mecenášství.¹⁷² Kromě těchto ztrát, však Podlahu postihla jedna o poznání větší a bolestivější. V listopadu 1916, ve věku nedožitých čtyřiapadesáti let, zemřel jeho dlouholetý přítel a kolega Josef Tumpach. Všechny společné podniky tak od té chvíle závisely pouze na Podlahovi, který, ač zdrcen přítelovou smrtí, neustal ve snažení a jal se nedodělanou práci dokončit. Jeho pracovní tempo se ještě zrychlilo, dvojnásobně hospodařil s časem, nespoléhal na dlouhodobé výhledy a jeho heslem bylo „za čerstvé paměti“.¹⁷³ Je až s podivem, jak dokázal skloubit své ohromné pracovní tempo se všemi kanovníckými povinnostmi a úřady, které mu v následujících letech ještě hojně přibyly. V roce 1915 byl pověřen péčí o ženské řeholní domy, když ho arcibiskup Lev Skrbenský jmenoval superiorem Školských sester II. Řádu sv. Františka v Útulně slepých dívek v Praze 3, v asyly císařovny Alžběty ve Vladislavské ulici a na dívčím gymnáziu na Královských Vinohradech.¹⁷⁴ Na sklonu roku 1915 však došlo na arcibiskupském stolci k personální změně, když byl Lev Skrbenský na přímou žádost z Vídně vystřídán ráznějším Pavlem Huynem. V této době však zazněly také jisté hlasy, jenž si ve funkci nového arcibiskupa přály právě Antonína Podlahu, a to pro jeho výborné osobní vlastnosti, rozsáhlou literární činnost, oblibu v nejpřednějších kruzích a znalost arcidiecéze.¹⁷⁵ Novým arcibiskupem byl nakonec na počátku prosince 1916 jmenován Pavel Huyn, přičemž již 27. prosince jmenoval Podlahu předsedou církevního soudu pro sporné a kriminální případy a místopředsedou pro manželské záležitosti.¹⁷⁶ Od roku 1917 se Podlahu vrátil také na teologickou fakultu v Praze, nikoli však jako pedagog, ale jako zástupce pražského arcibiskupa, neboť ten jej v březnu 1917 jmenoval

¹⁷² Viz **LEBEDA**, str. 54.

¹⁷³ Tamtéž, str. 91.

¹⁷⁴ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 62, Arcibiskupská konzistoř.

¹⁷⁵ Viz **LEBEDA**, str. 97.

¹⁷⁶ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 66, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto předsedu církevního soudu.

svým místokancléřem při promociích.¹⁷⁷ Dva měsíce poté byl pak jmenován zástupcem ordinariátu v zemské školní radě v Praze. Zároveň po celé válečné období, i když ve značně ztenčené míře, publikoval různé články pro Časopis katolického duchovenstva, Památky archeologické a v rámci Editiones vydával drobné prameny z kapitulního archivu a knihovny. Společně s dalšími zainteresovanými osobami informoval pomocí článků a publikací veřejnost o průběhu prací na dostavbě chrámu. Neomezoval se však jen na něj. Jeho pozornost vázala také jedna z nejstarších sakrálních památek v Praze a zároveň místo posledního odpočinku sv. Ludmily, bazilika sv. Jiří.¹⁷⁸ Historie přilehlého benediktinského kláštera se uzavřela v roce 1782 vydáním císařského dekretu o jeho zrušení a sám kostel upadl v zapomnění a pomalu chátral. Tak tomu bylo až do druhé poloviny 19. století, kdy o klášter a jeho dějiny opětovně vzrostl zájem, díky čemuž došlo k jeho postupné rekonstrukci. Také v obnovené bazilice sv. Jiří zanechal Podlaha jakožto její strážce a ctitel sv. Ludmily svou nesmazatelnou stopu.¹⁷⁹ V těžkých letech první světové války to byl právě on, komu se společně s věrným druhem Josefem Tumpachem, podařilo kostel sv. Jiří obnovit a pozvednout jeho odkaz. A byl to nakonec opět Podlaha, kdo na den sv. Ludmily, 16. září 1917, baziliku sv. Jiří posvětil, a když znovu otevíral věřicím její brány „*viděl toto posvátné místo, dříve tak zneuctěné a potupené, nyní katolickým lidem českým zase hojně navštěvované a uctívané!*“¹⁸⁰

Významné období pro Podlahovu církevní kariéru nastalo mezi lety 1918 a 1920, v době, kdy katolická církev prožívala po válce další velkou krizi. Dne 21. května 1918 ho stále ještě arcibiskup Pavel Huyn jmenoval viceofficiálem, tedy zástupcem soudního vikáře.¹⁸¹ S koncem války a vznikem samostatného Československa se objevily kritické hlasy, které volaly po odstranění všech biskupů spjatých s habsburskou monarchií a bývalým zřízením.¹⁸² To byl případ také Pavla Huyna, jenž byl pro nové politické poměry nepřijatelný a na svůj úřad v září 1919 rezignoval. Ve velmi bouřlivém období, kdy docházelo k četným útokům proti katolické církvi a snahám o provedení odluky od státu, přičemž tuto situaci ještě stěžovalo hnutí katolického duchovenstva volající po reformách, nastoupil na arcibiskupský stolec

¹⁷⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 1, inv. č. 68, Arcibiskupská konzistoř.

¹⁷⁸ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa, str. 70.

¹⁷⁹ Tamtéž, str. 70.

¹⁸⁰ Tamtéž, str. 71.

¹⁸¹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 2, inv. č. 76, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto viceoficiála.

¹⁸² JONOVÁ, J.: *Jednání o obsazení arcibiskupského stolce v Olomouci po rezignaci arcibiskupa Lva kardinála Skrbenského z Hříště z pohledu Svatého stolce* [online], [vid. 15.6. 2017], dostupné z: <https://studiatheologica.eu/pdfs/sth/2013/03/07.pdf>.

24. října 1919 František Kordač.¹⁸³ Pouhých pět dní na to již jmenoval Podlahu generálním vikářem pražské arcidiecéze, jehož úkolem bylo zastupovat diecézního biskupa, v tomto případě pražského arcibiskupa, ve správě arcidiecéze.¹⁸⁴ Z výčtu uvedených funkcí a úřadů vyplývá, jak důležitou postavou ve vedení arcidiecéze Podlaha byl. Při všech svých okolních povinnostech a závazcích dokázal zastávat ještě spoustu významných církevních funkcí, s nimiž se pojila také značná odpovědnost. Není proto divu, že v roce 1920 dosáhl až na titul světící biskup pražský. Na základě bully papeže Benedikta XV. z 26. ledna 1920 byl jmenován auxiliárním biskupem a zároveň obdržel i starý titul biskupství z Pafu.¹⁸⁵ Konsekrace, k níž došlo 11. dubna 1920, se ujal pražský arcibiskup František Kordač společně s Josefem Doubravou, biskupem královéhradeckým a Václavem Antonínem Frindem, titulárním biskupem gadarským.¹⁸⁶ Získáním biskupského titulu tak Podlaha v podstatě završil svou církevní kariéru. Všechny své povinnosti se ujímal s velkým zápalem a věnoval jim veškeré své síly a zdraví, což nejspíše také přispělo k jeho předčasné smrti. Svě službě církvi byl zcela věrný a oddaný. Zvládal nejen povinnosti plynoucí z úřadů, ale také ty, které dobrovolně převzal. Karel Reban píše, že „*měl ke všem i nejtěžším svým úřadům a úkolům úměrnou a nadprůměrnou inteligenci, energii a svědomitost.*“¹⁸⁷

2.6.3 Dvacátá léta

O Podlahově životě ve 20. letech 20. století příliš konkrétních informací neexistuje. S jistotou lze říci, že i nadále se věnoval povinnostem, které vyplývaly z jeho četných úřadů a funkcí nabytých v předcházejícím období. I nadále stál v čele několika odborných periodik a neochabovala ani jeho práce vědecká. Obecně byla dvacátá léta obdobím, kdy dokončení chrámu sv. Víta vstupovalo do své závěrečné fáze. Zároveň se na obzoru zjevila další velmi významná událost, a to tisící výročí smrti sv. Václava. Právě světcovo jubileum bylo vybráno jako pevný bod pro konečné dobudování katedrály.¹⁸⁸ Pro samotného Podlahu jakožto jednu z předních osobností při dostavbě chrámu a ctitele českých světců, zvláště pak sv. Václava, představovala tato

¹⁸³ ThDr. Mořic Pícha, in: *Knihovna metropolitní kapituly [online]*, [vid. 15. 6. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

¹⁸⁴ ANM, Antonín Podlaha, kt. 2, inv. č. 77, Jmenovací dekret pro A. P. jakožto generálního vikáře.

¹⁸⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt.2, inv. č. 78, Papežská bulla.

¹⁸⁶ Bishop Anton Podlaha, in: *The Hierarchy of the Catholic Church [online]*, [vid. 15. 6. 2017], dostupné z: <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bpoda.html>.

¹⁸⁷ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: *Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa*, str. 19.

¹⁸⁸ Viz CHYTIL, str. 23.

léta dovršení jeho životního díla. Světcovo jubileum však nebylo jedinou takovou událostí, neboť tisící výročí smrti slavila v roce 1921 také jeho babička, sv. Ludmila. A právě tehdy vykonal Podlaha jakousi generální zkoušku před samotným svatováclavským milleniem, když nad hrobem sv. Ludmily v obnoveném kostele sv. Jiří v úzkém kruhu křesťanů pronesl oslavnou řeč na počest světice, jež „*vychovala nám největšího našeho světce sv. Václava a posléze dala život svůj pro víru Kristovu, jakožto první mučednice z národa našeho.*“¹⁸⁹ Podlaha byl dva roky na to, v roce 1923, ustanoven předsedou Výboru pro oslavu tisícího výročí smrti svatého Václava, tzv. Svatováclavského výboru. Do programu oslav zahrnuli členové výboru také plán na uspořádání výstavy památek spjatých s osobou sv. Václava. Již od roku 1924 uveřejňoval Podlaha v Časopisu katolického duchovenstva „Místopis svatováclavský“, v němž přinášel popisy svatováclavských památek, jejich reprodukcí a velkou pozornost věnoval také zahraničním výtvarným dílům.¹⁹⁰ Podlaha věnoval přípravě této velkolepé výstavy skutečně mnoho sil a energie, což se zcela jistě odrazilo na jeho zdraví. Již dříve ho sužovaly nejrůznější zdravotní problémy, pramenící mimo jiné také z jeho nadměrné pracovní zátěže, avšak náročné přípravy milleniových oslav měly na jeho zdravotní stav zničující účinky. První vážnější problémy se začaly objevovat v roce 1926. Bylo to tehdy „*v Mukařově za letního pobytu páně biskupova, když ráno sloužil mši sv. v kapli ústavu Růžencové výrobní. Stál u oltáře v rouchu červeném, když se pojednou zhroutil. Bylo srdcervoucí, viděti tu na stupních oltáře v liturgické barvě mučedníků ležeti toho, který byl dobrovolným mučedníkem své lásky k Bohu, Církvi a vlasti. Jednostranný, nesmírně únavný a namáhavý způsob života páně biskupova měl těžké následky pro jeho zdraví. Lékaři radili změnu v dosavadní životosprávě, přerušení duševní práce, ale toho pan biskup nemohl připustit.*“¹⁹¹ Pár dní po záchvatu se vrátil k práci, jíž vykonával snad ještě s větším zápalem než dříve. Záchvaty a mdloby se od té doby často opakovaly a provázely ho až do jeho smrti v roce 1932. Jeho osobní lékař O. Štancl ho často nabádal, aby se šetřil a ve svém tempu polevil. K odpočinku ho mnohokrát přátelsky vyzýval také arcibiskup František Kordač, avšak marně, neboť Podlaha jejich rozhovor na toto téma často končival slovy „*Ostatně – budu tu tak dlouho, jak bude Pán Bůh chtít.*“¹⁹² I přes stále častější potíže však Podlaha pokračoval

¹⁸⁹ Viz **LEBEDA**, str. 101.

¹⁹⁰ Viz **CHYTIL**, str. 26.

¹⁹¹ Viz **DLOUHÁ**, str. 51

¹⁹² Viz **DLOUHÁ**, str. 52.

v náročných přípravách Svatováclavské výstavy, přičemž musel samozřejmě zastat také své četné církevní úřady a ostatní povinnosti. V roce 1928 byl ustanoven místopředsedou národního výboru pro svatováclavské oslavy, jejichž přípravy se kvapně blížily do finále.¹⁹³ Právě během dokončovacích pracích, v milleniovému roce 1929, stihl Podlahu dosud nejtěžší záchvat nemoci. Jeho zdravotní stav se tehdy jevil natolik vážným, že si Podlaha nechal přivolat svatovítského faráře Kuffnera, aby jej zaopatřil svátostí umírajícího.¹⁹⁴ Tehdy také začal likvidovat svou korespondenci, především pak mnohé prosebné dopisy, neboť nechtěl, aby byl některý z pisatelů v budoucnu kompromitován. Necelé tři dny po tomto incidentu byl však již znovu na nohou a dokonce se zúčastnil jakési velmi důležité schůze.¹⁹⁵ I přes své podlomené zdraví a ohromné vyčerpání, pramenící z náročným příprav milleniovyých slavností, se dobudování svého nejmilejšího svatostánku, jehož ochráncem byl po právu nazýván, dožil a 28. září 1929 slavnostně otevřel jeho brány českému národu. Ohromný úspěch sklídl u veřejnosti za Svatováclavskou výstavu, umístěnou v zrekonstruovaném Vladislavském sále Pražského hradu, jež reflektovala umění a památky spojené s osobou sv. Václava a doplňovala tak program rozsáhlých svatováclavských oslav. Podlahovy celoživotní snahy o důstojné dokončení katedrály se tak v roce 1929 zcela završily. Opět se však ozvalo jeho zdraví, na které si od prvního záchvatu choroby stěžoval čím dál častěji. Na lékařskou radu dokonce zvažoval, že se vzdá všech svých vedlejších funkcí, mezi něž patřilo také jeho členství v Archeologické komisi při České akademii. Dne 16. prosince 1929 nakonec skutečně předsednictvu komise podal svou rezignaci, již zdůvodnil slovy „*utrmáčen starostmi a pracemi nemohu již dál vykonávat funkci hlavního referenta Archeologické komise, ani hlavního redaktora Památek.*“¹⁹⁶ Podlahovo rozhodnutí bylo s ohledem na jeho zdraví nezvratné, a proto se Archeologická komise rozhodla se svým dlouholetým významným členem rozloučit slavnostním způsobem. Ve středu 26. února 1930 se proto sešli všichni její členové, venkovští jednatelé a čestní reprezentanti v zasedací místnosti Národního musea, kde se konala slavnostní schůze na Podlahovu počest. Schůzi předsedal Karel Chytil, jenž ocenil velikost jeho práce, konané mimo jeho vlastní povolání. Po něm se ujal slova Zdeněk Wirth, Podlahův přítel a kolega, jenž při svém proslovu velmi vřele hodnotil

¹⁹³ ThDr. Antonín Podlaha, in: *Knihovna metropolitní kapituly [online]*, [vid. 9. 5. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

¹⁹⁴ Viz **DLOUHÁ**, str. 53.

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 54.

¹⁹⁶ Viz **CHYTL**, str. 32.

Podlahovu skromnost, mravenčí píli, s níž bádá a zvláště zdůraznil, „že Podlaha při svém vědeckém postupu měl zřetel k nejnovějším vědeckým stanoviskům a oddaně podporoval badatele mladší generace.“¹⁹⁷ Po něm následovaly projevy zástupců vědeckých korporací z celé republiky. Zmíňme například architekta Kamila Hilberta, jenž promluvil za Jednotu svatovítskou, za Křesťanskou akademii preláta Antonína Wünsche, za Archeologický sbor předsedu Hönigschmieda či za německou Společnost vědeckou doktora Grossera.¹⁹⁸ Mezi přítomnými pak nechyběla většina tehdejších vědeckých kapacit jako historik Josef Pekař, antropolog a archeolog Lubor Niederle, výše zmíněný Kamil Hilbert, antropolog Jindřich Matiegka, strahovský opat Method Zavoral a další. Podlaha před ně předstoupil s velkým dojetím prohlásil: „nenadál jsem se pocty, kterou jsem tak zkrášlen vaší shovívavostí. Nemám slov k děkování a tento krásný večer mi bude vzpruhou k další činnosti.“¹⁹⁹ Od března 1930 byla navíc do výstavního sálu v prvním patře Národního muzea nainstalována přehledná výstava mapující Podlahovu literární a publikační činnost.²⁰⁰

2.6.4 Závěr života

I zbývající tři roky života vyplnil biskup Podlaha, ač ve ztenčené míře, neúnavnou prací. Ze zdravotních důvodů se kromě členství v Archeologické komisi postupně vzdal také funkce archiváře a svatovítského kanovníka a v roce 1931 také náročného úřadu generálního vikáře, jenž pohlcoval většinu jeho sil. Přesto se mu však pracovní přilížit neulevilo, ba naopak. Když v září 1930 zemřel kapitulní děkan Jan Nepomuk Sedlák, byl to právě Podlaha, koho si metropolitní kapitula na svém říjnovém zasedání vybrala jako Sedlákova nástupce. Už o měsíc později, 11. listopadu 1930, ho do funkce ustanovil papež Pius XI. a 14. prosince byl slavnostně instalován děkanem metropolitní kapituly Pražské.²⁰¹ Nemocného arcibiskupa Františka Kordače zastoupil při instalaci Mořic Pícha, který „vedl instalovaného dra Podlahu po pravé straně k hlavnímu oltáři velechrámu sv. Víta v Praze. Poté dal pokyn, aby přečtena byla

¹⁹⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1475, Oslava biskupa dra Podlahy v Národním muzeu, Národní politika, 27. 2. 1930, s. 4.

¹⁹⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1476, Akademie věd a umění biskupu dru Antonínu Podlahovi, Oslavný večer na počest referenta archeologické komise, Lidové listy, 27. 2. 1930, s. 2.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1478, Výstava vědecké činnosti J. M. biskupa dra. Antonína Podlahy, březen 1930.

²⁰¹ ThDr. Antonín Podlaha, in: Knihovna metropolitní kapituly [online], [vid. 9. 5. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

papežská jmenovací bula. Archivář Fisher v zastoupení notáře kapituly přečetl tuto bulu, načež nejdp. Biskup dr. Podlaha vykonal předepsanou přísahu tridentskou, přísahu Pia X. proti modernismu, jakož i zvláštní přísahu, že bude hájiti práv a výsad kapituly.²⁰² Při jmenování mu byly uděleny odznaky děkanské hodnosti, tedy dva klíče od metropolitního chrámu sv. Víta a děkanský prsten. Kromě toho získal k obývání veliký dům kapitulního děkanství na Hradčanském náměstí, kam přesídlil společně se svými rozsáhlými uměleckými sbírkami z předchozího, o poznání menšího obydlí ve Vikářské ulici.²⁰³ Téhož roku navíc přijal funkci protektora spolku Liga svatováclavská, jenž vznikl bezprostředně po oslavách tisíciletého výročí smrti sv. Václava a měl být v podstatě pokračovatelem Svatováclavského výboru. Úkolem Ligy bylo udržet v povědomí národa svatováclavské tradice, hojně propagované již během milleniových slavností, pomáhat šíření katolických myšlenek, při ochraně církevních kulturních památek, budování knihoven a charitativních institucí. Po náročném roce 1930, přišel o něco klidnější rok 1931. I přes zhoršující se zdravotní stav pokračoval Podlaha v novém hradčanském obydlí ve své literární činnosti. Nemoc, která navíc zasáhla i dolní končetiny, upoutala několikrát nebohého Podlahu na dlouhé dny na lůžko. Ani to ho však v jeho práci nezastavilo a když mu lékař nařídil klid, říkával: „*Já jsem tady k práci, práce je můj život. Dokud Pán Bůh chce – tak dlouho budu živ. Dokud jsme živi, musíme pracovat.*“²⁰⁴ A toto tvrzení naplňoval i v nejtěžších záchvatech choroby, kdy se nemohl téměř pohybovat. V roce 1931 ho postihl tak bolestivý zánět žil v nohou, že nebyl téměř schopen chůze a musel tedy ulehnout. Nechal si upravit lůžko v pracovním tak, aby mohl psát a vyřizovat všechny povinnosti buď v leže, nebo v polosedě. Jak píše Běla Dlouhá „*býval by to dojemný obrázek: Pan biskup s tváří bolestí strhanou v lůžku, před sebou papíry, kolem dokola knihy, některé značně veliké a těžké. A k tomu obrázku podtitul: Biskup Podlaha těžce stůně...*“²⁰⁵ Přes značné utrpení, které mu nemoc způsobovala, se jeho pracovní tempo ke konci života ještě zrychlilo, spával jen kolem čtyř hodin a zapomínal dokonce i na jídlo. Necelých čtrnáct dní po těžké nemoci byl Podlaha, ač z jistými obtížemi, znovu na nohou a dále pracoval. Za několik dní už dokonce kráčel směrem k milované katedrále. Později, v květnu 1931, vedl pěšky smuteční průvod při pohřbu spisovatele Viktora Dyka. Když mu pořadatelé u Muzea

²⁰² ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1480, Nastolení nového děkana kapitulního dra Antonína Podlahy, Pražský večerník, 15. 12. 1930.

²⁰³ Viz CHYTIL, str. 33.

²⁰⁴ Viz ŠORM, str. 12.

²⁰⁵ Viz DLOUHÁ, str. 53.

nabízeli povoz, rázně odmítl a přes přetrvávající zdravotní potíže pokračoval na Olšanské hřbitovy dále po svých. Místopředsedkyně Československé národní rady, paní Renata Tyršová, zaslala na počátku června Podlahovi děkovný dopis, v němž píše: „*mám čest projevit Vám, slovutný pane biskupe, nejsrdečnější díky za ochotu a součinnost Vaši, s jakou Jste ráčil vyjíti vstříc Národní radě československé při pohřbu vlastence a spisovatele mistra Viktora Dyka, zvlášt' pak za vykonání církevních obřadů v Pantheonu a čestný doprovod pozůstatků mistrových na Olšanské hřbitovy, ježto tak nejlépe byla uctěna památka předčasně zemřelého mistra Viktora Dyka.*“²⁰⁶

A nebylo to poprvé, co Podlaha svou účastí takto uctil památku významných českých uměleckých osobností. Zmiňme jen pro zajímavost pohřeb nešťastně zemřelého sochaře Jana Štursy, na jehož poslední cestě ho v květnu 1925 doprovázel²⁰⁷, stejně jako v srpnu téhož roku malíře Vojtěcha Hynaise.²⁰⁸ Poslední veřejnou akci, které se Antonín Podlaha zúčastnil, byl průvod o svátku Božího Těla v červnu roku 1931, který jakožto kapitulní děkan vyvedl z katedrály.²⁰⁹ Musela to pro něj být skutečně velmi bolestivá cesta, neboť byl tehdy již nesmírně unaven, což naznačovala jeho bledá, zesinalá tvář a nohy vypovídající službu. Přesto však v čele průvodu, nesouc monstranci, vytrval po celou dobu a když ho jeden z kněží v závěru cesty politoval, že musí být již velmi vyčerpán, odpověděl mu Podlaha: „*Je tak krásné nésti Velebnou Svátost a rozjímati o ní.*“²¹⁰ To bylo však naposled, co se Podlaha objevil na veřejnosti. Svůj příbytek na Hradčanském náměstí naposledy opustil 12. února 1932, kdy spěchal na schůzi Jednoty pro dostavbu chrámu svatovítského. Přesto, že porada trvala dlouhé hodiny, vrátil se Podlaha velice potěšen, neboť se našli noví mecenáši, jež hodlali financovat další interiérové úpravy katedrály. Život velkého českého vlastence, kněze, badatele, mecenáše a lidumila se dovršil v neděli 14. února 1932. Toho dne vstal Podlaha dříve než původně zamýšlel, omlouval to však svými typickými slovy: „Musím pracovat“. V půl šesté ráno seděl již oblečen u svého pracovního stolu a modlil se breviář, když ho náhle překvapila nevolnost. Tehdy zazvonil naposledy na své hospodyně, které okamžitě vešly do jeho pracovny, kde našly nebohého Podlahu sice ještě při vědomí, mluvit však již nemohl.²¹¹ Pomoci mu již nedokázal ani rychle

²⁰⁶ ANM, Antonín Podlaha, kt. 20, inv. č. 1293, Národní rada československá

²⁰⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 19, inv. č. 1197, Akademie výtvarných umění v Praze

²⁰⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 19, inv. č. 1197, Akademie výtvarných umění v Praze

²⁰⁹ Viz LEBEDA, str. 152.

²¹⁰ Tamtéž.

²¹¹ Viz DLOUHÁ, str. 55.

přivolaný osobní lékař dr. Štancl. Ten sice dorazil v pouhých několika minutách, avšak nezbylo mu již nic jiného, než konstatovat smrt. „*Je konec, řekl smutně, když vyšetřil vznešeného hodnostáře. A slzy vytryskly z očí vynikajícího lékaře.*“²¹² Jak píše Antonín Šorm „*českému duchovenstvu úmrtím Antonína Podlahy zhaslo velké světlo, neboť zemřel neúnavný pracovník v oboru katolické literatury, české archeologie, archivní badatel, pokorný sluha Boží, světící biskup*“.²¹³ A nebyli to jen duchovní představitelé, kdo truchlil. Když se rozezněly smuteční zvony katedrály dávajíc na vědomí, že vzácný pražský biskup navždy odešel, oplakávala tuto ohromnou ztrátu takřka celá země. Pohřeb zesnulého se konal 18. února 1932. Jeho ostatky byly vyneseny z děkanského domu na Hradčanech a v čele smutečního průvodu směřovaly do milované katedrály sv. Víta. Tehdy se dostalo vzácnému muži poslední, posmrtné pocty, neboť mohl, jakožto letitý strážce chrámu a jeho takřka hlavní duchovní dobudovatel, věčně spočinout v nově vybudované arcibiskupské hrobce při poboční kapli nové stavby na severní straně.²¹⁴ Smutečního obřadu v chrámu se zúčastnili nejen četní zástupci duchovenstva, ale také přední představitelé vědy a státních úřadů. Mezi mnohými zmiňme například nového pražského arcibiskupa Karla Kašpara, jenž smuteční obřad vedl, Podlahova přítele Mořice Píchu, ze státních představitelů se dostavil Jan Šrámek či Kamil Krofta. Nechyběl ani rektor Karlovy univerzity Josef Pekař, který hodlal při této příležitosti, společně s dalšími přítomnými profesory, pronést pohřební řeč. Církevní předpisy však zakazovaly mluvit v chrámu během pohřbu, proto bylo rozhodnuto o svolání zvláštní slavnosti k uctění památky zesnulého pana biskupa.²¹⁵ Smuteční schůze byla svolána předsedou Archeologické komise Karlem Chytilem do velké posluchárny filosofické fakulty Univerzity Karlovy dne 9. března 1932. Slavnost pořádalo více než dvacet vědeckých korporací, v nichž byl Antonín Podlaha činný. Zmiňme jen pro zajímavost některé z nich: Archeologická komise České akademie, Archeologický sbor Národního muzea, Dědictví sv. Prokopa, Dědictví Svatojánské, Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta, Křesťanská akademie, Svatováclavská liga a další.²¹⁶ Schůzi zahájilo vystoupení Pěveckého sdružení pražských učitelů pod vedením profesora M. Doležila, které zapělo skladbu J. B. Foerster, Svatý Václave. Schůzi předsedal rektor Univerzity Karlovy Josef Pekař, který přednesl úvodní slovo,

²¹² Tamtéž.

²¹³ Viz ŠORM, str. 12.

²¹⁴ Viz CHYTIL, str. 35.

²¹⁵ Viz ŠORM, str. 13.

²¹⁶ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 7, 8.

po kterém následovaly tři referáty. Historik Josef Vítězslav Šimák zhodnotil Podlahovo snažení na poli historie. Na téma Podlaha archeolog a strážce památek promluvil jeho dlouholetý spolupracovník a přítel Zdeněk Wirth. Podlahovy charakteristiky coby kněze a teologa se ujal historik a archeolog církevního umění Josef Cibulka. Na závěr slavnosti předneslo kvarteto posluchačů Státní konzervatoře československou státní hymnu.²¹⁷ Památce Antonína Podlahy se tak dostalo důstojného odborného ocenění, které si za své životní dílo bezesporu zasloužil. Smuteční oslavy však neprobíhaly jen v Praze, ale byly pořádány i v dalších československých městech. K uctění biskupovi památky tak proběhla smuteční tryzna v Českých Budějovicích, dále v Plzni, v Litoměřicích či v Hradci Králové, kde vlál z Bílé věže v době pohřbu smuteční prapor.²¹⁸ O srdečnosti těchto oslav svědčí také projevy drobných spolků a sdružení. Předseda katolické mládeže na Smíchově J. Šindler se s Podlahou rozloučil prostými verši, kterými se také hodí zakončit pojednání o jedinečném životě neobyčejné české osobnosti, panu Antonínu Podlahovi.

*Odletěla duše k Bohu
jako holubice čistá,
zemřel kněz – jenž životem svým
nejkrásněji hlásal Krista.*

*Zemřel biskup – národovec,
jenž lnul láskou k rodné půdě,
začež stále v srdcích Čechů
vzpomínka naň žíti bude.*

*Mrtev velký lidumil náš,
jenž si chudé zamiloval,
a jenž ve svém srdci zlatém
pro trpící soucit choval.*

*Na Zbraslavi, na Hradčanech,
jak jen volnou chvílku míval,
nad rovy tam našich králů
o dějinách českých sníval.*

*Biskupe náš, dřímej v Bohu
v Svatovítské katedrále,
opatruj ten poklad Čechů,
poutníky nabádej stále,
by svou víru i svůj národ
nade všechno milovali,*

²¹⁷ Tamtéž, str. 8, 9.

²¹⁸ Viz ŠORM, str. 14.

*pro tyto dvě zlaté mety,
třeba – li i život dali.*²¹⁹
J.Šindler

3. Další aktivity Antonína Podlahy

Při pojednání o životě takto mimořádné a všestranně zaměřené osobnosti jakou Podlaha bezesporu byl, není možné zcela obsáhnout všechny aktivity, jimiž se za dobu svého působení zabýval. Nelze však nezmínit alespoň ty nejdůležitější, jež byly pro Podlahu tak příznačné a jimž věnoval nejen svůj drahocenný čas a zdraví, ale především nezměrný zápal a lásku.

3.1 Práce redaktorská

Podlaha byl během svého života členem redakce mnoha různých periodik a vydavatelských spolků. Věrným společníkem mu přitom byl jeho dlouholetý kolega a přítel Josef Tumpach. Většinu z nich vedli nejprve společně s Tumpachem, po jeho smrti však zůstala veškerá odpovědnost na Podlahových bedrech. Z jejich spolupráce vzniklo mnoho důležitých publikací a článků, o kterých bude pojednáno níže. Podlaha ve své redaktorské práci vytrval až do své smrti, a i v nejsilnějším návalu choroby psal korektury a publikoval. Nejedno z níže zmíněných periodik mu vděčilo za svou existenci, neboť jen díky jeho finanční podpoře mohlo přečkat nepříznivé období první světové války.

3.1.1 Obrázková revue

*„Chci na podzim tohoto roku vydávati vlastním nákladem svým nádherný čtrnáctidenník illustrovaný, jenž nésti se má duchem křesťanským a mravně nezávadným. List ten ... má na zřeteli jen cíle ideální, zejména má šířiti porozumění pro domácí umění, pro umělecký průmysl i pro staré naše památky v kruzích, které dosud chovaly se ke všemu tomu odmítavě, ...“*²²⁰ Takto v roce 1899 sděloval Podlaha Mikoláši Alšovi svou vizi o novém časopisu. Byl zklamán z toho, kolik obrázkových časopisů, často pochybné úrovně, proniká k věřícím. Rozhodl se proto založit *Obrázkovou revue*, rodinný časopis pro zábavu a poučení, v němž by čtenářům bez omezování předkládal

²¹⁹ Viz **ŠORM**, str. 14.

²²⁰ Viz **LEBEDA**, str. 57, 58.

výběr literárních prací a ilustračního materiálu. Chtěl časopis zpřístupnit všem, i těm nejprostším občanům, přičemž obsah měl být co možná nejsrozumitelnější a upoutat i méně zdatné čtenáře.²²¹ K tomu však již pouhý text, ač sebelidověji napsaný, nestačil. Podlaha proto přišel s myšlenkou, propojit texty s fotografiemi a reprodukcemi, které právě na konci 19. století zažívaly svůj velký rozkvět. Pro katolictví však nebyl přelom 19. a 20. století vůbec snadný. Společnost se v důsledku průmyslové revoluce zásadním způsobem proměnila, myšlení lidí ovládl pokrok a věda, moderní myšlenkové proudy přinášely nová východiska a pro víru a náboženství jakoby již nezbývalo místa. Podlaha na počátku vydávání Revue nabídl spolupráci každému, kdo by měl dobrou vůli a v této nelehké době také odvahu přispívat do časopisu, který vydával katolický kněz. Přesto se však našli mnozí, kteří Podlahovu nabídku přijali a přes mnohá úskalí neváhali svými texty přispívat. Jmenujme například českého básníka a prozaika Julia Zeyera, jež Podlahovi před svým odjezdem do Ruska v květnu 1899 napsal: „*Vrátím se, dá Bůh, na podzim do Čech a pak Vám budu s radostí přispívat. Je mi ten Váš časopis už tím sympatický, že tam bude architekt Fanta, jeden z mých nejmilejších přátel. Naše názory na umění se úplně shodují.*“²²² Podporu našel také u básníka Emanuela Lešehrada, jenž se rozhodl do Revue přispívat i přesto, že „*autoři, kteří píší do „Obrázkové Revue“ budou bojkotováni, odhodlal jsem se státi Vaším spolupracovníkem. Vaše přízeň je mi srdečně vítána, jelikož vidím s jakým nebezpečím je spojeno býti dnes věřícím a psáti do katolických revuí.*“²²³ Doslova unesen Podlahovou myšlenkou byl František Xaver Šalda, který dorazil na jejich první společnou schůzku již s metodicky vypracovaným plánem, s návrhem mnoha spolupracovníků z okruhu mladých spisovatelů a přinesl dokonce svůj první článek.²²⁴ Ze spolupráce však nakonec kvůli nechutným výpadům proti Šaldovi sešlo. Avšak mnoho dalších českých spisovatelů a umělců vděčilo Podlahovi za to, že ve své Revue otisknul jejich prvotiny, čímž jim v podstatě otevřel cestu k úspěchu. Vydávání Obrázkové Revue, později přejmenované na České květy, Podlaha po pěti letech ukončil, k čemuž ho přiměl nezájem ze strany tehdejších vůdčích měšťáckých katolických kruhů.²²⁵

²²¹ Viz **LEBEDA**, str. 59.

²²² **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 18, inv. č. 1172, Zeyer Julius.

²²³ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 10, inv. č. 588, Lešehrad Emanuel.

²²⁴ Viz **LEBEDA**, str. 59.

²²⁵ Tamtéž, str. 58.

3.1.2 Dědictví Svatojánské

Myšlenka na založení Dědictví svatojánského se zrodila v hlavě českého kněze Antonína Hanikýře, který v roce 1830 věnoval pro založení spolku s názvem Dědictví svatého Jana Nepomuckého počáteční kapitál ve výši 1000 zlatých stříbra.²²⁶ Jeho cílem bylo vydávat levné a dobré vzdělávací katolické knihy a šířit je mezi českým lidem. V roce 1835 došla Hanikýřova myšlenka naplnění a spolek byl skutečně díky kanovníkovi svatovítské kapituly Václavu Michalu Pešinovi z Čechorodu založen.²²⁷ Dědictví Svatojánské získalo velmi brzo rozsáhlou členskou základnu, kolem 20 000 členů ze všech krajů.

Podlaha se do činnosti spolku zapojil společně se svým přítelem kanovníkem Josefem Tumpachem v roce 1905 a brzy získali vliv na jeho řízení.²²⁸ Nejprve ho vedli společně, avšak po předčasné Tumpachově smrti v listopadu 1916, zůstal veškerý dohled nad chodem Dědictví na Podlahovi.²²⁹ Literární produkce Dědictví Svatojánského byla skutečně rozmanitá, neboť v ní bylo možné nalézt jak nábožensko – poučné spisy, tak prstonárodní dějepisné texty s poutavými povídkami, životopisy světců (Sv. Lidmila, její doba a úcta) hned vedle pamětí „obyčejných smrtelníků“ (Rodina Kulichova Paměti Františka J. Vaváka) a samozřejmě také modlicí knížky s modlitebními obrázky. V roce 1912 přišli Podlaha s Tumpachem se smělým plánem na vydání nového překladu Bible. Dosavadní překlad Písma byl v té době již zastaralý a pro čtenáře těžko srozumitelný. Vyvstala tedy potřeba překladu nového, který by tlumočil Starý i Nový zákon způsobem tehdejší mluvy, čímž by byl pro čtenáře mnohem přístupnější. Pro překlad Starého zákona byl v dubnu 1912 osloven Jan Hejčl.²³⁰ Druhý oslovený, novozákonní biblista Jan Ladislav Sýkora měl za úkol přeložit zákon Nový. Byla to však práce ve všech ohledech náročná. Především pak pro Tumpacha s Podlahou, neboť vydávání Bible nepříznivě ovlivnila válka, jež vypukla v roce 1914. Práci navíc provázela celá řada problémů, mezi nimiž lze zmínit např. nepříjemnosti spojené s expedicí jednotlivých vydání, na což si Podlaha stěžoval

²²⁶ Dědictví (literatura), in: *Ottův slovník naučný* [online], vid. [31.5.2017], dostupné z: [https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%C4%9Bdic_t%C3%AD_\(literatura\)](https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%C4%9Bdic_t%C3%AD_(literatura)).

²²⁷ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 57.

²²⁸ **KOLEKTIV AUTORŮ**: *Lexikon české literatury 4/II U-Ž*, 7. sv. Praha, Academia 2008, ISBN 80-200-0345-2, str. 1951.

²²⁹ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik, str. 57.

²³⁰ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa..., str. 58.

Hejčlovi v jednom z dopisů. „*Celou expedici sám jsem si vzal na starost, aby první číslo správně bylo rozesláno. Stávkou stalo se, že „Catalogi cleri“ jednotlivých diecézí vyšly teprve v březnu. Nezbyvalo, než rozesílati podle katalogů starých. Ale celá spousta se vracela, jelikož nastaly během roku v personáliích velké změny.*“²³¹ Kromě problémů s expedicí a vrácením výtisků se objevily také potíže s neplacením za odebraná vydání a s různými výmluvami odběratelů týkajících se např. kvality papíru. Velké těžkosti způsoboval i nedostatek financí, se kterým se v průběhu vydávání Bible často potýkali. Podlaha dokonce pro zdárné dokončení díla ze svého doplatil kolem 120 tisíc korun, čímž se však na několik let velmi silně zadlužil.²³² Přesto všechno však byla Bible česká v roce 1925 konečně dokončena a jak napsal český kněz, působící ve Spojených státech, Oldřich Zlámal: „*Vydání bible české řadí se k památným událostem nejnovější české historie a jest nejen v literatuře náboženské, ale vůbec v celé české literatuře zjevem přímo epochálním.*“²³³ Posledním Podlahovým počinem v rámci Dědictví Svatojánského bylo vydání Schallerova překladu „Římského misálu“ v roce 1931.²³⁴

3.1.3 Dědictví svatého Prokopa

Dědictví sv. Prokopa bylo založeno roku 1861 z podnětu Karla Aloise Vinařického, jenž svůj návrh na zřízení spolku přednesl již o rok dříve na Všennárodním sjezdu katolíků v Praze.²³⁵ Jeho cílem bylo vydávat českou bohosloveckou literaturu pro potřeby katolického duchovenstva. I v tomto spolku byl Podlaha neobyčejně činný při vydávání vědeckých teologických spisů. Po boku mu zde opět stál kolega Josef Tumpach, s nímž vytvořil soupis veškeré katolické náboženské literatury od roku 1828 týkající se nejen teologie, ale také církevního práva, dějin či umění. V rámci Dědictví sv. Prokopa vydali společně tři díly *Bibliografie české katolické literatury náboženské od roku 1828 až do roku 1913*, přičemž zbylé dva díly připravil po Tumpachově smrti již Podlaha sám. Podlaha se z řadového člena Dědictví brzy vypracoval až do vedení redakce a od roku 1917 dokonce zastával funkci jeho starosty.²³⁶

²³¹ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa, str. 35.

²³² Viz DLOUHÁ, str. 22.

²³³ Viz LEBEDA, str. 84.

²³⁴ Tamtéž, str. 85.

²³⁵ Dědictví (literatura), in: *Ottův slovník naučný* [online], vid. [31.5.2017], dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%C4%9Bditv%C3%AD_%28literatura%29.

²³⁶ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 61.

3.1.4 Časopis katolického duchovenstva

Do Časopisu katolického duchovenstva přispíval Antonín Podlaha od roku 1889, kdy kaplanoval v Rokycanech. Členem redakce se stal teprve v roce 1905, kdy ho přizval ke spolupráci tehdejší redaktor Josef Tumpach.²³⁷ Z počátku zastával funkci spoluredaktora, brzy se však ujal vedení redakce, kde dlouhých 27 let, tedy až do své smrti v roce 1932, dozíral na obsahovou stránku časopisu. Časopis měl skutečně dlouhou historii, neboť se jednalo o jedno z nejstarších českých periodik založené již v roce 1828 českým vlasteneckým knězem Karlem Aloisem Vinařickým.²³⁸ Nejslavnější období však časopis prožíval až pod Podlahovým vedením. Podlaha se stal pokračovatelem vize Karla Vinařického, jenž chtěl skrze časopis rozšiřovat česky psanou literaturu mezi katolické kněží. Neustále proto vybízel k práci další a další přispěvatele, pořádal rubriky i drobné zprávy a sám hojně přispíval. Podlahovým přáním navíc bylo zajistit pravidelné spojení mezi slovanskými křesťany a šířit mezi všemi národy znalost slovanské bohoslovecké literatury. Za tímto účelem začal roku 1905 společně s Tumpachem uveřejňovat jako přílohu časopis *Slavorum litterae theologicae*.²³⁹ Od roku 1911 byl pak vydáván Akademií Velehradskou jako samostatný časopis.

I přes širší zájem veřejnosti se však časopis potýkal s finančními problémy, neboť náklady mnohonásobně převyšovaly příjmy a Podlaha tak často hradil některé výdaje zcela sám. Každoročně dokonce na časopis doplácel kolem 20 tisíc korun.²⁴⁰ Tato skutečnost onehdy šokovala i Podlahova kolegu z konsistoře Mořice Píchu, jenž mu po tomto zjištění 1. prosince 1924 napsal: „*Ty číslice, které jste mi ráčil sdělit, učinily na mě- nezasvěceného – do těchto Vašich starostí mocný dojem. Zcela pochopitelně, že i uveřejnění mého článku přikládá polénko k těmto starostem a proto prosím, abyste ráčil dobrotivě přijati k úhradě těchto ohromných výloh dva tisíce Korun.*“²⁴¹ Byl však jeden z mála, kdo takto vypomohl, a tak většina výdajů i nadále zůstávala na Podlahovi.

²³⁷ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 60.

²³⁸ Viz **LEBEDA**, str. 80.

²³⁹ **TUMPACH, J. – PODLAHA, A.**: *Zpráva o příloze „Slavorum litterae theologicae“*, in: ČKD, roč. 1911, č. 3, str. 296.

²⁴⁰ Viz **LEBEDA**, str. 80.

²⁴¹ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 12, inv. č. 770, Pícha Mořic.

3.2 Dobročinnost jako životní poslání

„Jeho dobročinnost neznala mezí. Nepodporoval jen literární edice, jichž se zúčastnil, nýbrž kdekoho, kdo ho o pomoc požádal. Na cestách, kudy chořoval, stáli prosebníci, jiní přicházeli za ním do bytu, jiní se ho dopisem dovolávali. Podlaha nedovedl oslyšeti prosbu, ba často ani na ni nečekal a potřebnému hned podporu posílal. Obnosy, které rozdával, nebyly skrovné. Mohla by se o něm říci paradoxní věta, že nikdy neměl peněz, a že vždy neměl peněz dost. Sotvaže nabyl příjmu, bylo už tolik položek k placení, že jen skrovný obnos zůstával na živobytí tomu, jenž pro svůj fyzický život neměl téměř žádných požadavků.“²⁴² Úryvek pocházející z řeči Josefa Cibulky při smuteční schůzi na filosofické fakultě zcela přesně vystihuje povahu Podlahovy dobročinnosti. Potřeba konat dobro a poskytnout pomoc všem potřebným, nemohoucím či slabým, nebyla dána pouze jeho vrozenými vlastnostmi. Důležitý mezník pro Podlahovo lidumilství představoval zcela jistě jeho roční pobyt na Starém Městě, kde působil coby kaplan u Sv. Haštala.²⁴³ V ulicích této pražské vykřičené čtvrti neustále narážel na známky obrovské hmotné i mravní nouze a jeho kněžské povinnosti vyžadovaly prakticky každodenní kontakt se zdejšími chudými a nemocnými. Právě zde byly počátky jeho celoživotního charitativního působení, jež se později rozvinulo právě do té podoby, jak ji popsal výše Josef Cibulka. Podlahova dobročinnost nebyla v žádném případě jednostranně zaměřená, ba naopak, podporoval široké spektrum osob i oborů, které však nelze všechny ani postihnout, neboť ve své skromnosti činil vše dle slov sv. Matouše²⁴⁴ tak, aby „levice nevěděla, co činí pravice“.²⁴⁵

3.2.1 Vědecké podniky

Jakožto uznávaný vědec a badatel, podporoval s neobyčejnou štedrostí nejrůznější vědecké podniky, mezi nimi i ty, ve kterých byl on sám předsedou či jiným funkcionářem.²⁴⁶ Díky jeho dobré vůli mohla vzniknout řada vědeckých knih a publikací, spjatých především s českou náboženskou a národní kulturou. Dědictví Svatojánskému, které od roku 1916 řídil, jednou daroval 100 tisíc korun, přičemž na něj

²⁴² Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 64,65.

²⁴³ Viz **LEBEDA**, str. 41.

²⁴⁴ **Nová Bible kralická** [online], Mt, kapitola 6, verš 3, [vid. 31. 5. 2017], dostupné z: <https://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/nbk/Mt6.php>.

²⁴⁵ Viz **ŠORM**, str. 3.

²⁴⁶ Tamtéž, str. 4.

navíc ročně doplácel kolem 36 tisíc korun.²⁴⁷ Časem dokonce přesunul jeho redakci do svého domu, čímž mu chtěl ušetřit náklady na řízení a expedici. Mecenášsky podporoval také v Dědictví vydávané knihy a publikace, především pak Bibli Českou a Římský misál, na něž dohromady doplatil ohromnou sumu ve výši 270 tisíc korun.²⁴⁸ Podobně tomu bylo i v případě Časopisu katolického duchovenstva, na který rovněž ročně doplácel „pouhých“ 20 tisíc korun.²⁴⁹ I další podniky měly v Podlahovi štědrého podporovatele, zmiňme např. Matici Svatohorskou či Matici Cyrillo-metodějskou.

3.2.2 Spolky

Jak vyplývá z částečně dochované korespondence, stejné podpoře se těšily také nejrůznější spolky a výbory. Hojně přispíval např. Jednotě pro dostavění chrámu sv. Víta či Výboru pro oslavy tisícího výročí smrti sv. Václava. V roce 1929 například přispěl Výtvarnému odboru umělecké besedy částkou 300 korun na přípravu výstavy věnované dílu Josefa Václava Myslbeka, jež se konala 28. září 1929 ve dvoraně Veletržního paláce.²⁵⁰ Spolku pro vystavění chrámu Páně v Praze 7, tedy kostela sv. Antonína, věnoval 6000 korun na obraz s názvem sv. Antonín, přítel dětí, jehož malbou byl pověřen akademický malíř Číla.²⁵¹ Podlahovo mecenášství se samozřejmě neomezovalo pouze na Prahu, ale zasáhlo i do různých koutů Čech a Moravy. Zmiňme například jeho dar ve výši tisíc korun, který věnoval hlučínskému faráři na novou sochu sv. Václava, jenž měla být umístěna v průčelí zdejšího nového kostela.²⁵² V roce 1931 obdržel Kruh přátel pro zachování církevních památek v Rakovníku od Podlahy finanční dárek ve výši 200 korun určený pro zakoupení nových varhan.²⁵³ Téhož roku podpořil 500 korunami Spolek pro postavení katolického kostela v Kročehlavech.²⁵⁴ a dar poskytl také Kurratoriu des Neumann'schen Weisenheimes v Prachaticích, od něhož Podlaha jménem zdejších chudých sirotek obdržel děkovný dopis.²⁵⁵

²⁴⁷ Viz **DLOUHÁ**, str. 22.

²⁴⁸ Tamtéž.

²⁴⁹ Viz **LEBEDA**, str. 80.

²⁵⁰ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 21, inv. č. 1366, Výtvarný odbor Umělecké besedy v Praze.

²⁵¹ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 21, inv. č. 1329, Spolek pro vystavění chrámu Páně v Praze VII.

²⁵² Viz **ŠORM**, str. 5.

²⁵³ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 20, inv. č. 1265, Kruh přátel pro zachování církevních památek v Rakovníku.

²⁵⁴ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 21, inv. č. 1327, Spolek pro postavení katolického kostela v Kročehlavech.

²⁵⁵ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 20, inv. č. 1266, Kuratorium des Neumann'schen Weisenheimes Prachatice.

3.2.3 Chudí

Pomoc a útěchu hledalo u dveří Antonína Podlahy samozřejmě i značné množství jednotlivců. Někteří si k němu přišli pro radu, jiní s prosbou o přímluvu či přímo s žádostí o finanční „půjčku“. K chudým a potřebným byl více než laskavý a nepřipustil si, že by ho chtěl snad někdo ošidit. Našli se však i tací, kteří se pouze snažili jeho dobroty zneužít a vylákat z něho peníze na falešné účely. To byl případ dvou malířů, jimž Podlaha zaplatil 600 korun jako zálohu za obrazy, které však nikdy neobdržel. K podobnému incidentu došlo s lístky na svépomocný koncert, které sice zaplatil, avšak žádný koncert se nekonal a peníze již také neviděl.²⁵⁶ Takových a podobných situací se vyskytlo mnoho, avšak Podlaha se jimi příliš nezabýval, komentoval je pouze slovy „*raděj ošidit sebe, než potřebného vynechat*“.²⁵⁷ Ve středu jeho zájmu stáli především chudí a trpící. Nebylo nikoho, kdo by od něj odešel s prázdnou. Rád podpořil potřebné lidi a starce, kteří se jakkoliv poctivě živili. Ať už šlo o chudého slepce z Národní třídy hrajiícího na flašinet či mukařovského kolovrátkáře, každý dostal za svou „službu“ spropitné. Někteří chudí dokonce žádali o podporu dopisem. Tímto způsobem kontaktovala Podlahu i jistá Markéta Mašínová, majitelka malého obchodu s uhlím, jejíž manžel těžce onemocněl a veškerá obživa tak zůstala zcela na ní samotné. Díky podpoře své bývalé zaměstnavatelky hraběnky Clam – Martinicové si mohla pořídit onen obchod a skrze dopis Podlahu žádala, aby „*ráčil při potřebě uhlí na obchod můj pamatovati, neboť mohu posloužiti tím nejlepším uhlím za ceny, ...Doufám, že Vele důstojný Pán prosbu moji vyslyší a že velikomyslný dar od vysoce urozené paní hraběnky Clam – Martinicové, která mi obnos ten darovala se slovy: „Požehnej vám peníze ty Bůh“, přinese nám v neštěstí našem obživy*“.²⁵⁸ Jindy přišlo psaní, v němž pisatelka přímo žádala o finanční pomoc „*prosím Vaši milosti by obdařil mě sebenepatrnějším peněžitým dárečkem na správu bot jež tak nutně potřebuji chodíc do práce do křesťanské akademie, kdež mám týden lon 13 K nemohu stále nastřádati se 7 K na boty poněvadž jak ráčíte sám uznati když poctivě se živím že není možno v nynější krisy než obstarání za tento plat nejnutnější pro život člověka*“.²⁵⁹ Jeho štedrost dosáhla vrcholu zvláště v roce 1929, tedy v době milleniových oslav sv. Václava. Tehdy musel mít denně nachystáno tisíc korun v drobných bankovkách,

²⁵⁶ Viz DLOUHÁ, str. 34.

²⁵⁷ Tamtéž.

²⁵⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 10, inv. č. 642, Mašínová Markéta.

²⁵⁹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 8, inv. č. 459, Kabátová Karla.

kterými pak štědře odměňoval dělníky instalující Svatováclavskou výstavu ve Vladislavském sále, zejména pak ty, kteří museli s těžkými obrazy vystoupat po žebřících do velké výšky. Vážil si všech pracujících, obdivoval řemeslníky a dělníky. Rád je pozoroval při jejich práci na dostavbě chrámu sv. Víta a rozdával jim ze své tobolky něco na přilepšenou.²⁶⁰

3.2.4 Umělci

Podlahova dobročinnost se promítla i do jeho uměleckých sbírek. Pro podporu, ať už finanční či pouze slovní, si k němu chodívalo velké množství umělců. Mnozí z nich vděčili za svůj pozdější úspěch právě Podlahovi, jež svým zkušeným znaleckým okem dokázal v jejich pracích rozpoznat kvalitu a neváhal ji také náležitě ocenit a podpořit. Velké dobrodiní vykonal za první světové války, která uvrhla některé české umělce do tak velké bídy, že byli nuceni rozprodávat své práce. Právě v Podlahovi našli štědrého mecenáše, který od nich jejich práce, nehledíc při tom na kvalitu, vykupoval, a tím mnohé z nich zachránil před úplnou chudobou. Podobně za války podporoval i jeden chudý pražský klášter, jehož památky zachránil před vývozem do ciziny.²⁶¹ Opět se našli i tací, kteří si o podporu sami napsali. Jako příklad uveďme jistého Leopolda Poloka, nezaměstnaného řezbáře z Prahy 1, jenž si v dopise postěžoval na svou neutišenou situaci, kvůli které je svým bližním jen na obtíž, přičemž někteří z nich v něm vidí pouze „*připravenou pijavici hotovou vysát pro sebe všechno co objeví se pod slovem „práce“*“.²⁶² Společně s psaním zaslal Podlahovi reliéf Madonny s dítětem v ceně 250 Kč a žádal, aby si jej zakoupil, případně ho nabídl nějakému zámožnějšímu známému. Podlaha jeho prosbu vyslyšel, jak se lze dozvědět z dalšího dopisu „*Zdá se mi že všechno přibralo jasnější a veselejší barvy a v duši cítím takovou lehkost a tajný jas, jaký pociťuje člověk když pomine veliká bouře. Tu radost způsobil mi listonoš, který přinesl mi čekanou a k mému milému překvapení již kladně zodpověděnou zprávu od Vás.*“²⁶³ Stejný úspěch zaznamenal také malíř a architekt František Xaver Margold²⁶⁴, který prostřednictvím svého dopisu z prosince 1925 Podlahovi nabídl jeden ze svých

²⁶⁰ Viz ŠORM, str. 5.

²⁶¹ Tamtéž, str. 4.

²⁶² ANM, Antonín Podlaha, kt. 13, inv. č. 792, Polok Leopold.

²⁶³ ANM, Antonín Podlaha, kt. 13, inv. č. 792, Polok Leopold.

²⁶⁴ František Xaver Margold byl český památkář, malíř, architekt, restaurátor. Významně se podílel na dostavbě chrámu sv. Víta. Od roku 1924 vedl stavební práce na chrámu a zastupoval nemocného architekta Kamila Hilberta.

obrazů zobrazující chrám sv. Víta. Jeho tón však nebyl tak naléhavý jako u Poloka a biskupovi napsal: „...nechci, aby Jste se snad nějak do této koupě nutil v pádu, že by Jste za prošlou dobu ztratil zájem anebo kdyby se Vám moje práce nelíbila...proto myslím aby Jste si laskavě ponechal dosti času k rozhodnutí. Cena 3500 Kč je dosti velký peníz, který snad k jinému účelu lepší by se nechal uložit než za kus pomalovaného papíru. Tak Vás biskupská milosti ještě jednou snažně prosím, nenechte se zlákat snad nějakým milosrdenstvím, neb něčím jiným a nestrachujte se o to že bych snad pocítil bolest v případě vrácení.“²⁶⁵ Pro Podlahu byl chrám sv. Víta srdeční záležitostí, Margolda navíc velmi dobře znal, neboť byl v té době při dostavbě chrámu zástupcem nemocného architekta Hilberta, a proto nebylo divu, že od něj obraz i přes vyšší cenu zakoupil. Někteří umělci však i přes Podlahovu snahu neuspěli. Smutným příkladem může být malíře Viktor Foerster, mladší bratr skladatele Josefa Bohumila Foerstera, jehož umění Podlaha velmi, ač marně, prosazoval. Ještě před svým tragickým skonem mu napsal „Obětoval jsem svůj život církevnímu umění a doufal, že naleznu podporu u nás, u našich pánů, ...Račte si pomyslit, jak smutné je pro mne, že ani jediná práce nebyla mi za ta dlouhá léta svěřena...Jsem již unaven chozením a prošením o práci.“²⁶⁶

3.2.5 Studenti

Jakožto uznávaný vzdělanec byl Antonín Podlaha samozřejmě také štědrým mecenášem studentů. Především pak těch, pocházejících z chudých rodin, kteří by bez jeho štědré finanční podpory neměli nikdy možnost nějakého vzdělání dosáhnout. Na studium takto přispěl třeba římskému rodáku s českými kořeny Marco Weirichovi, jenž mu v listopadu 1928 zaslal děkovný dopis, v němž Podlahovi napsal: „prostřednictvím ctěné sl. Vajsové jsem dostal 150 Kč jež jste ráčil mně poukázati na krytí výloh spojených se zkouškou k doktorátu. Račte přijati naše nejsrdečnější a upřímné díky za Váš milý dar jež nikdy nezapomenu. Bych se považoval šťastným, kdyby mně byla dána příležitost býti V. E. užitečným čímkoli.“²⁶⁷ S Weirichem zůstal v čilém písemném kontaktu i po skončení jeho studií. Podlaha dokonce podporoval dílo jeho otce, sochaře Ignáce Weiricha, jehož socha Svatý Antonín s děťátkem se nachází v chrámu sv. Víta. Weirich mu chtěl za veškerá dobrodíní osobně poděkovat a ještě 9. února 1932 mu

²⁶⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 10, inv. č. 635, Margold František Xaver.

²⁶⁶ ANM, Antonín Podlaha, kt. 4, inv. č. 284, Foerster Viktor.

²⁶⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 18, inv. č. 1136, Weirich Marco.

napsal dopis, ve kterém si s ním sjednával schůzku. K té však již nedošlo, neboť Antonín Podlaha 14. února 1932 zemřel.

3.2.6 Přímluvy

Peníze nebyly jediný prostředek, skrze něž konal Podlaha dobro. Chodívala mu velká spousta dopisů, v nichž se nejčastěji objevovaly prosby o přímluvu různého druhu. Z noclehárny v Klimentské ulici dostával žádosti od nezaměstnaných, které byly většinou napsány jednou a tou samou rukou. Podlaha mnoho z nich vyslyšel, zprostředkoval práci, přimluvil se a navíc, jak u něj bývalo zvykem, poslal nebožákovi do začátku alespoň malou almužnu.²⁶⁸ Jistý Josef Náměstek se ucházel o místo učitele ve Štěkni. Z tohoto důvodu napsal Podlahovi v únoru roku 1900 dopis s prosbou o přímluvu. „*Doporučte mne, prosím, několika řádky jako katolického spisovatele, by mohl on²⁶⁹ s důrazem o udělení místa mně se zasaditi. Obracím se na Vás v plné důvěře, že v zájmu vzájemnosti katolických literátů panu děkanovi mne doporučíte. Doporučení Vaše bude mít v očích starého našeho pana děkana důležitost velikou!*“²⁷⁰ Jindy se přímluvy dovolával jakýsi začínající hudební skladatel, samouk Vít Wagner, jenž se hodlal ucházet o studijní podporu České Akademie, díky níž by si mohl konečně dovolit nákladné studium hudby. „*Osměluji se proto nejpokorněji Vás žádati o příznivé doporučení mé žádosti, kterou v nejbližším čase svými hudebními skladbami doloženou sl. České Akademii dovolím si podati.*“ napsal Podlahovi jakožto váženému členu Akademie.²⁷¹ Jeho žádost byla skutečně vyslyšena a Wagner tak mohl absolvovat soukromé studium hudebních nauk, po němž se stal učitelem hudby.²⁷² Zajímavý je také dopis Marie Máčkové ze září 1931, ve kterém líčí jak byla vystěhována z bytu a nespravedlivě obviněna z nezaplacení činže, přičemž byla navíc odsouzena k zaplacení údajného nedoplatku ve výši 297 Kč. Máčková se tedy v dopise obrací na Podlahu s „*uctivou prosbou abyste se svým vlivem u nejdůstojnější konsistoře milostivě se za mě přimluvil, aby mi soudně vyměřený obnos i s úroky byl dobrotivě odpuštěn.*“²⁷³ Zda byla její prosba vyslyšena nevíme, avšak dle přípisu na dopise bylo nebohé ženě

²⁶⁸ Viz DLOUHÁ, str. 36.

²⁶⁹ Místní děkan Zbonek, jenž měl hlavní slovo v místní školní radě

²⁷⁰ ANM, Antonín Podlaha, kt. 11, inv. č. 689, Náměstek Josef.

²⁷¹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 18, inv. č. 1132, Wagner Vít.

²⁷² VÁGNER, VÍT, in: Slovník českých knihovníků [online], [vid. 5. 6. 2017], dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=272>.

²⁷³ ANM, Antonín Podlaha, kt. 11, inv. č. 675, Máčková Marie.

zasláno 50 korun, nejspíš jako jakési přilepšení v této nelehké životní situaci. Na závěr uvedme ještě Podlahovo přičinění při výběru architekta pro výstavbu nové budovy finančního a okresního úřadu v Hradci Králové. Z dopisu datovaného k 25. březnu 1931 vyplývá, že díky Podlahově přímělu byl pro stavbu nových budov vybrán návrh Josefa Gočára, jednoho z architektů, díky nimž si Hradec Králové vysloužil označení Salon republiky.²⁷⁴

3.2.7 Zvířata

Nejen vůči lidem projevoval Podlaha svou dobrotu a vlídnost. Jeho vztah ke zvířatům nebyl dán jen jeho ušlechtilou přirozeností, ale skrýval se v něm mnohem hlubší smysl. Jeho vlídnost k němé tváři byla jakýmsi pokračováním tradiční františkánské ctnosti, neboť jeho patronem byl sv. Antonín, patron zvířat.²⁷⁵ Zvířata jeho blízkost ráda vyhledávala. Jako důkaz uvádí Běla Dlouhá ve své knize několik příhod, např. s darovaným beránkem, který dělal Podlahovi společnost při jeho pobytu v Mukařově či s jakýmsi „zrůdným“ kuřetem Supáčkem.²⁷⁶ Všechna zvířata, především pak slabá a neduživá, měla u něho vždy náruč otevřenou. Zájem o zvířata se promítnul také do jeho členství ve Spolku k ochraně zvířat pro Československou republiku, skrze nějž se podílel na osvětové činnosti a několikrát vedl na téma ochrany zvířat odborné přednášky.²⁷⁷

3.2.8 Růžencová výrobná

Za vrchol Podlahova lidumilství lze považovat Útulek opuštěných a zmrzačených dívek, tzv. Růžencovou výrobnu v Praze. V roce 1893 ho založila baronka Malvina Helvesenová a Podlaha o něm v ČKD napsal, že „*jej pokládají sluší za jeden z nejkrásnějších a nejlidumilnějších ze všech, jež v království našem existují.*“²⁷⁸ Od roku 1905 byl sám jeho předsedou a více než čtvrt století se pečlivě staral o jeho chod, vedení knih, ochotně platil schodky a dluhy a především věnoval otcovskou péči všem zdejšími chovankám.²⁷⁹ Stál v čele spolku pro vydržování tohoto

²⁷⁴ ANM, Antonín Podlaha, kt. 20, inv. č. 1278, Ministerstvo veřejných prací.

²⁷⁵ Viz DLOUHÁ, str. 50.

²⁷⁶ Tamtéž, str. 49.

²⁷⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 20, inv. č. 1326, Spolek k ochraně zvířat.

²⁷⁸ PODLAHA, Antonín: O soukromých dobročinných spolcích a ústavech pro péči o děti osiřelé, opuštěné, zanedbané a zmrzačené v Praze, in: ČKD, roč. 1906, č. 1, str. 63.

²⁷⁹ Viz KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 62.

útulku a z této pozice se později ujal stavby nové ústavní budovy. V ústavu, mezi zdejšími mrzáčky, trávil spoustu času a našel zde místo, kde mohl systematicky konat dobro. V Mukařově, hned vedle budovy, v němž sídlil ústav Růžencové výroby, si koupil vilku, kterou ve své závěti později ústavu odkázal. Trávil zde celé prázdniny, během nichž pracoval i na svých Soupisech památek, ale především pobýval ve společnosti svých nejmilejších chovanek, které ho právem nazývaly „tatičkem“. Jeho štědrost vůči nim neznala mezí. Vždy, když za nimi přijel, dostala každá alespoň malou pozornost. Jindy jim však např. věnoval celých 5 tisíc korun na nové prádlo a šicí stroj či koupil nová americká kamna, aby při modlitbě v kapli netrpěly zimou.²⁸⁰ Rád s nimi sedával na louce za ústavem a naslouchal jejich drobným příhodám, vždy v jejich společnosti pookřál a alespoň na chvíli ulevil své starostmi zahlcené hlavě. S jejich neschopností pohybu měl velký soucit, nebohým chovankám častokrát sám pomáhal do jejich pokojů a když je při sedánku na louce zastihla bouřka, svážel jednu po druhé na trakaři zpět do ústavu. Nikdy nechyběl na divadelních představeních, které pro svého milého „tatička“ secvičily a poté doma referoval „*To jsem se nasmál! Ještě nikdy jsem se tolik nenasmál!*“. O masopustním úterý pouštěl gramofon a chovanky pak celé odpoledne zpívaly a „tančily“ div ho samou neobratností neporazily. Od začátku roku 1909 do května 1910 začal dokonce s výukou některých z nich, neboť nemohly kvůli své fyzické neschopnosti do školy docházet a zůstaly tak zcela negramotné. Nejprve jich bylo 8, poté 5, ve věkovém rozmezí od 8 do 40 let. Jeho příprava přinesla své ovoce, neboť tři z nich mohly poté navštěvovat veřejnou obecnou školu.²⁸¹ Podlaha vykonal pro své milé chovanky opravdu mnohé. Nejlépe to ve svých vzpomínkách shrnula jedna z nich. „*Nelze ani všechny laskavosti pana biskupa vypočítat; byl nejen dobrodincem, který nás ochotně podporoval, ale on náš celý život zpříjemňoval, oslazoval a povznášel vlídností, pohlazením, různými službičkami a nade vše svým upřímným účastenstvím.*“²⁸² Největším důkazem jeho dobrodiní byla nová moderní budova Růžencové výroby, o jejíž zbudování se na sklonku života tolik zasloužil. Při jejím slavnostním svěcení pronesl děkovnou řeč, v níž největší prostor věnoval právě svým milovaným chovankám: „*O nich mohu užít slov, že jsou radostí a korunou naší, děkuji jim za oddanost a věrnost, jíž splácejí nám naši péči a prosím je, aby vytrvaly. Vzpomínám těch trpítelek, které tu dlívaly a které dnes se radují s anděly v nebi.*

²⁸⁰ Viz **DLOUHÁ**, str. 41.

²⁸¹ Tamtéž, str. 44.

²⁸² Tamtéž, str. 46.

Vzchopme se k budování společného díla, aby se naplnilo slovo Písma: Jak dobré a utěšené je přebývat ve svornosti.“²⁸³

3.3 Sběratel

Při pojednání o Antonínu Podlahovi nelze opomenout jeho celoživotní vášeň, jež se v něm probudila již v mladických letech a provázela ho až do jeho smrti. Cit a umělecký vkus získal v době, kdy pobýval v otcovském domě, neboť jeho otec vlastnil nejen rozsáhlou sbírku knih, ale především výtvarného umění, v níž se mimo jiné vyjímal vzácné Morstadtovy rytiny a kresby znázorňující starou Prahu. Právě ty patřily mezi Podlahovy nejmilejší, a když mu je otec později odkázal, navázal na rodinnou tradici sběratelství a dále ji rozvíjel. Výtvarné umění bylo vůbec jeho vášní, ať už se jednalo o stavitelství, sochařství či malbu. Oceňoval však i dobře odvedenou řemeslnou práci. Obrazy nakupoval na aukcích Krasoumné jednoty v Rudolfinu, ale i jinde. Někdy mu své práce nabízeli sami umělci²⁸⁴, jindy mu je věnovali různí lidé jen tak darem. Často kupoval díla, na která neměla česká muzea momentálně peníze, nebo která potřeboval pro svou literární činnost. Před zapomněním a ztracením zachraňoval zvláštní drobné věci, o které nejevil nikdo zájem, avšak pro něj měly jistou uměleckou cenu jakožto doklad řemeslné dovednosti či historie.²⁸⁵ V jeho hradčanském bytě se tak snoubily nejrůznější umělecké předměty vzniklé ve zcela odlišných uměleckých obdobích. Jeho sběratelským zájmem však nebylo plytké hromadění předmětů a chlubení se jimi. Svým sběratelstvím se je snažil uchránit před nejrůznějšími nežádoucími živly, jako byly překupníci či faráři, jimž byl osud uměleckých děl uložených v jejich kostelech lhostejný.

Jakožto velký znalec církevního umění v Čechách i jinde, vlastnil mnoho cizojazyčných slovníků a cizích odborných děl pojednávajících o tomto tématu. Také většina předmětů z jeho sbírky nesla náboženskou tematiku. Mimo to rozvíjel také svou sbírku rytin a obrázků staré Prahy, jejíž část, jak bylo již zmíněno výše, podědil po svém otci. Za Prahu, své milované rodné město, nelitoval peněz a říkával „*Vždyť je to Praha*“.²⁸⁶ Mezi nejvzácnější obrazy v jeho sbírce však patřily čtyři kolorované rytiny ze 14. století, které se od něj několikrát pokusil odkoupit jakýsi zahraniční sběratel.

²⁸³Viz **DLOUHÁ**, str. 46.

²⁸⁴ Viz kapitola 3.2.4 Umělci – Margold, Polok.

²⁸⁵ Viz **LEBEDA**, str. 63.

²⁸⁶ Viz **DLOUHÁ**, str. 24.

Vlastnil také vzácnou oltářní tabuli mistra z 15. století, znázorňující výjevy ze svatováclavské legendy, jejíž další dvě části získal současně pro Státní galerii Vincenc Kramář. Ve sbírce byly k vidění také dva obrazy znázorňující sv. Jana od Václava Vavřince Reinera či obrazy Franze Antona Maulbertsche. Kromě obrazů těchto barokních umělců se v jeho kolekci vyskytovala také díla podstatně mladších autorů. Byly mezi nimi malby Václava Matěje Navrátila či Antonína Chittussiho a velké množství cenných krajin a zátiší z 18. a 19. století.²⁸⁷ Ohromnou část jeho sbírky však zaujímaly předměty spjaté se světcí, sv. Janem Nepomuckým, Pannou Marií, a především pak se sv. Václavem, které po celý život záměrně shromažďoval k blížícímu se svatováclavskému milleniu v roce 1929. Václav Vilém Štech²⁸⁸ o Podlahovi a jeho uměleckých sbírkách řekl: „*Byl vzorem nenáročné lásky a píce, měl zvláštní harmonické pochopení různých časů a slohů, v nichž jako nejvyšší náplň dominuje „podivuhodný soubor památek a obrazů národního patrona sv. Václava, kde se odráží v předmětech drobných i ve významnějších uměleckých dílech stopa mythické světlé postavy jdoucí staletími. Také všude jinde je ve sbírce znáti, že veškeré Podlahovo cítění platilo především domácímu umění a domácím dějinám.*“²⁸⁹ Podlaha byl svým sběratelstvím svatováclavské ikonografie natolik proslulý, že k němu přicházeli lidé a přinášeli nejrůznější předměty spojené se svatováclavským kultem. Často se stávalo, že určitý předmět odkoupil, jen aby onomu člověku pomohl, což vysvětluje, proč se v jeho sbírkách vyskytovaly také podstatně slabší práce.²⁹⁰ Celkově nashromáždil okolo 200 předmětů nevyčísitelné hodnoty, které pak s velkou radostí vystavil v roce 1929 na dlouho připravované Svatováclavské výstavě ve Vladislavském sále. Kromě samotné umělecké sbírky vlastnil Antonín Podlaha také rozsáhlou knihovnu, jež celkově čítala kolem pěti tisíc svazků. Byly mezi nimi jak knihy české, tak i cizojazyčné, neboť Podlaha ovládal několik cizích jazyků.²⁹¹ Také jejich zaměření bylo různorodé, od historie, přes teologii, umění, kanonické právo a další. V knihovně se nacházely jak

²⁸⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 28, inv. č. 1471, Z pražských soukromých sbírek. Sbírká biskupa dr. A. Podlahy, Pestrý týden, 10. 8. 1927, s. 2.

²⁸⁸ Václav Vilém Štech byl český historik umění a profesor Akademie výtvarných umění v Praze. Zabýval se uměním pravěku a též všemi obdobími dějin českého umění. Dalšími oblastmi jeho zájmu byla teorie umění, díla Michelangela, Rembrandta, M. B. Brauna atp.

²⁸⁹ Viz LEBEDA, str. 62.

²⁹⁰ Viz DLOUHÁ, str. 25.

²⁹¹ Ovládal němčinu, latinu, francouzštinu, italštinu, španělštinu, maďarštinu a švédštinu.

cenné prvotisky, tak ilustrované tisky z 15. století, nechyběly však ani jeho vlastní knihy zaměřené především na církevní dějiny z období baroka.²⁹²

Jaký byl osud Podlahovy umělecké sbírky a rozsáhlé knihovny po jeho smrti? Podlaha tušil, že s jeho životem skončí také tento soubor, jež podle soupisu, který v roce 1932 sestavil Antonín Šorm, čítal kolem 893 položek. Ve své poslední vůli tedy rozhodl, že sbírky mají být prodány a výtěžek rozdělen rovným dílem mezi Jednotu svatovítskou, Dědictví svatojanské, Dědictví sv. Prokopa a Růžencovou výrobu.²⁹³ K prodeji sbírky došlo prostřednictvím aukce, při níž využily předem stanoveného předkupního práva Státní galerie, Národní muzeum, Muzeum hlavního města Prahy a Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze. Dražba Podlahovy knihovny se konala v aukční síni V. Hořejše v Praze ve dnech 29. a 30. září 1932 a k samotné dražbě jeho umělecko pozůstalosti došlo jen o několik dní později, tedy 3. a 4. října 1932.²⁹⁴ Vrcholící hospodářská krize a jí způsobený nedostatek financí se bohužel projevil také při aukci, neboť vyvolávací ceny některých předmětů byly neúměrně nízké a navíc se nenašel žádný mecenáš, který by odkoupil Podlahovu sbírku vcelku a zachoval tak jeho celoživotní sběratelské dílo pohromadě.

4. Dr. Podlaha a dostavba chrámu sv. Víta

„Ze staropražských dojmů mého dětství nic neutkvělo mi tak hluboko v myslí jako tak často prožívaný pohled ke Hradčanům a ke chrámu svatovítskému. Mohutná věž jako samostatný chmurný tůň – opodál chrám se zelenavou střechou, oživenou třemi lucernovitými vížkami – a mezi oběma veliké, prázdné hrotité okno jakoby zbytek nějaké obrovské zříceniny. A když na sklonku večerů podzimních rudý zásvit dohasínajícího dne zjevil se v otvoru zejícího okna, jehož oblouk tím černěji rýsoval se na obzoru – nevýslovný smutek jímá srdce mé. Zdálo se mi, jakoby tajemná ta budova byla obrazem dějin drahého našeho národa, jehož vývoj rázem byl podřát, když nedaleko za tím polorozbořeným oknem na pláni bělohorské na dlouhou dobu osud jeho byl zpečetěn. A přece vznositá ta budova, oživující tak malebně jednotvárnou linii tehdejší osiřelého a opuštěného Hradu, zdála se mi býti nevýslovně velebnou ve svém majestátním smutku.

²⁹² Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 45.

²⁹³ **KUCHYŇKA, ZDENĚK**: Biskup Antonín Podlaha, sběratel a mecenáš, in: *Časopis společnosti přátel starožitností*, roč. 118, 4/2010, s. 202.

²⁹⁴ Tamtéž, str. 203.

*A v oněch blahých dobách prvního mladistvého zápalu vlasteneckého vroucně jsem si přával, by smutná ta silueta změnila se v tvar neobyčejné krásy.*²⁹⁵

Těmito slovy promlouval v den tisícího výročí smrti sv. Václava k československému lidu, když oficiálně otevíral nová bronzová vrata právě dostavěného chrámu sv. Víta. Silný prožitek z mládí, kdy se jako šestnáctiletý procházel Prahou, nad níž se jako smutný stín dřívějších zlatých časů tyčilo torzo gotické katedrály, zanechal v jeho citlivé duši hlubokou stopu. Obdivoval tvůrce myšlenky na dostavbu katedrály a v nitru cítil, že je to právě on, kdo má v jejich snahách o důstojné dokončení chrámu pokračovat. Jak píše Běla Dlouhá *„Pán Bůh viděl všecku opravdovost této touhy v mladém, jinošském srdci a proto prozřetelnostně spojil osudy mladého kněze s katedrálou.*²⁹⁶ Hned po jmenování do funkce kanovníka svatovítského, začal Podlaha pracovat na realizaci svého mladického snu. Stal se členem Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta a nechyběl na žádné z jejích schůzí, kde společně s architektem Kamilem Hilbertem vystupovali jako její nejdůležitější činitelé. Podlaha srůstal se stavbou chrámu tak pevně, že byl hned vedle Hilberta považován za hlavního reprezentanta stavební činnosti, a získal si tak významné jméno a postavení, jakého v době Karla IV. dosahovali kanovníci – ředitelé stavby Beneš Krabice z Weitmile a jeho nástupci, Ondřej Kotlík či Václav z Radče.²⁹⁷ Katedrála se mu stala vším. Věnoval jí své stupňované nadšení, obětoval téměř veškerou energii, čas a bohužel také zdraví jen proto, aby se stala důstojným příbytkem Božím a hrobkou národních světců a českých panovníků.²⁹⁸ Nic, co se během dlouhých třiceti let během dostavby událo, nestalo se bez Podlahovy iniciativy či pomoci, častokrát dokonce finanční. Kromě toho celých třicet let neúnavně vydával publikace týkající se katedrály, jejichž účelem bylo vzbudit pozornost a zájem o dostavbu jak ve vědeckých kruzích, tak v celé společnosti. Nenechal český národ zapomenout na jeho nejdůležitější svatostánek, posvátnou schránku ostatků světců a českých králů. *„Bylo úžasné sledovat u pana biskupa tuto budující lásku, jež nikdy necouvala před velikostí úkolu, před množstvím obtíží, před nesmírností projektu“*, píše Běla Dlouhá.²⁹⁹ Podlaha jakožto svatovítský kanovník završil slavnou řadu ředitelů stavby, Leonarda Buška, Mikuláše Holubce, výše zmíněného Beneše Krabice z Weitmile, Ondřeje Kotlíka, Václava

²⁹⁵ Viz **LEBEDA**, str. 12.

²⁹⁶ Viz **DLOUHÁ**, str. 28.

²⁹⁷ Viz **CHYTIL**, str. 23.

²⁹⁸ Viz **BENEŠ**, str. 436.

²⁹⁹ Viz **DLOUHÁ**, str. 29.

z Radče, Tomáše Pešiny a Václava Pešiny z Čechorodu.³⁰⁰ Jako jedinému mu však bylo dopřáno vidět dostavěný chrám v celé jeho nádheře a monumentálnosti a znovu ho po letech otevřít českému národu.

4.1 Chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha

„Hradčany milé, kamenná pohádka nad stříbropěnnou Vltavou, kdo by ji neměl rád? Uchvátí každého cizince, s obdivem, úctou a láskou k ní patří každý obyvatel této požehnané, krásné, osvobozené země. A její koruna, věnec, Svatovítský dóm se dívá již letos šest set let do kraje. Šest set let, toť šest mohutných kamenných stránek, do nichž je vryta bohatá historie země. Díval se na doby slávy i ponížení země, již vévodí. Svatovítský dóm prožil celou historii země, Svatovítský dóm volá mocně proto k jejím obyvatelům: Historia magistra vitae. Učte se z dějin a neopakujte chyb předků!“³⁰¹

*Dr. Bohumil Opatrný
kapitulní vikář*

Chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha je pravděpodobně nejvýraznější stavební i duchovní památkou Prahy. Velkolepá architektonická i umělecká podoba katedrály korunující horizont Pražského hradu zpřítomňuje význam tohoto místa, které mělo více než tisíc let. S českou historií je Svatý Vít neodmyslitelně spjat nejen jakožto místo korunovace českých panovníků, ale také jako vznešené pohřebiště českých knížat a králů. První kostel, který stál na dnešním místě chrámu, měl podobu rotundy a byl založen knížetem Václavem, zemským patronem a ochráncem českého národa. K jeho stavbě se rozhodl poté, co mu východofrancký král Jindřich Ptáčník věnoval darem paži sv. Víta, čímž získal kostelík své zasvěcení.³⁰² Nedlouho po smrti sv. Václava byly jeho ostatky přeneseny ze Staré Boleslavi právě do svatovítské rotundy, která nejen, že získala nové zasvěcení, ale byl tím fakticky započat kult sv. Václava, jenž je od té doby udržován prakticky dodnes. Významnou událostí bylo založení pražského biskupství v roce 973 knížetem Boleslavem II. a jeho sestrou Mladou.³⁰³ Za sídlo nové instituce

³⁰⁰ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 66.

³⁰¹ **WIRTH, Zdeněk**: *Metropolitní chrám svatého Víta. K šestistému výročí položení základu novostavby dómu. 1344 – 1944*, Praha, nakladatelství Vyšehrad 1945, str. 9, 10.

³⁰² **KUTHAN, Jiří - ROYT, Jan**: *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, 1. vyd. Praha, Nakladatelství Lidové Noviny 2011, ISBN 978-80-7422-090-6, str. 32.

³⁰³ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 35.

určil kníže nevelký kostelík, rotundu sv. Václava, a to i přesto, že oproti dalším kostelům stojícím na Pražském hradě nevynikal velikostí ani církevním významem. Rozhodující však bylo, že v jeho kryptě spočinulo tělo světce, sv. Václava. Zasvěcení nyní již biskupského chrámu sv. Víta zůstalo zachováno, ale čestné umístění hrobu sv. Václava a rychle vzniknuvší úcta k tomuto světcovi přispěly k tomu, že se už v první polovině 11. století běžně mluvilo o zasvěcení sv. Vítu a Václavu.³⁰⁴ V 11. století přenesl kníže Břetislav I. do rotundy ostatky druhého pražského biskupa, sv. Vojtěcha, které ukořistil při své výpravě do Hnězdna. Tím se doplnila trojice světců, jimž je chrám od té doby zasvěcen. V roce 1060 začal Břetislavův syn, kníže Spytihněv II., budovat na místě původní rotundy trojlodní baziliku se dvěma věžemi, která se stala rázem novou dominantou hradu.³⁰⁵ Do její krypty byla později pochována řada českých vládařů a členů panovnických rodů Přemyslovců a Lucemburků. Součástí kostela, jižní boční lodí, byla kaple svatého Václava, vybudovaná v místech dřívější rotundy nad světcovým hrobem. Získání dědičného královského titulu učinilo z baziliky navíc místo neodvratně spjaté se slavnostním ceremoniálem královské korunovace.

Už panovníci z rodu Přemyslovců usilovali o zřízení pražského arcibiskupství. Jejich snahy však nebyly úspěšné. Podařilo se to až v době, kdy Českým zemím vládl Jan Lucemburský. Na celkové úspěchu této záležitosti měl však zásadní podíl hlavně Janův syn, Karel. Společně navštívili v Avignonu papeže Klementa VI., jenž byl shodou okolností bývalým Karlovým učitelem, a z jejich jednání vzešlo i povýšení pražského biskupství na arcibiskupství. K tomu došlo prostřednictvím papežské buly z 30. dubna 1344 a bazilika sv. Víta se tak rázem stala chrámem metropolitním.³⁰⁶ Několik měsíců na to, 21. listopadu 1344, položil Jan Lucemburský společně s novým pražským arcibiskupem Arnoštem z Pardubic a svými dvěma syny, Karlem a Janem Jindřichem, základní kámen k novostavbě nového kostela východně od románské baziliky.³⁰⁷ Katedrála vyrůstala vysoko nad městem, v bezprostřední blízkosti Pražského hradu a několika dalších starších kostelů. Díky své poloze na návrší zdvihajícím se vysoko nad městem, tvořila již od počátku výraznou dominantu Prahy. Chrám byl v pravém slova smyslu „královským kostelem“, lze ji však nazvat i „Karlovým kostelem“, neboť byla pevně spjata s jeho koncepcí budování panovnické ideologie v rámci českého

³⁰⁴ Viz **HLEDÍKOVÁ, Zdeňka**: Katedrála v českých dějinách, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 7.

³⁰⁵ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 22.

³⁰⁶ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 51.

³⁰⁷ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 25.

království i říše. Jeho snem bylo vybudovat majestátní chrám, který by se stal chrámem korunovačním a zároveň hlavním pohřebišťem českých králů, místem obnoveného svatováclavského kultu, schránkou relikvií zemských patronů a symbolem české koruny.³⁰⁸ Ke stavbě velkolepě zamýšlené katedrály povolal stavitele z Avignonu, Matyáše z Arrasu, který s sebou do Prahy přinesl typickou jihofrancouzskou katedrální architekturu.³⁰⁹ Do své smrti, která nastala v roce 1352, stihl vystavět větší část chóru s kaplemi a také obvodové zdi svatováclavské kaple. Následující čtyři roky probíhaly práce ještě podle Matyášových plánů, avšak v roce 1356 nastoupil na jeho místo mladý německý stavitel Petr Parlér, v jehož osobě získala katedrála skutečného génia, který jí a její vnitřní sochařské výzdobě dodal punc výtvarné výjimečnosti.³¹⁰ Jeho sloh byl narozdíl od Matyášova volnější a předznamenával již období pozdní gotiky. Parlérovska huť stihla dostavět východní část chrámu s chórem a věncem kaplí, dokončit svatováclavskou kapli a vystavět korunní komoru, kam byly uloženy české královské korunovační klenoty. Parlér založil také velkou věž, která dosahovala výšky až 55 metrů. V roce 1373 nechal Karel IV. přenést ostatky svých předků z rodu Přemyslovců ze staré baziliky do chórových kaplí v nové katedrále a k uctění jejich památky nechal zhotovit nové kamenné náhrobky knížat Břetislava I., Spytihněva II., Břetislava II. a Bořivoje II., králů Přemysla Otakara I. a II..³¹¹ I po Karlově smrti pokračoval Petr Parlér ve stavbě a když roku 1399 zemřel i on, pokračoval v jeho tvůrčích záměrech jeho syn Jan a později mistři Václav a Petr (Petrlík). Práce pokračovaly až do roku 1419, kdy vypukly husitské války a chrám i jeho vybavení se staly terčem husitského obrazoborectví.³¹²

Naděje na obnovení svatovítské huti a dostavění katedrály se znovu objevily za panování Vladislava II. Jagellonského, jenž se hlásil k odkazu Karla VI. Vladislav nejprve povolal stavitele Hanse Spiesse a po něm Benedikta Rieda, kteří v letech 1490 až 1493 obohatili interiér katedrály o královskou oratoř propojenou krytým mostem s královským palácem.³¹³ V tomto období se svatováclavská kaple dočkala také malířské výzdoby znázorňující výjevy ze svatováclavské legendy. V roce 1509 nechal král Vladislav položit základy k severní věži a k pilířům hlavní lodi, avšak stavba

³⁰⁸ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 26.

³⁰⁹ Viz **WIRTH**, str. 21.

³¹⁰ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 56.

³¹¹ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 6.

³¹² Viz **WIRTH**, str. 21.

³¹³ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 26.

během několika let ustala.³¹⁴ Při ničivém požáru Malé strany a Pražského hradu v roce 1541 nebyla ušetřena ani katedrála a oheň poničil nejen dřevěné části chrámu, ale porušil také opěrný systém kůru a západní průčelí Svatováclavské kaple. Za vlády Ferdinanda I. došlo mezi lety 1546 až 1548 k četným opravám, které prováděl nejprve architekt Paolo della Stella a po něm Bonifác Wolmut, který zastřešil nedokončenou jižní věž renesanční helmicí se dvěma lucernami a mezi lety 1557 až 1561 vytvořil novou varhanní kruchtou, po něm zvanou Wolmutovu.³¹⁵ Práce se nezastavily ani za panování Rudolfa II. a na jeho příkaz bylo roku 1589 zhotoveno tzv. Colinovo královské mauzoleum, kam byly ze staré krypty přeneseny pozůstatky císařových předchůdců.³¹⁶ Obnova po ničivém požáru tak byla v 90. letech 16. století dokončena. Nepřízeň osudu zasáhla chrám opět v první polovině 17. století, kdy po roce 1619 padl za obětí přívržencům Fridricha Falckého a kalvínskému kazateli Abrahamu Scultetovi. On a jeho následovníci ničili vše, co jim přišlo do cesty a gotickou katedrálu přetvořili k obrazu svému, do podoby strohé modlitebny.³¹⁷ Po prohrané bitvě na Bílé hoře v roce 1620 byl Fridrich Falcký nucen ze země uprchnout. Katedrála, která prošla „protestantskou úpravou“, byla však již roku 1621 znovu vysvěcena ke katolickým bohoslužbám.³¹⁸ Postupně došlo k jejímu obnovení, na němž se podílelo mnoho významných domácích i cizích umělců, doplněna byla i o nový inventář. Myšlenka na dostavbu znovu ožila v roce 1673, kdy pražský arcibiskup Matouš Ferdinand Sobek z Bílenberka společně s kapitulním děkanem Tomášem Pešinou z Čechorodu prosadili položení základního kamene západní části katedrály.³¹⁹ V první třetině 18. století, při přípravách kanonizace Jana Nepomuckého, vytvořil zemský inženýr Johann Ferdinand Schor nové stavební plány, podle nichž mělo dojít k úplné barokizaci celého chrámu v historizujících formách barokní gotiky.³²⁰ Přestavba však byla pro nedostatek financí neustále odkládána a k jejímu uskutečnění nedošlo ani při opravách chrámu po požáru v roce 1757. V roce 1770 udeřil do chrámové věže blesk a ta byla následně při obnově zvýšena a opatřena novou helmicí.³²¹

³¹⁴ Viz **WIRTH**, str. 28.

³¹⁵ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 427.

³¹⁶ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 10.

³¹⁷ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 445.

³¹⁸ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 13.

³¹⁹ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 457.

³²⁰ Viz **WIRTH**, str. 61.

³²¹ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 461.

4.2 Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta na Hradě Pražském

Na počátku 19. století, v době, kdy se Praha stala pouhým provinčním městem a tuhý centralismus a germanizace zatlačily zcela do pozadí veškerý kulturní i společenský život, byla nedokončená katedrála poslední upomínkou na kdysi slavnou historii Českého království. Její gotické torzo, žalostně se tyčící nad městem, přitahovalo mnoho tehdejších malířů a grafiků, jež se tímto pohledem nechávali ve svých pracích hojně inspirovat a předkládali vlastní představy o podobě dostavby. Výraznou osobností z počátku 19. století byl malíř a kreslíř Ludvík Kohl, který na svých olejomalbách z let 1814 až 1816 zachytil atmosféru interiéru ideálního chrámu a předložil vlastní návrh na jeho dostavbu.³²² O další návrh se v roce 1831 postaral Karl Julius Senff a Josef Habel vydal v roce 1834 litografii návrhu na dostavbu, jehož autorem byl technik Hynek Řivnáč. Všechny návrhy zachovávaly gotický ráz stavby, neboť byly ovlivněny snahou přizpůsobit současnou tvorbu dochovanému středověkému dílu a také touhou pokračovat v umělecké tradici spojené s prosperitou církve v dobách Karla IV. a slavnější minulostí českých zemí.³²³ Od roku 1828 se pro ideu dostavby katedrály ve slohu romantické gotiky nadchnul vlastenecký kněz a spisovatel Václav Michal Pešina. Jeho myšlenka vycházela volně z představy německých romantiků, že „*středověké stavební památky jsou ztělesněním mrtvé vlasti a jejich obnova přinese život také národu.*“³²⁴ V den 484. výročí položení základního kamene katedrály sv. Víta, tedy 21. listopadu 1828, se zdál Pešinovi sen o dostavbě chrámu, v němž mu jakýsi lidé darovali 3 miliony. Dle Pešinových vzpomínek se další noci ona vidina opakovala a třetí noc již ve snu viděl, jak před jeho očima vyrůstají nové pilíře katedrály.³²⁵ Tento snílek, působící dříve jako kaplan na Moravě, se v roce 1832 přesunul do Prahy, kde se díky přimluvě arcibiskupa Karla³²⁶ stal téhož roku kanovníkem metropolitní svatovítské kapituly. Po příchodu do Prahy se sen o katedrále znovu opakoval. Pešina se mu nejprve snažil bránit skrze modlitbu, avšak po jmenování

³²² Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 198.

³²³ Viz **KOSTÍLKOVÁ – PETRASOVÁ**, str. 5.

³²⁴ Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka.**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 205.

³²⁵ **BENEŠOVÁ, Marie**: Význam snu při dostavbě katedrály sv. Víta, in: *Proudy české umělecké tvorby 19. století. Sen a ideál*, Praha 1990, s. 60.

³²⁶ **Arcibiskup Karel Ludvík Jan Josef Vavřinec Rakouský** (5. září 1771 – 30. dubna 1847) byl rakouský arcibiskup, kníže těšínský, syn císaře Leopolda II. a mladší bratr císaře Františka II. (I.). Byl guvernérem rakouského Nizozemí. Do povědomí se nejvíce zapsal tím, že porazil Napoleona v bitvě u Aspern, byl však poražen u Wagramu a uzavřel příměří ve Znojmě.

kanovníkem přijal dostavbu katedrály za své životní poslání. Vědomě navázal na úsilí svého jmenovce Tomáše Pešiny a na znamení sounáležitosti přijal ke svému jménu přídomek z Čechorodu.³²⁷ Pešinův zápal a nadšení pro věc dokazovalo to, že v roce 1834 využil příležitosti sejít se s kancléřem Clemensem knížetem Metternichem a předložit mu návrh na dostavbu katedrály od výše zmíněného Hynka Řivnáče.³²⁸ Posléze se vydal hledat nové zkušenosti do Francie a Německa, neboť právě zde se romantismus při přestavbách a dostavbách středověké architektury velmi pevně uchytil. Metternich mu navíc zprostředkoval setkání s architektem Ernstem F. Zwirnerem, stavitelem dómu v Kolíně nad Rýnem, což ho utvrdilo ve správnosti jeho myšlenky a posílilo jeho obdiv ke středověké architektuře.³²⁹ Ihned po návratu do Prahy proto začal shánět pro uskutečnění své ideje podporu. Nebylo to však z počátku vůbec snadné, neboť myšlenka na dostavbu se prozatím nesešla s pochopením veřejnosti ani nezískala podporu z vlivných kruhů. Pešinu však prvotní nezdar neodradil, a když počátkem 40. let 19. století získal pro svůj záměr dostatečnou podporu Pražanů, obrátil se na českého konzervativního politika Františka hraběte Thun – Hohensteina³³⁰ a požádal ho o spolupráci. Ten se zpočátku jak sám uvedl „zarazil velkolepostí Pešinovy ideje, zvláště známým blouznivým vzletem jeho obraznosti, která přehlížela všechny překážky a potřebné prostředky a počínala vzdáleným koncem.“, avšak posléze to byl právě on, kdo stanul v čele stoupenců Pešinovy myšlenky.³³¹ Členové prozatímního výboru Jednoty se zpočátku potýkali s problémem, jak dosáhnout pro svůj spolek uznání. Toho dosáhli v roce 1842 díky podpoře hraběte Metternicha, který předložil koncepci dostavby chrámu arcivévodovi Ludvíkovi, který byl předsedou státní konference, čtyřčlenné rady prakticky vládnoucí za chorého císaře Ferdinanda I.³³² Ještě téhož roku požádal Pešina pražského stavitele, kamenického a zednického mistra a také žáka Ludvíka Kohla, Josefa Ondřeje Krannera, aby vypracoval stavební plán na chybějící část katedrály a s tím spojený návrh rozpočtu.³³³ K povolení stavby však potřeboval prozatímní výbor Jednoty jednu důležitou věc, a to souhlas panovníka. V roce 1843,

³²⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 6.

³²⁸ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 198.

³²⁹ Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**.: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 205.

³³⁰ František Thun – Hohenstein působil ve výboru Společnosti vlasteneckých přátel umění, zasloužil se o vznik Krasoumné jednoty a v roce 1848 obhajoval ve stavovském sněmu práva zemí České koruny.

³³¹ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 6.

³³² Tamtéž.

³³³ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 198.

v době zasedání zemského sněmu, byla proto vypracována osmistránková krasopisně napsaná žádost o povolení spolku a předložena účastníkům sněmu k podpisu. Mezi prvními signatáři se nacházela jména Františka hraběte Thun – Hohensteina, dále Karla knížete Auersperga, Františka Arnošta hraběte z Harrachu, Alberta hraběte Nostice a dalších. Za šlechtici pak následovaly podpisy humanitního profesora Jana Zimmermanna, který žádost krasopisně opsal, dále profesora Aloise Svobody, gymnaziálního prefekta Josefa Jungmanna, stavitele Josefa Krannerera a dalších pražských měšťanů.³³⁴ Ve Vídni předal žádost císaři Ferdinandovi I. Karel Anselm kníže Thurn – Taxis a císařova matka Marie Tereza, zatímco pražskému arcibiskupovi a metropolitní kapitule byla doručena prostřednictvím gubernia.³³⁵ Již 27. července vyjádřil císař se založením pražského stavebního spolku souhlas, avšak do Prahy dorazila odpověď až o několik dní později, 9. srpna 1844, kdy o ní kanovníka Pešinu a Františka Thun – Hohensteina informoval český místodržitel arcivévoda Štěpán Viktor.³³⁶

Ustavující valná hromada prozatímního výboru spolku se sešla v paláci Platýz 21. listopadu 1844, tedy v den 500. výročí položení základního kamene Svatovítské katedrály.³³⁷ Dle prezenční listiny se schůze zúčastnilo 61 osobností pražského kulturního a politického života. Slavnostní projev přednesli, jakožto nejvýznamnější zastánci myšlenky dostavby, svatovítský kanovník Václav Michal Pešina z Čechorodu a František Thun – Hohenstein, jenž navíc stanul v čele pětičlenného prozatímního výboru, který měl Jednotu řídit do jejího řádného ustavení.³³⁸ „*Oba vzpomněli významný čin císaře Karla IV. jako zakladatele gotické katedrály a zdůraznili vlasteneckou povinnost pokračovat v jím započatém díle.*“³³⁹ Na ustanovující schůzi byl také předložen návrh stanov spolku v německém znění, jenž obsahoval 32 bodů. Stanovy byly nakonec s malými změnami schváleny a za účelem získání podpory co největšího počtu obyvatel Českého království přeloženy v lednu příštího roku do češtiny. Roku 1846 je však gubernium zamítlo s odůvodněním, že pro založení spolku nebyly splněny všechny podmínky. Další pokusy o definitivní ustavení Jednoty byly neustále oddalovány nepříznivou politickou situací v zemi, která vygradovala

³³⁴ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 16.

³³⁵ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 7.

³³⁶ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 198.

³³⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 7.

³³⁸ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 16.

³³⁹ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 7.

v revolučním roce 1848 a zcela tak přerušila činnost prozatímního výboru. V červenci následujícího roku se zastánci myšlenky na dostavbu chrámu opět sešli a dohodli se, že činnost spolku obnoví hned, jak se politické poměry uklidní.³⁴⁰ Již následující měsíc se zdálo, že Jednotě konečně svítá na lepší časy, neboť císař na základě nové žádosti povolil ustavení spolku podle nově předložených stanov. Rázem se však objevil nový problém, na který upozornil kanovník Pešina, a to situace na pražském arcibiskupském stolci, kam teprve na konci roku 1849 usedl kardinál Bedřich kníže Schwarzenberg.³⁴¹ Ten navíc vyjádřil přání, aby byla činnost Jednoty zahájena až po dokončení kostela sv. Cyrila a Metoděje v Karlíně, na jehož stavbu tehdy sháněla pražská Jednota katolíků peníze. Přesto byla na 10. srpna 1850 svolána schůze zastánců dostavby, na níž se dostavilo kolem 180 obyvatel Prahy. Činnost prozatímního výboru Jednoty byla však již od podzimu 1850 utlumena, neboť její předseda František hrabě Thun – Hohenstein přesídlil kvůli svému úřadu do Vídně. Padesátá léta devatenáctého století se nesla ve znamení vlády ministra vnitra Alexandra Bacha, jež se vyznačovala zpřísněným policejním dozorem, omezením zemské samosprávy, zrušením rovnoprávnosti českého jazyka ve školách a tvrdou cenzurou. Spolkový zákon vydaný v Rakousku roku 1852 navíc téměř znemožnil jakékoliv sdružování, a i když předseda Jednoty tehdy zažádal o udělení výjimky, muselo být skutečné ustavení spolku kvůli karlínskému kostelu opět odloženo.³⁴² Již v polovině roku 1857 se však podařilo shromáždit dostatečný obnos na jeho stavbu a po letech čekání se tak Jednota konečně dočkala obnovy své činnosti.

Ustavující valná hromada Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na Hradě pražském se konala po mnohaletých průtazích 22. května 1859 ve Staroměstské radnici. Tvůrce myšlenky na dostavbu chrámu, kanovník Václav Michal Pešina z Čechorodu, se však této chvíle již nedožil, neboť náhle zemřel pouhých 15 dní předtím.³⁴³ Zprávu o dosavadní činnosti Jednoty přednesl předseda František Thun – Hohenstein a vzpomínal *„že od úmyslu věnovat potřebnou péči Svatovítskému dómu, který je klenotem gotické architektury, uplynulo více než třicet let.“* Vzpomenul také na hlavního tvůrce myšlenky, zesnulého Pešinu a litoval, že se této chvíle nedožil. Byl však přesvědčen, že *„Pešinou zaseté sémě není ztraceno, neboť se nyní kladou základy k velkolepému podnikání, které má prospět vlasti a v novém lesku bude odevzdáno*

³⁴⁰ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 198.

³⁴¹ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 9.

³⁴² Tamtéž.

³⁴³ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 16.

*budoucím pokolením.*³⁴⁴ Ředitelství spolku mělo dle stanov schválených císařem patnáct členů, z nichž deset bylo voleno valným shromážděním a jednoho určila metropolitní kapitula. Těchto jedenáct osob pak navíc volilo čtyři umělce, mezi nimiž museli figurovat tři stavitelé. Jednota měla svého protektora, jímž byl pražský arcibiskup a dva čestné kurátory, nejvyššího správce zemské vlády a nejvyššího maršálka země České.³⁴⁵ Činnost Jednoty zajišťovalo ředitelství, které se skládalo z předsedy a výboru, přičemž předsedu volilo valné shromáždění na tři roky. Výbor tvořily tři odbory: odbor pro vedení obecných záležitostí, tzv. jednatelský, který obstarával veškerou korespondenci a v jeho čele stál jednatel Jednoty Karel Helminger, dále výbor pro správu jmění v čele s Eduardem Pleschnerem z Eichstettu, jehož úkolem bylo získat nové příjmy a účelně hospodařit se stávajícími důchody, a konečně třetí, umělecký, v jehož čele stál historik Karel Zap. Dle stanov měla umělecká sekce získat návrhy a plány na dostavbu chrámu, navrhnout pro tento úkol vhodné osoby a později také architekta. Náplní její činnosti bylo posuzovat vše umělecké a prostřednictvím výročních zpráv informovat ředitelství o své činnosti.³⁴⁶ Jelikož jmění Jednoty činilo ke dni konání schůze pouhých 13 646 zl. 90 kr., rozhodlo se ředitelství získat další členy spolku, kteří by ho svým finančním přispěním o něco rozšířili. Obrátili se proto s žádostí o podporu k pražskému arcibiskupovi, který vydal roku 1860 pastýřský list, jímž „vybídl „českou“ šlechtu, měšťany a obyvatele Prahy, poutníky, kteří navštěvují hrob sv. Václava a sv. Jana Nepomuckého i všechny, kdo chovají chrám v dobré paměti, aby se štědrou rukou složili na jeho dostavbu.“³⁴⁷ V roce 1863 měla Jednota již 601 členů, přičemž nejštědřejším mecenášem byl sám český král Ferdinand V. a jeho manželka Marie Anna, ze šlechticů pak Jan hrabě Kolovrat Krakovský, Ferdinand kníže Lobkovic a sám arcibiskup Bedřich kníže Schwarzenberg.³⁴⁸ Hojně přispívali i další obyvatelé Českých zemí, mezi nimiž bychom našli mnoho kněží, příslušníků šlechty, pedagogů, právníků, lékařů, statkářů, továrníků, obchodníků, stavitelů, ale také nejrůznějších řemeslníků, dokonce i studenty či vojáky.³⁴⁹ Podle výše příspěvků či zásluh se členové dělili na skutečné, přispívající,

³⁴⁴ Viz **KOSTÍLKOVÁ – PETRASOVÁ**, str. 10.

³⁴⁵ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 199.

³⁴⁶ Tamtéž.

³⁴⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 16.

³⁴⁸ Tamtéž.

³⁴⁹ APH, Ročenky Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta [online], roč. 1861, II. díl., dostupné z <http://www.prazskyhradarchiv.cz/archivPH/upload/j1861b.pdf>.

čestné a na zakladatele fondu. Členem Jednoty se mohly stát obce, instituce a každý občan, který buď najednou přispěl větším obnosem nebo platil každoroční členské příspěvky. Na zasedání valného shromáždění Jednoty, které se mělo konat jednou ročně, předkládalo ředitelství o činnosti spolku rozsáhlou zprávu.³⁵⁰

4.2.1 Jednota za architekta Josefa O. Krannera

Nově ustavená Jednota měla před sebou zásadní úkol, a to konečně zahájit dlouho očekávané stavební práce. Za ně nesl odpovědnost umělecký odbor Jednoty, jemuž předsedal výše zmíněný historik Karel Zap, který stál společně s dalšími členy, stavitelem Janem Bělským, stavebním inspektorem Karlem Brustem, ředitelem Akademie výtvarných umění Eduardem Engerthem, profesory zemského polytechnického ústavu Josefem Niklasem a Josefem Zítkem, architektem Ignácem Ulmannem a historikem umění Janem Erazimem Wocalem před problémem, jakou podobu bude stavební činnost mít.³⁵¹ Dle stanov z roku 1850 bylo účelem Jednoty „*pomalou dostavět a uvnitř i vně dokonat kapitulní kostel sv. Víta podle slohu a způsobu prvního jeho založení.*“³⁵² Nejednalo se však o lehký úkol, neboť dosavadní stavba se nacházela ve velmi špatném stavu způsobeném častými požáry, válečnými událostmi a především dlouhými roky chátrání. Některé odborníky dokonce udivovalo, že se chrám dosud nezřítí, neboť dle Zapa stála stavba již pouze silou vůle a hrozilo, že se při sebemenší bouři zřítí. Prioritou se tedy stalo původní stavbu zachránit a co nejdříve ji opravit. Umělecký odbor tedy objednal zaměření katedrály, základní plán a náskres dómu. Pro tyto účely byl vybrán architekt Ignác Ulmann, jemuž bylo zapůjčeno 11 starších náčrtů chrámu od Josefa Krannera a dále 48 zobrazení zhotovených žáky profesora Polytechnického ústavu v Praze Carla Wiesenfelda.³⁵³ Předseda Jednoty František hrabě Thun – Hohenstein byl však přesvědčen, že konzervaci, restaurování a přípravu dostavby chrámu je třeba svěřit staviteli, který byl s původní koncepcí obeznámen, a navrhl proto jako nového stavitele Josefa Ondřeje Krannera. Kranner navíc náležel ke skupině architektů, která kolem roku 1848 odešla z Prahy do Vídně a napomohla tam k rozvoji neogotiky.³⁵⁴ Jeho volba však neproběhla bez komplikací,

³⁵⁰ Viz Ročníky Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském.

³⁵¹ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 522.

³⁵² Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 11.

³⁵³ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 17.

³⁵⁴ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 206.

neboť na valném shromáždění Jednoty v roce 1860 se proti Krannerovi zvedly odmítavé hlasy některých členů osazenstva. Vyskytl se názor, že by mělo ředitelství vypsat na místo architekta konkurs a vybrat mladého umělce, rodilého Čecha, usazeného v Praze.³⁵⁵ Předseda Jednoty však konkurz zcela odmítl, pevně se postavil za svého kandidáta a ten byl na valném shromáždění nakonec „nápadnou“ většinou zvolen. Jeho volbu zprvu neprovázelo velké nadšení, avšak postupem času se názor na jeho osobu změnil. Důkazem může být článek Emanuela Tonnera³⁵⁶ v časopise Zlatá Praha z roku 1888, který výběr Krannerova s odstupem času hodnotil takto: „*Zajisté tudíž jednota Svatovítská nemohla lépe a šťastněji voliti, než když tohoto krajana našeho, již tak zkušeného a zasloužilého, r. 1861 zvolila za stavitele svého, svěřujíc péči jeho nám všem předrahy poklad, chrám sv. Víta, aby jej zachoval a dostavěl. A věru nebylo to úlohou malou, chrám ten zachovati, nerci – li pak dostavěti!*“³⁵⁷ Kranner se své nové funkce coby mistr Svatovítské katedrály ujal 11. dubna 1861.³⁵⁸ Na základě stavebních podmínek vybuďovala Jednota v blízkosti chrámu stavební huť a Kranner si navíc vymínil, že se oprav opěrných pilířů, které již hrozily zřícením, ujme sám, bez odborného dohledu dvorního stavebního úřadu.³⁵⁹ Huť začala obnovu gotické katedrály 20. září 1861 právě opravou pilířů uvnitř vysokého chóru. Josef Kranner však dle očekávání trávil většinu času ve Vídni, kde pracoval na stavbě Votivního chrámu a do Prahy dojížděl pouze na kontroly. Jeho zástupcem při Svatovítském chrámu byl nejprve stavbyvedoucí, kamenický a zednický mistr Karel Svoboda. Ten v roce 1866 z hutě vystoupil a jeho místo zaujal Krannerův syn Jan, jenž byl v huti činný jako kreslíř a účetní.³⁶⁰ Mezi lety 1861 a 1863 se podařilo opravit kapli Nejsvětější Trojice, sv. Vojtěcha a Doroty, sv. Erharda a Otýlie a Máří Magdalény. Také severní průčelí, jehož zdivo bylo v roce 1757 poškozeno Prusy, se roku 1863 dočkalo opravy. Opravné práce probíhaly i na jižní straně chrámu, kde bylo podchyceno základní zdivo, opraveny, či zcela postaveny opěrné pilíře a do hlavní lodě byly zasazeny nové

³⁵⁵ Viz **KOSTÍLKOVÁ - PETRASOVÁ**, str. 12.

³⁵⁶ Emanuel Tonner (25. prosince 1829 – 4. dubna 1900) byl český pedagog, novinář, překladatel a politik mladočeské, později staročeské strany, poslanec Českého zemského sněmu a Říšské rady.

³⁵⁷ **TONNER, Emanuel**: Stavitelé chrámu sv. Víta na hradě Pražském, in: *Zlatá Praha* [online], roč. 5, 1888, č. 36, s. 567, [vid. 30. 6. 2017], ISSN 1801-2493, dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/5.1887-1888/36/567.png>.

³⁵⁸ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 200.

³⁵⁹ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 17.

³⁶⁰ **PETRASOVÁ, Taťána**: *Josef Mocker 1835 – 1899: stavitel katedrály*, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 1999, ISBN 80-86161-14-5, str. 37.

kružby.³⁶¹ Kromě opravných stavebních prací se Jednota zaměřila také na úpravu a výzdobu interiéru. Objednány byly kopie poškozených byst deseti světců z vnějšího ochozu či kopie sochy sv. Václava, jenž se nacházela na opěrném pilíři pod baldachýnem nad kaplí sv. Václava. Do dostavby chrámu nechvalně zasáhla prusko - rakouská válka roku 1866, která způsobila nepříjemnou stavební přestávku. Z obavy před Prusy, kteří v létě obsadili Prahu, byly z chrámu odvezeny ostatky sv. Jana Nepomuckého i se stříbrnou tumbou a část svatovítského pokladu.³⁶² K očekávaným hrůzám však nedošlo, neboť již v září 1866 byl ve Vídni uzavřen mír, a Jednota tak mohla navázat tam, kde v létě skončila. V následujícím období se umělecký odbor Jednoty usnesl, že z vnitřku katedrály odstraní vše, co probíhající stavbě překáželo. Nechuť členů uměleckého odboru k jiným uměleckým slohům vedla k tomu, že veškerý mobiliář „zkomolený a stylově protivný“ byl buď odprodán či zcela zničen.³⁶³ První za obět' padly barokní varhany umístěné na hudební kruchtě, po jejíž stranách byla proražena dvě velká okna. Za nimi následovaly kostelní lavice, oltáře u pilířů, oltář sv. Kříže stojící uprostřed kostela, kazatelna, stolice kanovníků a královský a arcibiskupský trůn z presbyteria, velký oltář a dřevěné pozlacené sochy z okolních pilířů.³⁶⁴ Tomuto „běsnění“ málem podlehl také tzv. Colinovo renesanční mauzoleum nad hrobkou českých králů ve středu chrámu, bylo však zachráněno předsedou uměleckého odboru Karlem Zapem. Chrám zůstal po odstranění barokních památek téměř prázdný a na chybějící oltáře se nedostávalo peněz. Kranner byl navíc v té době postaven před svůj nejzávažnější úkol, a to navrhnout nový hlavní oltář, na který daroval světící biskup František Petr Krejčí³⁶⁵ 15 tisíc zlatých.³⁶⁶ První Krannerův návrh se nesešel s nadšením a bylo mu vytýkáno mnoho detailů jako např. podoba oltářního stolu. Karel Zap mu navrhoval, aby měl oltář podobu hlavního průčelí, což však architekt odmítl a vytvořil zcela nový návrh. Ten nakonec umělecký odbor přijal a vídeňská Centrální komise ho shledala dokonce velmi podařeným. Návrh však později prodělal určité zásadní změny, které navrhl Krannerův nástupce Josef Mocker. Opravou prošla také korunní komora nad Zlatou bránou, v níž byly od roku 1791 umístěny české

³⁶¹ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 18.

³⁶² Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 522.

³⁶³ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 205.

³⁶⁴ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 21.

³⁶⁵ **František Petr Krejčí** (27. června 1796 – 4. července 1870) byl český katolický kněz, v letech 1858 – 1870 světící biskup pražský a titulární biskup oropský, v 60. letech 19. století byl poslancem Českého zemského sněmu.

³⁶⁶ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 24.

korunovační klenoty. Zemský výbor Českého království roku 1866 požádal Jednotu, aby zaměstnala architekta Krannera vytvořením návrhu na opravu stavby a na její důstojnou výzdobu. Rekonstrukce proběhla pod vedením Jana Krannera a již 30. října 1868 mohly být české korunovační klenoty uloženy do nové schránky.³⁶⁷ Stavba postupně pokračovala k novým zásadním úkolům jako zasklení oken, vybavení chrámu oltáři odpovídajícími slohu architektury a ozdobení stěn chrámu malbami. Pro tyto účely byli osloveni čerství absolventi Akademie výtvarných umění, kteří se později stali uznávanými umělci. Našli bychom mezi nimi jména jako Josef Fühlich, Jan Zachariáš Quast či P. Maixner,³⁶⁸

V roce 1866, po mnohaletých studiích, předložil konečně Josef Kranner uměleckému odboru Jednoty k posouzení svůj návrh půdorysu dostavby chrámu.³⁶⁹ Vycházel ze směru romantické neogotiky a zobrazoval katedrálu s jednou věží, která vznikla dostavbou původní parlérovské věže.³⁷⁰ Při jednání o návrhu nechyběl samozřejmě předseda Jednoty, zástupci metropolitní kapituly a také speciálně přizvaný profesor Polytechnického ústavu Josef Zítek. Přítomní odborníci nakonec shledali Krannerův návrh zdařilým a rozhodli se jej odeslat k posouzení Centrální komisi pro výzkum a zachování stavitelských památek do Vídně. Ta posoudila jak návrh, tak dosavadní restaurátorskou činnost spolku a 1. května 1866 obdržela Jednota dopis od jejího ředitele Josefa Helferta, v němž sděloval své kladné hodnocení. O Krannerových plánech později komise soudila, že „zasluhují, aby byly nazvány uměleckým výrobkem první třídy.“³⁷¹ Ohlasy veřejnosti však takto příznivé nebyly a kriticky hodnotily Krannerovu koncepci jednověžového chrámu. Kranner se však proti tomu ohrazoval tvrzením, že v novodobých podmínkách je dvouvěžové průčelí katedrály naprosto neproveditelným luxusem.³⁷² Ještě před dokončením restaurátorských prací a doplněním její vnitřní výzdoby, zemřela 22. listopadu 1870 významná osobnost Jednoty, jeden z jejích zakladatelů a dlouholetý předseda, František hr. Thun – Hohenstein. Ředitelství spolku při té příležitosti rozhodlo, že na důkaz úcty za zásluhy a vytrvalost, se kterou usiloval o založení Jednoty, bude první nová kaple západně od jižní věže pojmenována

³⁶⁷ Viz **KUTHAN - ROYT**, 522.

³⁶⁸ Tamtéž, str. 525, 526.

³⁶⁹ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 200.

³⁷⁰ Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 206.

³⁷¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1866.

³⁷² Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 206.

jeho jménem. Brzy na to ho následoval také stavitel chrámu, dlouho stonající Josef Kranner. Zemřel ve Vídni 20. října 1871, aniž by se dočkal položení základního kamene dostavby.³⁷³ Jejich odchodem skončilo rozhodující období v dějinách katedrály, neboť se jim podařilo to nejdůležitější – zachránit ji před definitivním zřícením.

4.2.2 Jednota za architekta Josefa Mockera

Práce na katedrále pokračovaly i po Krannerově smrti a prozatímním vedením svatovítské hutě byl pověřen jeho syn Jan. Jednota však začala brzy jednat o novém architektovi, jenž by nastoupil na Krannerovo místo. Umělecký odbor požadoval, aby se Krannerovým zástupcem stal „muž v oboru proslulý, který by byl uznávanou autoritou jako znalec gotické architektury, náležel k vlasteneckému okruhu umělců a bydlel v Praze.“³⁷⁴ Téměř jednohlasně zvolila Jednota Josefa Mockera, který měl bohaté zkušenosti jak v Čechách, tak v zahraničí a pro svůj obdiv k neogotice byl také oblíbenec předsedy Jednoty, hraběte Thun – Hohensteina.³⁷⁵ Práce na svatovítské katedrále se ujal už v březnu 1872, kdy začal pracovat na nových návrzích západního průčelí a pokračoval také v samotné obnově původního chrámu. S Krannerovým řešením nebyl spokojen, neboť se mu jevilo ve srovnání s monumentálním chórem gotické katedrály příliš prosté. Stejně jako jeho předchůdce vyžadoval, aby se vše nové formálně shodovalo s původním tvaroslovím gotiky, avšak v Krannerových návrzích postrádal znalost a hlubší studium historických pramenů, a proto většinu z nich značně přepracoval.³⁷⁶ Dne 17. května 1873 se konalo valné shromáždění Jednoty a Mocker zde byl konečně definitivně potvrzen co by stavitel svatovítského chrámu.³⁷⁷ Ještě předtím, v roce 1872, byl na základě Mockerova návrhu vyhotoven hlavní oltář, na němž pracovalo po dobu tří let dvanáct kamenických mistrů a následujícího roku byl pak sestaven na mramorových stupních v presbyteriu chrámu. Postupem času přibýly do chrámu i další oltáře, na kterých pracovali především domácí sochaři a řezbáři tvořící v duchu romantického historismu druhé poloviny 19. století. Výjimkou byl pouze Theodor Wilhelm Achtermann, sochař německého původu působící v Římě, který náležel k náboženskému směru, jenž v malířství reprezentovali nazaréni Overbeck či

³⁷³ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 25.

³⁷⁴ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 200.

³⁷⁵ Viz **PETRASOVÁ**: *Josef Mocker*, str. 11.

³⁷⁶ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 527.

³⁷⁷ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 201.

Führich. Právě on vytvořil v roce 1873 novogotický oltář z bílého mramoru pro kapli sv. Ondřeje, jenž byl darem kapitulního probošta Adolfa Würfla.³⁷⁸ Rekonstrukce původní části katedrály a její vnitřní výzdoba dospěla v roce 1873 do takové fáze, že 30. srpna téhož roku mohly být zahájeny oslavy 900. jubilea pražského biskupství. Na prostranství před katedrálou, vyzdobeném chvojím a prapory, se sešli členové ředitelství Jednoty, dělníci stavební hutě ve stejnokrojích a příslušníci duchovenstva. Netrpělivě vyčkávali na příchod pražského arcibiskupa Bedřicha knížete Schwarzenberga, který posléze posvětil hlavní chrámový oltář, zatímco biskup František Průcha světil oltář v kapli sv. Ondřeje od Theodora Achtermanna.³⁷⁹ Nedlouho poté, 1. října 1873, se konala další slavnostní událost, na níž opět nechyběli zástupci Jednoty ani pražský arcibiskup, který při ní sehrál klíčovou roli. Toho dne byl položen základní kámen pro dostavbu katedrály a právě kardinál Schwarzenberg umístil do otvoru v pilíři schránku se zakládací listinou a dalšími písemnostmi.³⁸⁰ Po skončení oslav čekala Mockera další neodkladná práce. Rok po jeho jmenování došlo k výměně střechy kaplí chórového závěru na severní straně presbyteria, k opravám poškozeného klenutí v kapli sv. Ludmily a jednotlivým dílčím úpravám v kaplích sv. Anny a sv. Ondřeje. Rekonstrukce presbyteria katedrály trvala dlouhých 16 let a v roce 1876 byla definitivně ukončena.³⁸¹ Do roku 1896 byla všechna okna kaplí v gotické části chrámu osazena vitrážemi, které nechal Mocker zhotovit přesně podle gotických vzorů, jejichž návrhy zhotovil společně se svým přítelem a malířem v jedné osobě, Františkem Sequensem.³⁸² Umělecký odbor Jednoty si také přál, aby byly zbytky gotických nástěnných maleb v chrámu doplněny malbami novými. Za tímto účelem vynaložilo Ředitelství Jednoty značné úsilí na získání nových mecenášů, které se nakonec podařilo nalézt ve Výboru vlasteneckých přátel umění či mezi členy šlechtických rodů Lobkoviců či Clam – Martiniců.

Zároveň s těmito pracemi však probíhala také dlouho očekávaná dostavba. Pod vedením stavbyvedoucího Jana Krannera se začalo nejprve s budováním severní boční lodi. Ještě předtím než Mocker založil loď hlavní, zaměřil všechny objekty, které

³⁷⁸ TYRŠOVÁ, Renata: Achtermann, in: *Ottův slovník naučný* [online], díl 1., Praha, J. Otto 1888, str. 517, [vid. 5. 7. 2017] dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Achtermann.

³⁷⁹ Viz KOSTÍLKOVÁ, str. 32.

³⁸⁰ Viz MERHAUTOVÁ, str. 201.

³⁸¹ Tamtéž.

³⁸² Viz KUTHAN - ROYT, str. 531.

bránily novostavbě v cestě a ty musely být zbořeny. Byl mezi nimi např. ambit prozatímního západního průčelí, renesanční kaple sv. Vojtěcha či kanovnícký dům čp. 41.³⁸³ Mocker mezitím připravoval nákresy dostavby, které se však od Krannerových zásadně lišily. Roku 1876 vypracoval nový projekt a předložil ho uměleckému odboru Jednoty. Návrh předkládal podobu bazilikálního trojlodí s kaplemi po stranách a dvouvěžových průčelím.³⁸⁴ Nové nákresy přijeli posoudit členové vídeňské Centrální komise a výsledkem bylo jejich schválení, avšak objevily se i jisté připomínky, na jejichž základě pak Mocker své návrhy mezi lety 1877 až 1888 dále upravoval. Základy obou pilířů severního ramene křížové lodě byly položeny již v roce 1876. Při kopání základů na severní straně budoucího trojlodí a severní příčné lodi došlo k zásadnímu objevu, když dělníci narazili na opukové zdivo, které bylo určeno jako zbytek chrámu ze 13. století. O dva roky později byl učiněn další objev, tentokrát pod zbořenou částí Starého probošství, kde Mocker objevil fragment západního chóru románské baziliky.³⁸⁵ V následujících letech postupovaly práce velmi rychlým tempem a nová stavba katedrály začínala získávat své typické rysy. V roce 1891 již například stály obě západní věže a o rok později byly zakončeny křížovými kytkami. Poslední desetiletí Mockerova působení se neslo v osazování chrámu dekorativními kamennými prvky, jako byly desítky fiál v západním průčelí, kružbová zábradlí či chrliče. K dokončení západního štítu pak došlo v dubnu 1898.³⁸⁶ S koncem 19. století a proměnou uměleckého vnímání se začaly objevovat první kritické názory na Mockerův purismus a období 1877 až 1891 vešlo do obecného povědomí jako čas nejnečitelnějších zásahů ve staré části katedrály, především pak v její jižní části. Ředitelství Jednoty však Mockera i nadále považovalo za záruku, že Svatovítský chrám bude dokončen jako umělecké dílo první třídy.³⁸⁷ Mocker však náhle v lednu roku 1899 zemřel. Vedení stavby bylo do zvolení nového architekta svěřeno Arnoštu Živnému, který však podléhal dozoru uměleckého odboru. Na novém architektovi bylo dokončit všechny Mockerem započaté práce, oživit strohou architekturu sochařskými detaily, zasklít okna a obstarat oltáře a přiměřenou výzdobu do nových chrámových lodí

³⁸³ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 32.

³⁸⁴ Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 215.

³⁸⁵ Viz **PETRASOVÁ**: *Josef Mocker*, str. 47.

³⁸⁶ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 514.

³⁸⁷ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 201.

a kaplí.³⁸⁸ Povaha a náročnost úkolů si žádala „*důkladně vyškoleného odborníka s vynikajícím uměleckým nadáním*“. Na valném shromáždění, konaném 10. července 1899, byl na pozici nového stavitele chrámu uměleckým odborem Jednoty navržen lounský architekt Kamil Hilbert. Předseda uměleckého odboru Josef Zítek ho tehdy osazenstvu schůze představil jako dokonalého adepta, neboť byl „*absolventem architektonické školy při Akademii výtvarných umění ve Vídni, který studoval středověkou architekturu, byla mu udělena Hagenmüllerova a Schmidtova cena a na závěrečném vysvědčení bylo zdůrazněno jeho umělecké nadání.*“³⁸⁹ Tyto preference zapůsobily natolik, že byl Hilbert většinou hlasů zvolen. Postupem času se ukázala prozíravost tohoto řešení. Ač mu bylo z počátku svěřeno pouze „umělecké provedení uvnitř chrámu“, velmi brzy se dokázal prosadit coby vůdčí osobnost nejen po stránce umělecké, ale také při řešení všemožných technických potíží, restaurování staré části katedrály a organizaci všeho, co bylo k zdárnému dokončení chrámu zapotřebí.

4.2.3 Jednota za architekta Kamila Hilberta

Jakožto nového stavitele čekal Kamila Hilberta velmi těžký úkol, a to dokončit dostavbu započatou v romantickém duchu gotiky v době, kdy se už gotizujícím způsobem nestavělo.³⁹⁰ Navíc došlo v rámci památkové péče k zásadní proměně a názory, které se uplatňovaly v 19. století, nyní již neplatily. Purismus byl dávno hudbou minulosti a dříve zavrhané slohy byly uznány jako rovnocenné. Nové názory spojené s kritikou puristických úprav se projevíly při dostavbě velké jižní věže. V roce 1903 se konala schůze uměleckého odboru, kde se jednalo o budoucí podobě barokní věže. Hilbert ji chtěl nejprve dokončit tak, jak to ve svých plánech zamýšlel Mocker, avšak po pečlivém studiu posledních nákrešů a po dohodě s uměleckým odborem bylo rozhodnuto, že „*věž je nejkrásnější taková, jakou ji vytvořila staletí a pro zachování budoucím generacím je ji třeba citlivě restaurovat.*“³⁹¹ Hilbert provedl jen nejnútnejší opravy a její barokní ráz, jenž získala po své poslední opravě v roce 1763, navzdory původním plánům zachoval. Ožehavým tématem od počátku dostavby byl stav gotického mozaikového obrazu znázorňujícího Poslední soud. Po různých pokusech byla pořízena přesná malířská kopie obrazu, mozaika byla sejmuta a uložena

³⁸⁸ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 48.

³⁸⁹ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 201.

³⁹⁰ Viz **WIRTH**, str. 69.

³⁹¹ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 50.

v Královském paláci. Znovu o ní ředitelství Jednoty jednalo v roce 1909 a po dlouhé poradě bylo rozhodnuto o jejím zrestaurování. Toho se ujal malíř Viktor Foerster, mladší bratr hudebního skladatele J. B. Foerstera, a mozaika byla na své původní místo znovu osazena mezi červencem a srpnem roku 1910. Nové zásady památkové péče uplatnil Hilbert stejně jako v případě jižní věže i při restaurování kaple sv. Václava. Od roku 1912 započaly v souvislosti s archeologickým výzkumem opravy kaple a již 27. září 1913 ji slavnostně vysvětil arcibiskup kardinál Lev Skrbenský z Hříště.³⁹² Rozsáhlé stavební a restaurátorské práce Jednoty spotřebovaly velké množství finančních prostředků. Další peníze získával spolek hlavně díky zemským a státním subvencím, od členů Jednoty či prostřednictvím různých darů a odkazů.³⁹³ V době první světové války, mezi lety 1914 – 1918, byla činnost Jednoty značně omezená. Válečné strádání se projevilo na nedostatku materiálu, ubývajících státních i členských příspěvcích a také peněžních darech. Ušetřena nebyla ani pracovní síla a mladí muži, mezi nimi krátce také Kamil Hilbert, byli povoláni do služby. Stavbu navíc poznamenala rekvizice zvonů Dominik, Maria a Ježíš v roce 1916.³⁹⁴ Po ukončení 1. světové války a vzniku samostatného státu Jednota doufala, že bude moci svou činnost konečně naplno rozvinout. Zprvu vše nasvědčovalo tomu, že se spolku skutečně povede lépe a v samostatném Československu půjde vše snadněji. Po vzniku republiky se proměnil také výtvarný styl a ikonografie výzdoby katedrály, což souviselo s mladým demokratickým státem a jeho novou intelektuální elitou.³⁹⁵ Ta zaujala poněkud odlišný postoj ke katolické církvi, než měli představitelé monarchie. Zájem veřejnosti o chrám a jeho dostavbu tedy pomalu, ale jistě upadal. Proto bylo třeba znovu upozornit na jeho historický a kulturní význam a znovu získat porozumění a zájem veřejnosti. Toho se jednotliví členové Jednoty snažili dosáhnout prostřednictvím vydávání nejrůznějších popularizačních článků či pořádáním přednášek, v nichž informovali o nejnovějších pokrocích při dostavbě a zajímavých objevech učiněných v chrámu. Spisovatel Karel Václav Rais dokonce na podporu dostavby chrámu napsal provolání „*Všemu národu československému*“, jemuž svým podpisem vyjádřilo podporu mnoho českých spisovatelů, politiků, vědců, průmyslníků, umělců a dalších.³⁹⁶ Díky všemožné podpoře

³⁹² Viz **PETRASOVÁ, Taťána**: Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka**: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 232.

³⁹³ Např. architekt Josef Mocker odkázal Jednotě po své smrti 1000 zl.

³⁹⁴ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 56.

³⁹⁵ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 546.

³⁹⁶ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 58.

se pro stavební program na rok 1921 nakonec podařilo zajistit dostatek financí, přičemž ku příležitosti tisícího výročí smrti sv. Ludmily mohla být upravena její kaple v jižní boční lodi chrámu. Poté však začal zájem o chrám opět upadat. Zvýšenou pozornost veřejnosti si v roce 1924 vyžádaly zjištěné diskuse týkající se Wohlmutovy renesanční hudební kruchty, která oddělovala starou a novou část chrámu.³⁹⁷ Finanční podmínky Jednoty se výrazně zlepšily poté, co bylo rozhodnuto o uspořádání oslav k tisíciletému výročí smrti sv. Václava a tím prakticky stanoveno pevné datum, do kdy má být chrám dokončen.³⁹⁸ Při této příležitosti poskytla československá vláda výrazný finanční příspěvek ve výši 4 miliony korun. Nadšení z připravovaných oslav zapůsobilo také na členy Jednoty a jejich finanční příspěvky, které se najednou značně navýšily. Za Hilbertova úřadování došlo k jednomu velmi důležitému aktu, a to ke komisionálnímu otevření hrobky českých králů v roce 1928. Po vyzvednutí a přenesení ostatků do nepoužívané arcibiskupské hrobky, měla být královská hrobka podle Hilbertových plánů důstojně opravena. Architekt se toho však již nedožil, neboť hrobka byla obnovena podle návrhu Kamila Roškota a vysvěcena až v listopadu 1935.³⁹⁹ Práce pokračovaly i nadále v překotném tempu. S nástupem do funkce stavitele chrámu převzal Kamil Hilbert také odpovědnost za její vnitřní výzdobu. Do katedrály se díky němu navrátila dříve odstraněná umělecká díla a pro dostavěnou část zajistil zcela nové dekorativní plastiky. Od počátku osobně spolupracoval s mnoha moderními umělci a snažil se získat jejich přízeň a příslib spolupráce. Podařilo se mu to v případě Josefa Václava Myslbeka, jehož sochu arcibiskupa Schwarzenberga umístil před kapli sv. Háty. Mezi další Hilbertovy oblíbené umělce patřil jeho přítel Vojtěch Sucharda, dále Jan Štursa, Bohumil Kafka, Ladislav Kofránek, Jan Lauda, František Bílek, Otakar Španiel, Max Švabinský, Alfons Mucha a dlouhá řada významných českých malířů, sochařů a dalších uznávaných výtvarných umělců své doby. Díky Hilbertovu odhodlání a také slibu, že bude katedrála při příležitosti tisícího výročí smrti sv. Václava dokončena, mohla být stavba 12. května 1929 vysvěcena a 28. září 1929 Antonínem Podlahou slavnostně odevzdána veřejnosti.⁴⁰⁰ Po dostavbě se práce soustředily především na gotické části a další vnitřní výzdobu katedrály. Jednotu však opět zasáhly finanční problémy, se kterými se potýkala po celou dobu svého fungování, a proto práce

³⁹⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 58.

³⁹⁸ Viz **WIRTH**, str. 70.

³⁹⁹ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 517.

⁴⁰⁰ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 202.

pokračovaly o poznání pomaleji. Ani Kamil Hilbert nestihl zrealizovat a dokončit vše, co plánoval. Zemřel po dlouhé nemoci dne 25. června 1933.⁴⁰¹

4.2.4 Jednota po Hilbertově smrti

Po stavitelově smrti se umělecký odbor Jednoty v čele se Zdeňkem Wirthem usnesl, že místo architekta zůstane neobsazeno, neboť stavba byla prakticky dokončena. Výzdoba interiéru pak byla rozdělována osvědčeným umělcům či opatřována prostřednictvím soutěží. Stavební činnost svěřila Jednota odpovědným osobám z Hilbertovy kanceláře, jeho synovi Kamilu Hilbertovi ml. a Karlu Lustigovi.⁴⁰² Práce pokračovaly i nadále, velkou péčí věnovala Jednota především údržbě katedrály. Našli se také noví mecenáši, díky jejichž podpoře mohla být výzdoba chrámu doplněna o další zajímavá díla. Pro zajímavost zmiňme alespoň bratry Josefa a Cyrila Bartoně z Dobenína, z jejichž finančního daru mohlo být roce 1933 objednáno okno pro první kapli severní lodě, které na téma Osmero blahoslavenství navrhl František Kysela.⁴⁰³ V následujících letech, v důsledku prohlubující se hospodářské krize, však finančních prostředků ubývalo, klesal jak počet členů Jednoty, tak i pracovníků svatovítské huti, což způsobovalo značné pracovní prodlevy. Nechvalně do činnosti Jednoty zasáhla druhá světová válka, jež opět zapříčinila hmotný nedostatek a narušila tak některé připravované plány. V roce 1940 se začal o činnost Jednoty zajímat Úřad říšského protektora a v uměleckém odboru Jednoty museli být od té doby zastoupeni tři Němci. Ještě v květnu téhož roku musel být z katedrály odstraněn československý státní znak, Hilbertovy nástěnné texty pod triforiem a úpravu prošel také nápis na hrobě Petra Parlěře.⁴⁰⁴ Práce se za války zastavily a docházelo jen k nejnnutnějším opravám. Od poloviny roku 1942 vzrostla obava z leteckých útoků, které mohly vzácné umělecké památky v chrámu kdykoliv poškodit či zcela zničit. Přenosné umělecké poklady byly proto převáženy na bezpečnější místa a ty, které nebylo možno přenést, byly obezděny. K bombardování Prahy nakonec skutečně došlo, a to 14. února 1945, shodou okolností v den výročí smrti jedné z nejvýznamnějších osobností Jednoty, strážce katedrály Antonín Podlaha. Chrám v ten den zůstal jako zázrakem zcela nedotčený.⁴⁰⁵

⁴⁰¹ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 562.

⁴⁰² Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 65.

⁴⁰³ Tamtéž.

⁴⁰⁴ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 202.

⁴⁰⁵ Viz **DLOUHÁ**, str. 30.

První poválečná schůze Jednoty se sešla 26. září 1945.⁴⁰⁶ Členové spolku se snažili navázat na předválečnou činnost a doplnit katedrálu o plánovanou uměleckou výzdobu. Tak byla například po válce osazena západní stěna jižního portálu mozaikou s námětem Adama a Evy od Marie Foersterové.⁴⁰⁷ Spolek kromě toho prováděl běžné údržovací práce uvnitř chrámu, a to až do roku 1954, kdy správu nad katedrálou převzala Kancelář prezidenta republiky. Z tohoto důvodu se měla Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta rozejít, k čemuž také na zasedání valné hromady 9. dubna 1954 došlo.⁴⁰⁸ Rozhodnutí schůze bylo 5. července 1954 schváleno Ústředním výborem KSČ hlavního města Prahy a Jednota byla definitivně vymazána ze spolkového rejstříku. Tak skončila téměř stoletá historie spolku, který své poslání, jak jej již v roce 1863 výstižně charakterizoval Jan Erazim Vocel, bezvýhradně splnil. *„Při činnosti Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta nešlo pouze o důkladnou opravu nejvýznamnější architektonické památky doby Karlovy, ale také o zvelebení řemesla a umění, které se prakticky pěstovalo v kamenické huti založené při Svatovítském chrámu. Spojenými silami celého národa byl staroslavný metropolitní chrám dostavěn a potomstvo, které spatří, jak se velebný chrám vypíná nad Prahou jako posvátná koruna, bude pocitem vděčnosti vzpomínat na své předky, kteří za nepříznivých časů podnikali toto velké dílo.“*⁴⁰⁹

4.3 Role Antonína Podlahy při dostavbě chrámu sv. Víta

Motivace a zaujetí Antonína Podlahy pro dostavbu katedrály sv. Víta byly popsány již v úvodu kapitoly. Přes všechny úřady, funkce, povinnosti a bezpočet dalších aktivit zůstal Podlaha stále především knězem, a bylo tudíž logické, že do popředí svého zájmu postavil dům Boží, nejdůležitější z českých chrámů, katedrálu sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě. Sám nejlépe věděl, proč chrám již od mládí tolik miluje. Vždyť před tisíci lety zde založil kostel sv. Václav a posléze v něm jako světec a mučedník navždy spočinul. Svůj hrob zde našel také sv. Vojtěch, největší biskup české minulosti. Stávala zde Spytihněvova románská bazilika, na jejímž místě nechal otec vlasti, Karel IV., vybudovat velkolepou gotickou katedrálu, symbol slavného období českých dějin.⁴¹⁰ A právě ona vzpomínka na slavné časy Českého

⁴⁰⁶ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 202.

⁴⁰⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 68.

⁴⁰⁸ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 202.

⁴⁰⁹ Tamtéž, str. 203.

⁴¹⁰ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik., str. 65.

království v kombinaci s Podlahovou úctou k českým zemským patronům a vlasteneckým smýšlením přispěly k jeho rozhodnutí stát se pokračovatelem myšlenek kanovníka Václava Michala Pešiny z Čechorodu a dovést jeho sen ke zdárnému konci. O katedrálu a její umělecké památky jevil živý zájem ještě před svým jmenováním kanovníkem a členstvím v Jednotě. Díky své účasti na Národopisné výstavě v roce 1895, kde v rámci církevního odboru pořádal oddělení věnované církevním památkám, spjatým zvláště s českými světcí, získal velké množství materiálu vztahujícího se především ke sv. Janu Nepomuckému a sv. Vojtěchovi. Díky bohatě nashromážděnému materiálu, který byl však ještě značně doplněn, mohl Podlaha společně s dlouholetým přítelem a kolegou Eduardem Šittlerem v roce 1896 vydat *Album Svatojánské*.⁴¹¹ Publikace byla primárně zaměřena na veškeré umělecké památky vztahující se ke sv. Janu Nepomuckému, avšak Podlaha se v ní zároveň zcela poprvé zabýval katedrálou sv. Víta, neboť i zde byly uchovávané některé z těchto svatojánských pokladů. Následujícího roku, ku příležitosti 900. výročí smrti sv. Vojtěcha, vydal Podlaha s Šittlerem další album uměleckých památek, věnované tentokrát sv. Vojtěchovi. *Album Svatovojtěšské*⁴¹² však již nebylo pouhým soupisem s vyobrazením jednotlivých památek a předmětů, ale autoři jej doplnili také o světcův životopis a zajímavé informace týkající se jeho uctívání nejen u nás, ale také v jiných evropských zemích. Již podruhé zde Podlaha zmiňuje také katedrálu sv. Víta jakožto místo posledního odpočinku sv. Vojtěcha.

V zájmu o katedrálu od té doby již nepolevil a v následujících letech se jí prostřednictvím nejrůznějších článků a publikací věnoval čím dál více. Zprvu se jednalo o články pro časopis *Památky archeologické a místopisné* vydávané *Archeologickým sborem Národního musea*. V nich již rozebíral konkrétní témata spojená s chrámem a jeho poklady. Jak bylo již několikrát zmíněno, Podlaha byl plně odhodlán pokračovat v myšlence svých předchůdců a postarat se o důstojné dokončení chrámu. Již dříve se důkladně seznámil s celou stavební historií stavby, tuto problematiku tudíž velmi dobře ovládal a v budoucnu toho mnohokrát využil. Tématu katedrály proto věnoval jeden ze svých prvních článků pro *Památky*, jenž vyšel v roce 1901 a zabýval se opravou chrámu na počátku 18. století.⁴¹³ Podlaha v něm v postatě předložil přepis záznamů z účetních

⁴¹¹ ŠITTLER, Eduard – PODLAHA, Antonín: *Album Svatojánské, (Památky úcty vzdávané svatým Patronům národa československého, Sv. I.)*, Praha, 1896.

⁴¹² ŠITTLER, Eduard – PODLAHA, Antonín: *Album Svatovojtěšské (k 900-leté památce smrti sv. Vojtěcha, (Památky úcty vzdávané svatým Patronům národa československého, Sv. II.)*, Praha, 1897.

⁴¹³ PODLAHA, Antonín: *Oprava chrámu svatovítského na počátku XVIII. Stol.*, in: *Památky archeologické a místopisné XIX.*, Praha, 1900-1901.

knih uložených v kapitulním archivu, na nichž zdokumentoval jak opravy chrámu probíhaly a kolik peněz na ně bylo vynaloženo. V následujícím čísle Památek pak vyšly další čtyři články. V článku *České korunovační kříže v pokladu svatovítském* Podlaha a jeho kolega Šittler velmi důkladně popisují podobu dvou středověkých korunovačních křížů, relikviářů zhotovených Karlem IV., které „*k nejpřednějším kusům chovaným v pokladnici dómu Svatovítského náleží a to nejen pro skutečnou velikou cenu své hmoty, nýbrž i – a to neméně – pro hodnotu svou uměleckou.*“⁴¹⁴ S Eduardem Šittlerem vytvořil i následující článek, tentokrát zaměřený na románské předměty ze svatovítského pokladu, mezi nimiž zmiňují např. vyřezávané slonové kly sloužící jako hlásné nástroje či tumbový relikviář s vyobrazením ukřižovaného Ježíše Krista.⁴¹⁵ Zbylé dva články byly již prací samotného Podlahy. První z nich, *Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Svytihněvem II. a Vratislavem II.*⁴¹⁶, pojednával o objevu učiněném v roce 1877 na jihozápadní straně chrámu, ve dvorku starého probošství. Podlaha v něm na základě nákresů Josefa Mockera popsal přibližnou podobu znovuobjevených pozůstatků staré románské baziliky a dle svého zvyku doplnil text o zajímavý obrazový materiál. Poslední ze čtveřice článků, které vyšly v tomto ročníku Památek, však věnoval zcela jinému tématu než byly umělecké památky a archeologické vykopávky. Podlaha prozkoumal staré účetní knihy vedené při svatovítském chrámu pocházející z 15. a 16. století a jejich část otiskl. Vznikl tak článek s názvem *Ze starých účtů chrámu Svatovítského*⁴¹⁷, jenž představoval zajímavý kulturně-historický příspěvek k dějinám onoho období. Ještě v roce 1903 byl Podlaha Archeologickou komisí vyzván, aby sestavil podrobný soupis svatovítského pokladu. Spojil se se starým známým Šittlerem a společně vydali několikasetstránkovou publikaci s názvem *Chrámový poklad u sv. Víta v Praze*. I při dnešním pohledu se jedná o velmi důkladnou práci, které věnovali její autoři mnoho práce a času. Čtenář byl úvodem podrobně seznámen z vývojem svatovítského pokladu od založení svatovítské rotundy, kdy „*vyzdobit' svatý kníže vnitřek její podivuhodným leskem kovů*“ a přes

⁴¹⁴ **PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard:** České korunovační kříže v pokladu svatovítském, in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, I., Praha, 1902-1903, str. 1.

⁴¹⁵ **PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard:** Předměty doby románské v pokladu chrámu Svatovítského v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902-1903.

⁴¹⁶ **PODLAHA, Antonín:** Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Svytihněvem II. a Vratislavem II., in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902 -1903, str. 369 – 380.

⁴¹⁷ **PODLAHA, Antonín:** Ze starých účtů chrámu Svatovítského, in: *Památky archaeologické a místopisné 20*, Praha, 1902 – 1903, str. 583 – 586.

následující staletí až do století devatenáctého.⁴¹⁸ Kapitola následující pak obsahovala samotný popis svatovítského pokladu hojně doplněný o obrazovou přílohu. Podlaha s Šittlerem navíc do publikace zahrnuli také inventáře svatovítského chrámu dochované v archivu metropolitní kapituly, přičemž nejstarší byl datován k roku 1354. Již těmito několika publikacemi a články vykonal Podlaha pro dostavbu chrámu nemalou službu. Jednota pro dostavění katedrály se totiž neustále potýkala s finančními problémy, a tak se často stávalo, že peníze na náročné stavební práce či výzdobu interiéru v pokladně chyběly. Zájem o dostavbu se neustále proměňoval a to se odráželo také na výši příspěvků a darů. Již v této době platil Podlaha za uznávaného odborníka na církevní dějiny a umění, a není proto divu, že jeho snahy o popularizaci katedrály skrze knihy a články zaznamenaly u veřejnosti pozitivní ohlas a častokrát také Jednotě napomohly k získání nových členů. V této činnosti pokračoval Antonín Podlaha i po svém zvolení kanovníkem v roce 1903, k němuž dozajista napomohl také jeho živý zájem o katedrálu a snaha probudit u české veřejnosti zájem o její dostavbu.

Dne 13. března 1904 byl Antonín Podlaha slavnostně jmenován kanovníkem svatovítské kapituly.⁴¹⁹ Jakmile se jím stal, již nic nebránilo tomu, aby začal pracovat na svém dlouholetém snu a skutečně se zapojil do dostavby milovaného chrámu. V jeho bezprostřední blízkosti poté strávil dlouhých 28 let a díky svému zápalu brzy doplnil dlouhou řadu kanovníků, kteří měli kdysi tentýž cíl jako on. Oproti nim měl však Podlaha jistou výhodu, neboť bylo zcela zřejmé, že po staletích čekání a marných snah se katedrála svého dokončení skutečně dočká. Nedlouho po svém jmenování kanovníkem se Podlaha rozhodl rozšířit řady Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta a již 24. března 1904 se stal jejím skutečným členem.⁴²⁰ Z počátku byl pouze členem řadovým, nefiguroval v žádném z odborů Jednoty a jeho jedinou povinností tudíž bylo přispívat ročně do spolkové pokladny obnosem 20 korun. Velice brzy však navázal spolupráci se samotným stavitelem chrámu Kamilem Hilbertem. Dle dochované korespondence byl Podlaha s Hilbertem v písemném kontaktu již od roku 1900. Archeologická komise při České akademii věd Podlahu tehdy delegovala k vytvoření soupisu památek hlavního města Prahy, konkrétně jeho hradčanské části s chrámem

⁴¹⁸ **PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard:** *Soupis památek historických a uměleckých král. hlavního města Prahy: Hradčany, II., Poklad svatovítský*, Praha, nákladem Archeologické komise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1903.

⁴¹⁹ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 1, inv. č. 53, Oznámení metropolitní kapituly o zvolení A. P. kanovníkem.

⁴²⁰ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 33, dodatky, inv. č. 1625, diplom A. P. jako skutečné člena Jednoty.

sv. Víta a Pražským hradem. A právě Hilbert co by stavitel katedrály a jeden z jejích nejpovolanějších znalců nabídl Podlahovi v této záležitosti pomoc a byl „ochoten přispěti kreslířskými pracemi pro publikaci jmenovaných dvou objektů. Vyžádám si tyto dny u pana zám. hejtmána Zapletala povolení k měření památek a jednotlivých cennějších částí zámku, abych mohl však potřebné nákresy dodat.“⁴²¹ Podlaha jeho nabídku s největší pravděpodobností přijal, neboť za šest let vznikl z jejich spolupráce *Soupis památek*, věnovaný metropolitnímu chrámu sv. Víta.⁴²² Mezi oběma muži později vzniklo pevné přátelské pouto, což vyplývá z dochovaných lístků, které Podlahovi stavitel zasílal ze svých cest a dovolených. Jejich vzájemné sympatie nejspíš plynuly také ze stejného názoru na nakládání s uměleckými památkami, neboť se oba zásadně postavili proti purismu, který tak hojně podporoval Hilbertův předchůdce Josef Mocker. Podlaha dobový purismus a škody, které napáchal na mnoha historických památkách, otevřeně kritizoval již během svého působení coby docent teologického semináře na Univerzitě. Pod jeho vlivem přehodnotilo mnoho studentů, dříve zarytých puristů, svůj názor na nakládání s uměleckými památkami. Také Kamil Hilbert byl odpůrcem puristických a historizujících stavebních zásad, které dovolovaly někdy až příliš radikální zásahy do původní stavby. Sympatizoval naopak s novým proudem, jehož heslem bylo: „chrániti a zachovávat hodnotné památky všech dob a slohů a nestavěti slohem dob minulých.“⁴²³ Ke stejnému názoru se přikláněl také Antonín Podlaha, a není proto divu, že Hilbert častokrát po Podlahovi, který navíc platil za uznávaného odborníka a znalce církevního umění, žádal jeho názor a vyjádření k danému problému. Většinou se jednalo o otázky konzervační a o to, jakým způsobem bude s cennými památkami a nálezy nakládáno. Velice brzy se z nich stali blízcí spolupracovníci a v rámci Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta společně vystupovali jakožto nejpřednější činitelé. Podlaha měl později možnost rozhodovat ve stech případech při postupném dokončování chrámu, k nimž však v pramenech častokrát neexistují žádné informace.

V roce 1904, kdy se Podlaha stal jedním z členů Jednoty, potýkal se spolek právě s velkými finančními obtížemi způsobenými sníženou státní subvencí, která činila místo přislíbeným 100 tisíc pouze 50 tisíc korun, což značně ovlivnilo předpokládaný

⁴²¹ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, korespondence Kamil Hilbert.

⁴²² PODLAHA, Antonín – HILBERT, Kamil: *Metropolitní chrám sv. Víta. Soupis památek král. hl. města Prahy: Hradčany I.*, Praha, 1906.

⁴²³ Viz WIRTH, str. 70.

rozpočet a hrozilo také propouštění dělníků.⁴²⁴ Tyto potíže se však podařilo jako zázrakem překonat a Jednota tak mohla ve stavebním plánu pro rok 1904 pokračovat. Cílem bylo dokončit vysokou loď chrámu, odstranit z vnitřku i vnějšku lešení a dokončit práce nad kaplemi sv. Václava a sv. Zikmunda. Toho roku došlo k osazování kružeb a ochozů a z důvodu zamezení zatékání a znečištění byla zasklena i okna ve vysokém chóru.⁴²⁵ Také chrámový interiér zaznamenal přírůstek v podobě klečící bronzové sochy kardinála Bedřicha knížete Schwarzenberga, za jehož působení byla dostavba chrámu započata. Socha byla dílem Josefa Václava Myslbeka, který ji vytvořil již v roce 1891, avšak až nyní pro ni Kamil Hilbert našel definitivní místo, a to v arkádě ochozu proti Arcibiskupské kapli. Ani Podlaha nelenil, a i když byl zatím jen řadovým členem Jednoty a o rozhodování v důležitých věcech zatím nemohla být řeč, pokračoval alespoň ve svých popularizačních snahách a napsal o katedrále tři nové články. V prvním z nich se vrátil ke studiu archivních materiálů vzniklých při katedrále a vydal český inventář chrámu sv. Víta pocházející z roku 1740.⁴²⁶ Jednalo se v podstatě o soupis křížů, kalichů, monstrancí, obřadních rouch a dalších církevních předmětů, které se k roku 1740 nacházely v majetku metropolitního chrámu. Další článek věnoval již výzdobě chrámu, konkrétně mozaice Posledního soudu, jíž „*nádherný jižní vchod chrámu Svatovítského dal Karel IV. ozdobiti. Chtěl zajisté, aby tento vchod, nalézající se naproti královskému jeho sídlu, nejen vynikal ušlechtilostí architektonickou, nýbrž aby skvěl se také nádherou barev.*“⁴²⁷ Článek musel být pro tehdejšího čtenáře jistě celkem zajímavý, neboť mozaika byla již před lety kvůli svému špatnému stavu z katedrály sejmuta a uložena v depozitáři, a tudíž nebyla běžnému smrtelníkovi přístupná. Podlaha tedy nejprve vylíčil okolnosti vzniku unikátního obrazu a jeho další osudy, neopomenul zmínit ani mnohé pokusy o záchranu mozaiky, které vyvrcholily právě jejím rozebráním a uschováním. Poté se pustil do jejího obšírného rozboru a na závěr připojil také informace týkající s techniky, jíž byla mozaika ke zdi připevněna. Trojici článků uzavřel Podlaha dodatkem ke svému staršímu pojednání o pozůstatcích románského chrámu sv. Víta z roku 1902. Zabýval se v něm sloupy z románské krypty

⁴²⁴ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1904.

⁴²⁵ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1904.

⁴²⁶ **PODLAHA, Antonín:** Český inventář chrámu sv. Víta v Praze z r. 1740, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, roč. 1904 – 1905, Praha.

⁴²⁷ **PODLAHA, Antonín:** Mosaikový obraz na chrámu svatovítském, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, roč. 1904 – 1905, Praha.

chrámu objevenými v roce 1877 a zcela exkluzivně uveřejnil tehdejší Mockerův nákras sloupů doplněný o podrobný umělecký popis.⁴²⁸

Finanční stav Jednoty se ani v následujícím roce nijak nezlepšil, také příjmy oproti předcházejícím letům značně poklesly. Nechtěnému omezení výstavby však Jednota zabránila nastavením určitých pravidel, čímž se jí podařilo udržet jakousi finanční rovnováhu. Stavební práce tedy pokračovaly ve stejném duchu jako v roce minulém, i nadále probíhalo osazování oken, kleneb a dalších částí chrámu. V západní části katedrály zaklenuli dělníci obě věže a poté se přesunuli ke klenbám v jižní boční lodi a v některých přilehlých kaplích. Mimo to se metropolitní kapitula rozhodla vymalovat starou sakristii, jejíž vnitřek byl však ještě předtím na Hilbertův návrh upraven. Opravné práce proběhly i v barokní části vysoké jižní věže.⁴²⁹ Od roku 1905 vytvářel Zikmund Rudl nástěnné malby pro Valdštejnskou kapli, na nichž byl stále ještě patrný historizující styl typický pro 19. století.⁴³⁰ Významnou událostí byl mecenášský dar probošta metropolitní kapituly Antonína Hory, který Jednotě věnoval 100 tisíc korun na důstojnou opravu kaple sv. Václava. Ani Podlaha ve svých snahách zvýšit mezi lidmi zájem o chrám a jeho dostavbu nepolevil. Domníval se totiž, že pokud bude veřejnost o katedrále a jejích pokladech dostatečně informovat, získá pro dostavbu více pozornosti a tím i nové členy pro Jednotu, čímž by se zvýšily tolik potřebné finance. Pro tento svůj osobní závazek hodlal udělat vše, co bylo v jeho silách, a i když ho jeho četné povinnosti vázaly jinde, vydal v roce 1905 hned dvě publikace věnované katedrále. Již v této době proudilo k chrámu mnoho domácích i cizích návštěvníků a diváků, čehož si byl Podlaha velmi dobře vědom, a proto měly obě publikace podobu ilustrovaného průvodce a katalogu. Málokterý dóm se tehdy mohl něčím podobným pochlubit. Stavba navíc teprve šla ke svému dokončení a její inventář se neustále rozšiřoval o nové umělecké kusy. Podlaha proto průvodce neustále doplňoval, díky čemuž se dočkaly několika dalších vydání. První publikace nesla název *Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze*⁴³¹, nejednalo se tak o průvodce v pravém slova smyslu, i přesto však své poslání splnil. V úvodu se Podlaha zabýval historií pokladu, jednoho z nejslavnějších chrámových pokladů ve střední Evropě vůbec a neopomenul jej ani

⁴²⁸ **PODLAHA, Antonín:** Sloupy z románské krypty chrámu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, roč. 1904 – 1905, Praha.

⁴²⁹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1905.

⁴³⁰ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 240.

⁴³¹ **PODLAHA, Antonín:** *Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

odborně zhodnotit. Podle pozdější recenze v Časopisu katolického duchovenstva „je tu popsáno 186 čísel, z nichž některá zahrnují předmětů několik, a to s důkladností, která prospěje nejen náhodnému návštěvníku tohoto posvátného tresoru, ale i zájemci a sběrateli středověkého umění. Zvláštní zájem má tento katalog pro ty, kdož chtějí poznati památky svatováclavské, které tvoří zde velkou partii, ač i mezi ostatním inventářem nalezneme relikvie nejen po tomto českém světci, ale i sv. Vojtěchu aj. Katalog má 112 stran dobrého křídového papíru, velmi vyhovujícího 54 reprodukcím, z toho 24 celostranným, a představuje pěknou, v kapse dobře umístitelnou knížku, nepostradatelnou pro návštěvu katedrály svatovítské.“⁴³² Hned za ním následoval *Průvodce metropolitním chrámem sv. Víta v Praze*⁴³³, který návštěvníkovi díky své přehlednosti velmi dobře posloužil jak při orientaci v chrámu, tak i mimo něj. Na úvod bylo stručně pojednáno o historie stavby, po které následoval vnější popis chrámu a jeho významných částí, tedy západního průčelí s dvěma věžemi, velké jižní věže, tzv. Zlaté brány s mosaikovým obrazem Posledního soudu atd.⁴³⁴ Zbytek průvodce byl dle očekávání věnován vnitřku katedrály, při jehož popisu postupoval Podlaha systematicky od středu katedrály, přes hlavní oltář a královské mauzoleum až k jednotlivým kaplím a dalším neopomenutelným pamětihodnostem. Průvodce zaznamenal značný úspěch a byl přeložen hned do dvou jazyků. Ještě téhož roku vznikl jeho německý překlad s názvem *Führer durch den Dom zu Prag*, který byl později ještě přepracována a vydán jako *Illustrierter Führer durch den Dom zu Prag*. Francouzský překlad Louise Fellerera vyšel v roce 1909 pod názvem *Guide de l'église métropolitaine de St. Guy á Prague*.

I přes veškeré snahy nebyly ani v roce 1906 všeobecné sociální poměry podniku dostavby chrámu příliš příznivě nakloněny a ředitelství Jednoty se i nadále potýkalo s finančními problémy. Jednotu navíc bolestně zasáhla ztráta dvou jejích významných členů, probošta metropolitní kapituly Antonína Hory, který stál již u založení Jednoty a za své zásluhy byl jmenován jejím čestným členem. Druhým zesnulým byl dlouholetý předseda finančního odboru Jednoty Zdeněk Thun – Hohenstein. Navzdory přetrvávajícím potížím se ředitelství Jednoty opět podařilo stavební program udržet, a díky tomu práce na katedrále v roce 1906 značně pokročily. Z ročenky Jednoty

⁴³² Dr. Ant. Podlaha: Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze, in: ČKD [online], roč. 1931, číslo 1+2, str. 212., [vid. 5.7. 2017], dostupné z: http://www.depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_19236.

⁴³³ **PODLAHA, Antonín:** *Průvodce metropolitním chrámem sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

⁴³⁴ Tamtéž, str. 4 – 5.

vyplývá, že toho roku došlo k ukončení opravných prací na velké jižní věži. Byly provedeny opravy omítky a osazení některých zbývajících částí, např. velkých fiál nad baldachýny. Ve věži byly navíc učiněny zajímavé nálezy, které odhalily stopy po požáru, který chrám zachvátil v roce 1541. K dokončení osazovačských prací došlo také v severní předsíni, v jejímž průčelí byla osazena hlavní římsa, galerie a tři fiály a dokončeno zaklenutí. Drobné opravné práce začaly také v kapli sv. Václava. Co se umělecké výzdoby týče, dokončil umělecký sklář Jan Kryšpín zasklení okna ve vysoké lodi a Luigi Tofillo zhotovil v druhém patře obou západních věží mozaikovou dlažbu. Ve staré části chrámu, v kapli sv. Magdalény vytvořil Zikmund Rudl malířskou výzdobu a v presbytáři přibyl před lavice kanovníků ozdobný parapet ze starých barokních mříží.⁴³⁵ Do katedrály přibýly i některé moderní vymoženosti. Na náklady metropolitní kapituly a Jednoty pro dostavění chrámu byl zřízen vodovod, který měl budovu zabezpečit proti případnému požáru a doplněno bylo také elektrické osvětlení. Podlaha zůstával i v tomto roce řadovým členem Jednoty a o mnoha věcech tudíž rozhodovat nemohl. Nicméně se stavitelem Hilbertem byl v pravidelném kontaktu a právě v tomto roce oficiálně začala jejich odborná spolupráce. Společným úsilím vydali dlouho připravovaný soupis památek hlavního města Prahy věnovaný metropolitnímu chrámu sv. Víta.⁴³⁶ Jednalo se o ten samý soupis, kvůli kterému Hilbert Podlahu kontaktoval již v roce 1900 a nabízel mu svou odbornou pomoc. Jak vidno, Podlaha nabídku přijal a od roku 1902 začali společně na soupisu pracovat. Jak sami autoři v předmluvě uvedli, „stavba tak velikolepá a památná, jako jest chrám Svatovítský, zaslouhovala zajisté obzvláštní pozornosti a péče, aby v Soupise náležitě byla representována. Nejen text, ale i kresby a pořizené fotografie vyžadovaly mnoho práce a starostí.“⁴³⁷ Výsledná publikace se od Podlahových předchozích soupisů poněkud lišila a Hilbertův zásah v ní byl očividný. Hilbert, jakožto stavitel chrámu a tudíž i osoba, která znala detailně každý kámen v katedrále, se ujal kapitol, které se pojily se stavebními a dalšími technickými záležitostmi. Jeho výklad byl navíc pro větší názornost opatřen odpovídajícími nákresy a plánky. Naopak Podlaha, jenž byl nejen uznávaným odborníkem v oboru církevního umění, ale znal dokonale také katedrálu, zpracoval kapitoly zabývající se otázkami uměleckými a kulturně-historickými. Soupis

⁴³⁵ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1906.

⁴³⁶ **PODLAHA, Antonín – HILBERT, Kamil:** *Metropolitní chrám sv. Víta. Soupis památek král. hl. města Prahy: Hradčany I.*, Praha, 1906.

⁴³⁷ Tamtéž.

doplnili v roce 1908 článkem, jenž vyšel v rámci Památek historických a pojednával o starých nástěnných malbách objevených v několika kaplích v chrámu sv. Víta.⁴³⁸

Následujícího roku pokročila stavba katedrály do další fáze. Ředitelství Jednoty navíc potkaly dvě významné události, od nichž si spolek do budoucna mnohé sliboval. Tou první byl příjezd císaře Františka Josefa I. do Prahy v dubnu roku 1907, při jehož slavnostním přivítání na Pražském hradě nechyběli ani členové ředitelství Jednoty se svým předsedou Františkem hrabětem Thunem. V tomtéž měsíci pak chrám navštívil a stavbu chrámu si prohlédl ministr kultury a vyučování Dr. Marchet.⁴³⁹ V tomto roce si navíc Jednota konečně finančně polepšila, neboť z odkazů svých zesnulých členů získala celých 16 tisíc korun, které mohly být vhodně použity pro další stavební a opravné práce. Těch probíhala v průběhu celého roku spousta, jednalo se však většinou o různé drobné a detailní práce. K jednomu zásadnímu stavebnímu posunu však přece jen došlo. Do jižního ramene příčné lodi bylo vsazeno velké okno, které Kamil Hilbert navrhl již o rok dříve.⁴⁴⁰ Jako ústřední motiv kružby zvolil Hilbert mandorlu, nejspíš podle mandorly s postavou Krista v mozaice Posledního soudu nad Zlatou bránou. Krista v ní však nahradil spodobněním české královské koruny, což souviselo s uložením královských insignií v Korunní komoře nacházející se v prostoru pod oknem.⁴⁴¹ O Podlahově počínání, co se týká dostavby chrámu, nemáme v tomto roce žádné informace. Na základě jeho bibliografie za rok 1907 lze však konstatovat, že byl plně zaměstnán jinými záležitostmi, neboť v tématu katedrály se v tomto roce zcela odmlčel.

Rok 1908 se stal pro Podlahu a jeho působení v Jednotě jistým způsobem přelomovým. Podlaha konečně vystoupil z „anonymity“ a na valném shromáždění Jednoty byl zvolen členem Odboru pro obecné řízení. V ročence Jednoty za rok 1908 tak Podlaha poprvé figuroval mezi hlavními zástupci spolku, díky čemuž získal možnost podílet se na rozhodování o záležitostech spolku a stavby samotné.⁴⁴² Ta se v roce 1908 posunula zase o kus dále. Hlavním cílem bylo dokončení zaklenutí křížové

⁴³⁸ **PODLAHA, Antonín – HILBERT, Kamil:** O některých zbytcích starých nástěnných maleb v metropolitním chrámu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXII.*, roč. 1906 – 1908, Praha.

⁴³⁹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1907.

⁴⁴⁰ Viz **KUTHAN- ROYT**, str. 537.

⁴⁴¹ Viz **PETRASOVÁ, Taťána:** Dostavba katedrály, in: **MERHAUTOVÁ, Anežka:** *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, str. 232.

⁴⁴² APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1908.

lodi, což se skutečně podařilo a 19. prosince bylo křížení osazeno poslední cihlou. Ty samé práce probíhaly i v nové sakristii, již založil Josef Mocker na severní straně, hned vedle Wohlmutovy kruchty. V přízemí velké jižní věže, konkrétně v Házmburské kapli omítali osazovači hvězdovou klenbu a poté se přemístili do archivní komory, jíž měli za úkol znovu zaklenout, neboť původní klenbu zničil v roce 1541 požár. Rok 1908 byl navíc rokem jubilejním, neboť císař František Josef I. slavil 60. výročí svého panování. Z tohoto důvodu přistoupilo ředitelství Jednoty k realizaci návrhu na vytvoření řady postav českých panovníků, kteří se zasloužili o stavbu katedrály. Sochy knížat a králů pak měly být umístěny v baldachýnech nového západního průčelí. S realizací prvních z nich se začalo v červnu téhož roku, kdy byly u akademických sochařů Stanislava Suchardy a Aloise Riebra objednány dvě sochy, Karla IV. coby zakladatele staré části chrámu a Františka Josefa I. jakožto největšího podporovatele části nové. K slavnostnímu odhalení soch došlo 2. prosince 1908, čímž se Jednota oficiálně zúčastnila jubilejních císařských oslav.⁴⁴³ Kromě toho potkala Jednotu ještě jedna významná událost, a sice návštěva jeho výsosti arcivévody Leopolda Salvátora⁴⁴⁴, který si za doprovodu vládního rady prohlédl jak novou, tak starou chrámovou část a vyžádal si detailní zprávu o vedení stavby.⁴⁴⁵ S rokem 1908 skončilo také Podlahovo literární „mlčení“ a na svou předchozí publikační činnost navázal hned několika články věnovanými chrámu a jeho výzdobě. V prvním z nich pojednává o dvou obrazech Madonny „Ara Coeli“ ze svatovítského pokladu.⁴⁴⁶ Článek měl sloužit jako doplněk a oprava k Soupisu pokladu Svatovítského, což Podlaha objasnil takto: „*V díle Poklad svatovítský podali jsme reprodukci obrazu chovaného v pokladu Svatovítském; na str. 161 téhož díla učiněna zmínka o menším obrazu téže Madonny, jež označili jsme jakožto „nevýznamný, na plátně malovaný“.* Ale stalo se tak nedopatřením, jež nutno opravit. Neboť právě druhý onen obraz jest velice cenný a starý, kdežto prvý novější a ceny nevalné.“⁴⁴⁷ Na necelých šesti stranách pak podal podrobný umělecký popis obou zmíněných obrazů a samozřejmě neopomenul připojit ani jejich reprodukce. Další

⁴⁴³ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1908, str. 10.

⁴⁴⁴ Leopold Salvátor Rakousko-Toskánský (15. října 1863 – 4. září 1931) pocházel z Habsbursko – Lotrinské dynastie, byl arcivévoda rakouský a princ toskánský. Byl členem vídeňské akademie věd. Měl čestný doktorát vídeňské techniky v Praze a byl protektorem České akademie věd a umění.

⁴⁴⁵ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1908, str. 12.

⁴⁴⁶ **PODLAHA, Antonín:** Dva obrazy Madonny „Ara Coeli“ v pokladu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXII.*, roč. 1906 – 1908, Praha.

⁴⁴⁷ **PODLAHA, Antonín:** Dva obrazy Madonny „Ara Coeli“ v pokladu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXII.*, roč. 1906 – 1908, Praha, str. 28.

článek byl v podstatě studií vnitřní podoby chrámu ve druhé polovině 17. století a ve století 18.⁴⁴⁸ Podlaha se při ní opřel o české a latinské knihy a rukopisy, které o podobě chrámu ve vymezeném období pojednávaly. Zmiňuje tak například práci *Sacra Metropolitana Ecclesia Divi Viti Jana Floriani* Hammerschmieda, jíž velmi dobře znal a napsal o ní samostatnou studii. Čerpal také z dochovaných rytin, mezi nimiž zmiňuje např. práci Michaela Heinricha Rentze, dvorního rytce hraběte F. A. Šporka. V tomtéž čísle *Památek* vyšel také již výše zmiňovaný text s názvem *O některých zbytcích starých nástěnných maleb v metropolitním chrámu sv. Víta v Praze*, jehož spoluautorem byl Kamil Hilbert. Tím však výčet Podlahových článků o katedrále za rok 1908 nekončí. Následovala krátká stať věnovaná nástěnnému obrazu „Nanebevzetí Panny Marie“ z kaple sv. Václava, jenž dal v roce 1593 vymalovat tehdejší arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé.⁴⁴⁹ Podlaha zmínil osud onoho obrazu, který měl být v roce 1888, tedy v období Mockerových puristických zásahů, zničen, neboť dle Františka Sequense neměl žádnou uměleckou hodnotu. K jeho úplné likvidaci naštěstí nedošlo, byl pouze sejmут a uložen ve svatojiřském klášteře. Díky tomu, že byl právě v roce 1908 znovu zpřístupněn, měl Podlaha jedinečnou příležitost obraz ohledat, vyfotografovat a sestavit jeho umělecký popis, který tvořil podstatnou část onoho článku. Téhož roku došlo při stavebních pracích k náhodnému objevu staré barokní malby, která se nacházela v dolejší části prozatímního průčelí chrámu. Podlahovou prioritou samozřejmě i nadále zůstávalo, aby skrze své články zajistit katedrále a její dostavbě dostatečnou pozornost. O novém nálezů veřejnost ihned informoval skrze článek s názvem *Nástěnná malba v dolejší části prozatímního průčelí chrámu sv. Víta v Praze*⁴⁵⁰, v němž objasnil okolnosti objevu a nechyběl ani jeho odborný umělecký popis obrazu, kde „v rámu na zdi malovaném spatřoval se uprostřed Kristus na kříži, vlevo P. Marie s rukama na prsa křížem přeloženými, vpravo sv. Jan, miláček Páně, a u paty kříže, objímajíc jej, klečící Máří Magdalská.“⁴⁵¹ Sérii článků zakončil přepisem dvou latinských listin z 18. století pocházejících z archivu metropolitní kapituly, ke kterým měl Podlaha z pozice kapitulního archiváře samozřejmě neomezený přístup. Listiny se týkaly opravy helmice na jižní věži chrámu sv. Víta a Podlaha jejich latinské znění neopomněl doplnit o český

⁴⁴⁸ **PODLAHA, Antonín:** Vnitřek chrámu sv. Víta z druhé pol. stol. XVII. A ze století XVIII., tamtéž.

⁴⁴⁹ **PODLAHA, Antonín:** Nástěnný obraz „Nanebevzetí P. Marie“ v kapli sv. Václava na hradě Pražském z r. 1593, tamtéž.

⁴⁵⁰ **PODLAHA, Antonín:** Nástěnná malba v dolejší části prozatímního průčelí chrámu sv. Víta v Praze, tamtéž.

⁴⁵¹ Tamtéž, str. 583.

výklad.⁴⁵² Tímto posledním článkem však Podlahova publikační a zároveň popularizační činnost v rámci chrámu opět na pár let ustala.⁴⁵³ To ovšem neplatilo pro jeho působení v Jednotě.

V roce 1909 měla za sebou Jednota již 50 let úspěšné činnosti, za něž se dočkala „uznání a vzniku tak mnoha krásných nových detailů na velechrámě, jež s veledílem Matyáše z Arrasu, Petra Parlěře a následovních snoubí se v lepý soulad ztělesněné idey náboženské, lásky a úcty k patronům zemským, k umění a vlasti.“⁴⁵⁴ Stavba toho roku nebyla narušena žádnými nepříjemnostmi a zaznamenala tak značný pokrok. V archivní komoře došlo k dokončení klenutí a oprav se dočkala také kapitulní síň ležící západně od velké věže. Začalo se s budování nové arcibiskupské hrobky, umístěné do třetí kaple na severní straně nové části katedrály a budoucí chrámové pokladnici, kam měl být později uložen svatovítský poklad. Umělecký sklář Jan Kryšpýn byl prostřednictvím vypsané soutěže vybrán, aby zasklil jak okna v příčné lodi, tak i v jednotlivých kaplích, což se mu do konce roku téměř podařilo. Podlaha byl v tomto roce zvolen do uměleckého odboru Jednoty, v němž platil již od počátku za nepostradatelného a velmi váženého člena.⁴⁵⁵ Z této pozice se mohl zapojit do řešení důležité otázky, kterou se ředitelství Jednoty v průběhu celého roku zabývalo. Jednalo se o restaurování staré mozaiky s výjevem Posledního soudu z jižního průčelí chrámu, která byla v roce 1890 sejmuta a uložena v Královském paláci.⁴⁵⁶ Dne 23. července 1909 se ve Vladislavském sále královského hradu konala schůze, které se zúčastnili jak členové ředitelství, tak i zástupce Centrální vídeňské komise, její generální konzervátor Max Dvořák a jako odborníci August Agazzi z Benátek, J. Th. Rauecker z Mnichova a Viktor Foerster z Prahy.⁴⁵⁷ Vzhledem k minulým pokusům se Komise radila především o způsobu restaurování a také o zadání provedení této práce. Po důkladné poradě zadalo ředitelství Jednoty restaurování mozaiky akademickému malíři a majiteli pražského závodu pro mozaiku Viktoru Foersterovi. Podlaha Foerstera velmi dobře znal, neboť s ním byl v písemném kontaktu již od roku 1899. V dopisech si Podlahovi častokrát stěžoval, že

⁴⁵² **PODLAHA, Antonín:** Dva dokumenty z let 1768 a 1769 týkající se opravy helmice na věži velechrámu Svatovítského v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXII.*, roč. 1906 – 1908, Praha.

⁴⁵³ Jednou z příčin mohl být Český slovník bohovědný, na němž pracoval Podlaha společně s Josefem Tumpachem od roku 1909. Navíc byl jmenován konzervátorem pro okresy Benešov, Vinohrady, Sedlčany a Žižkov.

⁴⁵⁴ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1908, str. 8.

⁴⁵⁵ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1909.

⁴⁵⁶ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 50.

⁴⁵⁷ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1909, str. 13.

o jeho práci nemají vysoce postavení pánové z kapituly a z dalších „ředitelstev“ zájem.⁴⁵⁸ Možnost restaurovat svatovítskou mozaiku však vypovídá o opaku. O tom, zda měl Podlaha na Foersterův výběr pro restaurování mozaiky nějaký vliv, se však z dochované korespondence v Podlahově pozůstalosti nic nedozvídáme. Z dopisů ovšem vyplývá, že se Podlaha mnohokrát snažil jeho práci podpořit, především prostřednictvím recenzí, které uveřejňoval ve své Obrázkové Revue. Foerster se učil technice mozaiky při svých studiích v Itálii a měl tudíž četné zkušenosti. I přesto mu však byli přiděleni čtyři mistři přímo z Benátek, kteří mu měli při práci asistovat. Po provedených přípravách přikročil Foerster v květnu roku 1910 k samotným restaurátorským pracím. Jednotlivé díly staré mozaiky nejprve očistil, poté upevnil uvolněné kamínky a doplnil chybějící díly na okraji.⁴⁵⁹ To vše na základě Mockerovy kopie vytvořené těsně před sejmutím. Celkově byla mozaika v dobrém stavu, porušeno či polámáno bylo jen několik figurálních kompozic. Již v létě roku 1910 byla připravena k usazení na své původní místo, k čemuž také došlo mezi 28. červnem a 27. srpnem.⁴⁶⁰ Vrácením staré mozaiky na místo, které pro ni před více než 540 lety vybral její fundátor Karel IV., učinila Jednota další krok ke konečnému dobudování chrámu.

S koncem prvního desetiletí 20. století postihla Jednotu další z jejích častých finančních krizí. Její rozsah dokládá následující zápis v ročence: „*Všeobecně velmi stísněné poměry finanční, následek to veliké drahoty ve všech odvětvích hospodářských, nejen že v zápětí měly stálé ubývání počtu členstva, ale i stoupání mzdy a cen stavebních hmot značnou měrou; ku všemu ještě zastavena byla výplata zemské subvence v obnosu 50.000 K.*“⁴⁶¹ Právě ztráta finanční podpory značně ovlivnila stavební plán pro rok 1910. Z tohoto důvodu byla veškerá stavební činnost omezena pouze na práce kamenické a osazovačské. Jedinou výjimku představovaly restaurátorské práce na mozaice Posledního soudu prováděné Viktorem Foersterem, o nichž bylo pojednáno výše. Téhož roku přistoupil na přání Kamila Hilberta ke svatovítské huti také nový sochař Vojtěch Sucharda, syn sochaře a medailéra Stanislava Suchardy.⁴⁶² O počínání Antonína Podlahy v tomto roce zprávy zcela chybí. Jediné, co se o jeho působení v Jednotě z ročenky dozvídáme, je to, že figuroval hned ve dvou odborech spolku. Nejenže byl stejně jako v loňském roce členem umělecké sekce, ale

⁴⁵⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. číslo 284, Foerster Viktor.

⁴⁵⁹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1910, str. 10.

⁴⁶⁰ Viz KOSTÍLKOVÁ, str. 50.

⁴⁶¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1910.

⁴⁶² Viz KUTHAN - ROYT, str. 537.

v roce 1910 navíc zastupoval i odbor pro správu jmění. Z jakého důvodu k tomuto zdvojení došlo není však zcela zřejmé.⁴⁶³

Neutišené hospodářské a sociální poměry, stejně jako všeobecná drahota a nezaměstnanost, přetrvaly i v roce 1911. Ředitelství Jednoty se sice podařilo naplnit vytyčený stavební plán pro tento rok, ale spolková pokladna se i nadále zmítala v hluboké finanční krizi, neboť příjmů i darů značně ubývalo. Správou finančních záležitostí Jednoty byl v tomto roce pověřen právě Antonín Podlaha, který se stal předsedou jejího finančního odboru.⁴⁶⁴ Na Podlahových bedrech tedy spočívala nejen odpovědnost za účelné využití spolkových financí, ale také za získání nových příjmů, které by alespoň trochu napomohly zmírnění nelehké finanční situace, v níž se Jednota nacházela. Nicméně v panující společenské situaci se tento úkol jevil zcela nereálně. Práce však i nadále pokračovaly dle vytyčeného plánu, což znamenalo, že v jižní příčné lodi pokračovalo osazování poprsníků triforií, kam byl na opěrák Velké jižní věže umístěn nádherný detail pelikána od Vojtěcha Suchardy.⁴⁶⁵ Další drobné práce probíhaly například v Házmburské kapli či nad kaplí sv. Zikmunda. Na západním, provizorním štítu kůru pokračovalo zkoumání barokních maleb, při němž byl učiněn důležitý nález, a to zazděný otvor opatřený gotickým obloukem. Ten musel být nejspíše zazděn před velkým požárem v roce 1541, neboť nevykazoval žádné známky poškození ohněm. Nad touto arkádou bylo pak nalezeno zazděné kruhové okno s krásnou kružbou a o něco výše ještě druhé menší. Štít byl po roce 1551 zrestaurován a okna zazděna, přičemž Bonifác Wohlmüt přistavěl na štít svou varhanní kruchtou.⁴⁶⁶ O tom, že šlo o skutečně významný nález nemohlo být pochyb, neboť dle odhadů pocházela obě okna z doby, kdy ve svatovítské huti působil Petr Parlář.

Nejdůležitějším úkolem Kamila Hilberta a celé svatovítské huti pro tento rok však bylo zřízení nového oltáře pro kapli sv. Václava, na který již v roce 1905 věnoval zesnulý probošt metropolitní kapituly Antonín Hora 100 tisíc korun.⁴⁶⁷ Z tohoto důvodu bylo zapotřebí otevřít oltář sv. Václava a vyzvednout z jeho útrob světcovy ostatky. Při přípravných pracích, ke kterým došlo v pondělí 3. dubna 1911, byl přítomen samozřejmě stavitel chrámu Kamil Hilbert. Nechyběl však ani Podlaha jakožto

⁴⁶³ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1910, str. 27, 28.

⁴⁶⁴ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1911.

⁴⁶⁵ Viz **KUTHAN - ROYT**, str. 537.

⁴⁶⁶ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1911, str. 9, 10.

⁴⁶⁷ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1905

metropolitní kanovník a „strážce katedrály“, pro kterého musely být tyto chvíle skutečně vrcholným zážitkem, neboť ke sv. Václavovi choval silnou osobní úctu. Aby mohly dělníci ostatky vyzvednout, musela být nejprve sejmuta socha sv. Václava a snesen dřevěný oltářní nástavec. Poté byla odstraněna těžká mramorová predela. Poté došlo jen k odtažení zbylé mensy, pod níž se nacházel obdélníkový prostor a v něm, pod ztrouchnivělými kusy dřeva, domečkový relikviář s ostatky sv. Václava.⁴⁶⁸ Kamil Hilbert nález rychle načrtl a fotograficky zdokumentoval. Oltářní desky byly poté vráceny na své místo a Podlaha uzamkl kapli. Tímto přípravné práce, které trvaly téměř celý den, skončily. K oficiálnímu otevření hrobu došlo teprve následujícího dne, tedy 4. dubna v 9 hodin ráno, za přítomnosti zástupců příslušných korporací, tedy členové metropolitní kapituly, preláti, kapitulárové a samozřejmě zástupci Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v čele s předsedou Františkem hrabětem Thunem. Při této významné události nechyběl ani pražský arcibiskup kardinál Lev Skrbenský, jemuž „*Dr. Podlaha podal zprávu o předběžných pracích, načez dělníci v slavnostní své roucho, pod dozorem arch. Hilberta desky k oběma stranám odšinuli. Za živého účastenství všech přítomných objevil se pohled dovnitř hrobu. Pan kardinál, stoje u východní strany hrobu, dal si vysvětliti situaci trosek, jakož i polohu vlastního relikviáře, podobně i ostatní přítomní.*“⁴⁶⁹ Poté, co si přítomní obsah hrobu prohlédli, bylo přistoupeno k jeho vyzvednutí. Toho se ujal kapitulní ceremonář Jaroslav Hrabačka oděný rochetou⁴⁷⁰ a červenou štolou a s náležitou pietou vyzvedl onu domečkovou tumbu. Schránka se však i při vši opatrnosti rozpadla. Nicméně v jejích troskách byly vidět neporušené kusy kostí, ostatků sv. Václava. Sám kardinál Skrbenský jeden po druhém vyňal a nechal zabalit do korporálů.⁴⁷¹ Poté Podlahu zplnomocnil, aby řídil vše, čeho bude k prozkoumání nálezů potřeba a odevzdal mu ostatky k opatrování. Po odchodu všech účastníků byla svatováclavská kaple uzamčena a Podlaha s Hilbertem přikročili ke zkoumání, popisu, vyměřování a fotografování všech nalezených předmětů a také hrobní dutiny. Jak již bylo výše zmíněno, ostatky byly svěřeny Podlahovi, který je uložil ve svém kanovníckém bytě.⁴⁷² Tento moment popisuje Běla Dlouhá ve své knize:

⁴⁶⁸ **PODLAHA, Antonín:** Sv. Václava hrob a ostatky, in: *ČKD*, roč. 11, č. 3., str. 268.

⁴⁶⁹ Tamtéž, str. 270.

⁴⁷⁰ Volné bílé liturgické svrchní roucho s úzkými rukávy, sahající po kolena a na okraji často zdobené krajkou.

⁴⁷¹ Bílá lněná látka čtvercového tvaru užívaná při slavení mše svaté, během níž se na něj pokládá patena, kalich a případně též ciborium.

⁴⁷² Viz **PODLAHA, Antonín:** Sv. Václava hrob a ostatky, str. 271.

„Nezapomenutelnou zůstane zúčastněným chvíle, kdy jednou po poledni přišel pan biskup slavnostně rozzářený a za ním dělníci vnášeli do bytu rakev s ostatky sv. Václava. Zástupy lidí se tlačily za nimi. Hlína se sypala na koberce a pan biskup sháněl svíce a květiny. Co pro něho, nesrovnatelného ctitele svatováclavského, znamenala tato návštěva, lze jenom tušit. Mnohou chvíli pobyl pan biskup sám v blízkosti posvátných ostatků, pokud prodlévaly pod jeho střechou.“⁴⁷³ K vědeckému ohledání ostatků bylo přistoupeno hned následujícího dne. Došlo k ohledání jednotlivých nalezených částí a jejich porovnání se světcovou lebkou, která byla uchovávána v podstavci velikého stříbrného poprsí představujícího sv. Václava na dřívějším barokním oltáři. Mezitím prováděl Kamil Hilbert kapli další průzkum, při němž našel v dutině pod mensou velkou kovovou truhlu. O nález samozřejmě ihned vyrozuměl také svého nejbližšího spolupracovníka Antonína Podlahu, který ochotně přispěchal na pomoc při dalším pátrání. Objev tabulky s nápisem datovaným k roku 1348 brzy objasnil smysl oné záhadné truhly. Její smysl byl symbolický, neboť uvnitř ní se nacházela původní prst z hrobu sv. Václava z románské baziliky, jež musela ustoupit stavbě gotické katedrály.⁴⁷⁴ Ohledání ostatků pokračovalo i 6. dubna 1911, kdy k němu Podlaha přizval také známého odborníka a antropologa Jindřicha Matiegku, který na jejich setkání později vzpomínal takto: „Důvěrněji jsem se s ním seznámil, když mě r. 1911 vybědl, abych se zúčastnil prohlídky ostatků sv. Václava. Byl to skutečně projev velké důvěry ke mně, když mě pozval k tak významné úloze. Neboť při spletitosti dějin ostatků sv. Václava mohly se nám vyskytnouti otázky nebo dokonce pochybnosti závažné. Ale dr. Podlaha mě vyzval, abych své posudky podal podle svého nejlepšího přesvědčení, jelikož omyly, jako proměna některých ostatků apod., mohly se státi, že však je třeba konstatovati pravdu. Od té doby jsem si dra Podlahy pro jeho lásku k pravdě tím více vážil.“⁴⁷⁵ Společně prohlédli a porovnali všechny dosud nalezené ostatky, tedy lebku a 17 kusů kostí. Zevrubný antropologický výzkum všech v chrámu chovaných relikvií prokázal vzájemnou shodu. Nebylo tedy již pochyb, že se před jejich zraky skutečně nachází ostatky nejvýznamnějšího českého světce a patrona sv. Václava. Od 19. dubna probíhaly v kapli další výzkumné práce. Došlo k odstranění mramorového obložení hrobu sv. Václava, kde bylo objeveno původní gotické zdivo mensy, jež byla stejně jako stěny kaple zdobena velikými nepravidelnými polodrahokamy.

⁴⁷³ Viz **DLOUHÁ**, str. 27.

⁴⁷⁴ Viz **PODLAHA, Antonín**: Sv. Václava hrob a ostatky, str. 276.

⁴⁷⁵ Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Sváteční člověk..., str. 44.

Dne 29. dubna došlo konečně k otevření a prozkoumání truhlice nalezené již 5. dubna v dutině pod oltářem, u něhož nechyběl Kamil Hilbert s Antonínem Podlahou a dalšími členy metropolitní kapituly. Truhla byla naplněná hlínou, z níž navíc vyčnívala další malá truhlička. Truhlice i s jejím obsahem se opět ujal Podlaha a přenesl ji do svého bytu, kde společně s Jindřichem Matiegkou pečlivě prohledali její obsah. Kromě zbytků zetlelého dřeva v ní našli další ostatky sv. Václava pocházející, stejně jako hlína v truhle, z původního hrobu v románské bazilice. Zkoumání ostatků skončilo 11. května, kdy byly prozatímně uloženy do chrámové pokladnici. Mimo průzkum světcova hrobu probíhal v kapli po celý rok zevrubný archeologický průzkum, při němž Kamil Hilbert objevil zbytek jižní apsidy, v níž byl hrob sv. Václava. Významná událost jako nalezení ostatků sv. Václava si samozřejmě žádala, aby se o ní dozvěděla také široká veřejnost. Podlaha se tohoto úkolu zkušeně ujal a pro Časopis katolického duchovenstva sepsal o celém průběhu zkoumání hrobu a ostatků podrobnou zprávu, kterou navíc doplnil o výsledky antropologických zkoumání Jindřicha Matiegky.⁴⁷⁶ Při příležitosti uzavření svatováclavské kaple došlo navíc k otevření tzv. korunní komory, která se nacházela v prostoru nad ní. Bylo tak učiněno z ryze praktických důvodů, neboť přístupové dveře do komory byly ve velmi špatném stavu a zámky zcela zrezivělé. Kamil Hilbert proto informoval předsedu Jednoty a zároveň zemského místodržitele Františka Thuna, který se v této záležitosti obrátil na předsedu zemského sněmu Ferdinanda prince z Lobkowitz, jednoho z držitelů klíčů. Výsledkem jednání bylo povolení k otevření korunní komory a provedení opravných prací. Při této příležitosti byla také povolena prohlídka a vědecké prozkoumání korunovačních klenotů, které byly tak dlouhou dobu nepřístupné.⁴⁷⁷ K ohledání historických klenotů došlo 17. srpna 1911 v deset hodin dopoledne za přítomnosti všech držitelů klíčů, stavitele a iniciátora prohlídky Kamila Hilberta, přizváni byli mimo jiné i generální sekretář Akademie Karel Vrba s univerzitním profesorem Karlem Chytillem. Antonín Podlaha obdržel osobní pozvání od nejvyššího maršálka Království českého Lobkowitz, jenž ho prostřednictvím dopisu z 26. července 1911 informoval o otevření komory a jakožto „na slovo vzatého archeologa přizval k aktu otevření komory.“⁴⁷⁸ O zkoumání koruny vznikl rozsáhlý protokol, který vyšel v roce 1912 v rámci soupisu památek pro

⁴⁷⁶ **PODLAHA, Antonín:** Sv. Václava ostatky a hrob, in: *ČKD*, roč. 11, č. 3.

⁴⁷⁷ Viz **CHYTIL**, str. 20.

⁴⁷⁸ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 20, inv. č. 1302, Praesidium zemského výboru Království českého.

Hradčany pod názvem *Korunovační klenoty Království českého*.⁴⁷⁹ Historickou část napsal Karel Chytil společně s Antonínem Podlahovou, který vytvořil také soupis starších popisů inventářů. Popisná část byla prací všech tří autorů, Chytila, Podlahy a Vrby, přičemž mineralog Karel Vrba napsal speciálně stať týkající se drahokamů v koruně, jablku a žezlu. O tom, že byl rok 1911 pro Jednotu skutečně úspěšný, vypovídá ještě jeden významný nález, který byl učiněn v průběhu roku. Kromě již zmiňovaných zbytků románské rotundy se Kamilu Hilbertovi podařilo během odkrývacích prací objevit také pozůstatky Svytlahovy baziliky z 11. století a rekonstruovat její úplnou půdorysnou podobu, o čemž později referoval v časopise *Památky archeologické*.⁴⁸⁰ Tento rok byl významný i ve zcela jiném hledu. Poprvé se před námi zjevuje konkrétní podoba Podlahovy činnosti a postavení v rámci Jednoty. Z výše uvedených skutečností vyplývá, jak váženým členem spolku v té době byl. Stal se nejbližším spolupracovníkem Kamila Hilberta a byl tak jediným členem Jednoty, který mohl společně se stavitelem prozkoumat kapli a hrob sv. Václava.

O kapli se zajímal i v následujícím roce, kdy započaly práce na její rekonstrukci. Kamil Hilbert také nadále pokračoval v archeologickém výzkumu pozůstatků románské baziliky a připojil k nim další nález, tentokrát zdivo jižního ramene křížové lodi nacházející se jihozápadně od hlavní věže. Jednota byla i v tomto roce velmi finančně oslabena, neboť opět nedošlo k vyplacení každoroční zemské subvence ve výši 50 tisíc korun a také spolkové příjmy nevykazovaly žádné známky zlepšení. Vedení Jednoty však dokázalo tuto situaci vyřešit, a to i bez větších omezení stanoveného stavebního programu. Ten se zaměřil především na již zmíněnou rekonstrukci svatováclavské kaple, která probíhala také následující rok. Od roku 1912 figuroval Antonín Podlaha opět mezi členy uměleckého odboru Jednoty, což pro něj mělo ve spojitosti s avizovanou rekonstrukcí kaple sv. Václava nemalý význam.⁴⁸¹ Měl totiž možnost podílet se na těchto úpravách a účastnil se s nimi spojených událostí. Dokládá to jeho článek v *Časopise katolického duchovenstva*, v němž Podlaha velmi důkladně zdokumentoval celý průběh rekonstrukce.⁴⁸² Opět se přitom projevila jeho snaha

⁴⁷⁹ **CHYTIL, K. - PODLAHA, A. - VRBA, K.:** *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do polovice XIX. století, Král. hlavní město Praha: Hradčany, III., Korunovační klenoty království českého*, 1. vyd. Praha, Archaeologická kommisie při Čes. akad. císaře Fr. Josefa, 1912.

⁴⁸⁰ **HILBERT, Kamil:** Nové poznatky o románské basilice na Hradě Pražském, in: *Památky archeologické XXV.*, roč. 1914.

⁴⁸¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1912.

⁴⁸² **PODLAHA, Antonín:** Postup opravných prací v kapli Svatováclavské, in: *ČKD*, roč. 1912, č. 8.

probudit v lidech zaujetí pro stavbu a oslovit případné zájemce o členství v Jednotě. Kaple byla upravena podle návrhu Kamila Hilberta, jímž byl překonán vžitý historizující způsob výzdoby. Před samotnou rekonstrukcí proběhl v kapli důkladný archeologický průzkum, během něhož byly nalezeny již výše zmiňované zbytky románské rotundy. Kamil Hilbert je samozřejmě detailně prozkoumal a když přišla na řadu jednání o položení nové dlažby, prosadil, aby odkryté pozůstatky zůstaly i nadále zachovány a mohly být zpřístupněny i pozdějším badatelům. Byly proto pouze zakryty betonovou konstrukcí, čímž vznikl pod podlahou kaple volně přístupný prostor. Poté se práce přesunuly k čištění nástěnných maleb od prachu a pavučin. Jak uvádí ročenka Jednoty, dne 18. května se sešla komise, složená z generálního konzervátora Maxe Dvořáka, zástupců metropolitní kapituly, mezi nimiž nechyběl ani Antonín Podlaha, toho času člen uměleckého odboru, členů ředitelstva, stavitele Kamila Hilberta a restaurátora malíře Gustava Miksche, aby rozhodla o způsobu konzervace a restaurace maleb, aby posoudila závady na klenbě a rozhodla o umístění Parlářovy sochy sv. Václava.⁴⁸³ Ta byla později usazena zpět na horizontální římsu oltářní stěny, byla nově polychromována a opatřena novým měděným kopím od Franty Anýže.⁴⁸⁴ Před položením nové dlažby a umístěním nového oltáře bylo třeba uložit ostatky sv. Václava do starého, otevřeného hrobu. Podle návrhu Kamila Hilberta zhotovil Franta Anýž stříbrný relikviář. Dne 28. května 1912 vložil do skleněného válečku v relikviáři Antonín Podlaha spolu s knížecím arcibiskupským sekretářem Františkem Hrubíkem dolejší část holenní kosti sv. Václava.⁴⁸⁵ Poté byl relikviář vložen do větší olověné truhlice a následujícího dne, za přítomnosti pražského arcibiskupa Lva Skrbenského, předsedy Jednoty knížete Thuna, členů metropolitní kapituly a dalších, došlo k jejímu uložení zpět do původního hrobu. Podlaha byl při této příležitosti požádán, aby sestavil stručnou latinskou zprávu, která by dokumentovala všechny události, týkající se otevření a znovuuzavření světcova hrobu. Franta Anýž ji následně vyryl do stříbrné desky a ta byla 17. června uložena na víko olověné truhly, načež byl hrob konečně zcela uzavřen.⁴⁸⁶ Nad ním byla zbudována oltářní tumba, sestavená ze součástí rozebraných

⁴⁸³ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1912, str. 9.

⁴⁸⁴ **Franta Anýž** (1. února 1876 – 8. října 1934) byl český řezbář, návrhář a výrobce kovových předmětů, cizelér, medailér a podnikatel.

⁴⁸⁵ **PODLAHA, Antonín:** Postup opravných prací v kapli Svatováclavské, in: *ČKD*, roč. 1912, č. 8., str. 632.

⁴⁸⁶ **PODLAHA, Antonín:** Postup opravných prací v kapli Svatováclavské, in: *ČKD*, roč. 1912, č. 8., str. 635.

v roce 1911. Poté mohli dělníci přistoupit v kapli k dalším pracím. Na východní stěně kaple, pod sochou Parlářovou sv. Václava, byl nově vybudován hlavní oltář zasvěcený sv. Janu Evangelistovi a malíř Miksch začal restaurovat nástěnné malby. Podle návrhu Kamila Hilberta byl zhotoven nový náhrobek, při jehož tvorbě se architekt inspiroval starým gotickým oltářem, který býval kdysi stejně jako stěny kaple osázen polodrahokamy.⁴⁸⁷ Základ tvořila nalezená a obnovená menza, která byla obložena destičkami s leštěnými polodrahokamy, které zhotovil turnovský šperkař František Šlechta z valounů, dochovaných ve svatovítské huti ještě z dob Karla IV.⁴⁸⁸ Medailony s reliéfy andělů na bocích tumbly vytvořil Vojtěch Sucharda, který navíc v secesním duchu usadil i všechny drahé kameny do zlacených štuků. Také stěny kaple se dočkaly opravy a osazení chybějícími kameny. Tím práce pro tento rok prakticky skončily. Podlaha se ke svatováclavské tématice vrátil během roku ještě dvakrát v člancích pro Čítanku svatováclavskou, kde nejprve sám uveřejnil stať *Kaple, hrob a ostatky sv. Václava ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském* a poté se společně s Šittlerem pustili do rozboru svatováclavské zbroje a zbraní.⁴⁸⁹

Do roku 1913 spadá dokončení rekonstrukce v kapli sv. Václava, která mohla být uskutečněna pouze díky velkorysému daru již zmíněného zesnulého Antonína Hory. Finanční stav Jednoty byl jinak zcela žalostný, neboť zemská roční subvence opět nedorazila, z čehož vznikla ve spolkových příjmech citelná mezera. To se odrazilo na programu činnosti pro roku 1913, který se omezil pouze na pozvolné vnitřní úpravy katedrály.⁴⁹⁰ Práce probíhaly především v západním oddílu střední lodi novostavby, kde dělníci začali s osazováním kružby velkého kruhového okna v západním průčelí. Vzor jeho kružby, který původně navrhl Josef Mocker, ale Hilbert změnil. Roseta se „*skládá z osmi sférických čtverců, vyplněných trojúhelníkem s plamínky po stranách, jen v detailu je zdůrazněna nepřetržitě se vinoucí linie ornamentu, blízká secesi, která se stala na přelomu století posledním útočištěm neogotiky.*“⁴⁹¹ Zlatým hřebem činnosti svatovítské huti bylo však dokončení svatováclavské kaple. Ještě v roce 1913 byla dokončena inkrustace nového oltáře a chybějícího obložení stěn leštěnými

⁴⁸⁷ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 240.

⁴⁸⁸ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 538.

⁴⁸⁹ **PODLAHA, Antonín**: Kaple, hrob a ostatky sv. Václava ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském, in: *Čítanka svatováclavská*, Košnař Julius, Praha 1912.; **PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard**: O zbroji a zbraní sv. Václava, tamtéž.

⁴⁹⁰ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1913.

⁴⁹¹ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 232.

polodrahokamy. Restaurátor, akademický malíř Gustav Miksch zrestauroval malby na východní stěnu kaple při soše sv. Václava a výjevy svatováclavské legendy na straně severní. Okna byla zasklena díky odkazu kanovníka Jana Nepomuka Bernarda. Následovaly ještě další drobné úpravy a doplnění inventáře kaple, např. oprava barokních lavic či pořízení tabernakula.⁴⁹² Před samotným vysvěcením kaple postavil Hilbert na nový oltář provizorní dřevěný relikviář, který měl sloužit jen do doby, než bude v roce 1914 vyroben skutečný, nádherně zdobený domečkový relikviář. Kvůli vypuknutí první světové války a odchodu Hilberta, Suchardy a Anýže na vojnu zůstalo pouze u návrhu.⁴⁹³ Prozatímní schránku, v níž bylo uloženo stříbrné poprsí sv. Václava z doby Vladislava Jagelonského, zakrytou purpurovou rouškou můžeme najít na jejím místě dodnes. K znovuvysvěcení kaple došlo 27. září 1913, kdy pražský arcibiskup kardinál Lev Skrbenský posvětil oba oltáře, čímž byla kaple opět předána ke svému účelu. Při této příležitosti nechyběl samozřejmě „strážce katedrály“ Antonín Podlaha, jenž zastupoval nejen metropolitní kapitolu, ale zároveň také umělecký odbor Jednoty. Pokud zrekapitulujeme práce, které probíhaly v tomto roce v katedrále, nebylo příliš příležitostí, při nichž by se mohl Podlaha realizovat tak, jako v letech předcházejících. Nerealizoval se ani skrze činnost publikační, a to i přes to, že jeden z členů Jednoty na schůzi doporučil, aby „*periodicky v Pražských denních listech uveřejňovány byly zprávy o pokroku stavebním, znovuzřízení a dostavění hl. chrámu sv. Víta na hradě Pražském, čímž nejen zájem širšího kruhu obecnstva o dostavbu velechrámu sv. Víta bude vzbuzován, nýbrž i členstvu Jednoty dostane se občas zprávy, jak práce pokročila.*“⁴⁹⁴

Nadešel rok 1914, jehož vývoj se nepříjemně podepsal nejen na chodu Jednoty, ale na celém probíhajícím stavebním podniku. Ještě v první polovině roku pokračovaly práce dle stanoveného plánu. Podlaha se stal novým členem ředitelstva Jednoty, dle ročenky navíc zastával funkci předsedy odboru pro správu jmění a činný byl také v odboru uměleckém. Ještě v dubnu ho Kamil Hilbert pozval „*ku shlédnutí prováděných stavebních prací a vykopávek na sv. Vítě a ku posouzení programu umístujícího jednotlivá poprsí v triforiích novostavby na den 17. t. m. před 11. hodinou dopolední do stavební huti na hradě pražském.*“⁴⁹⁵ V létě však vypukla první světová válka, čímž se tempo dostavby a závěrečné úpravy chrámu značným způsobem

⁴⁹² APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1913.

⁴⁹³ Viz KUTHAN – ROYT, str. 539.

⁴⁹⁴ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1914, str. 21.

⁴⁹⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, korespondence Kamil Hilbert.

zpomalily. Katedrála navíc dočasně přišla o své stavitele, neboť Hilbert byl, stejně jako jednatel ředitelstva a část dělnictva, povolán k vojenské službě.⁴⁹⁶ Od té doby omezila Jednota svou činnost na minimum a v rámci dostavby probíhaly pouze drobné práce uvnitř chrámu. Poslední větší zakázkou bylo velké okno v západním průčelí, s jehož osazováním začali dělníci už v roce 1913, avšak válečný nedostatek způsobil, že k jeho dokončení došlo až o tři roky později. Podlaha se k tématu katedrály vrátil po roční přestávce, a to hned dvakrát. Nejprve sepsal článek *Z účtů kostela Svatovítského v Praze z konce XV. a z počátku XVI. stol.*, v němž se věnoval starým zápisům z účetních knih uchovávaným v kapitulním archivu a na něj hned navázal, tentokrát článkem zabývajícím se vnitřní podobou chrámu předtím, než bylo započato s jeho úpravou.⁴⁹⁷

Druhý válečný rok nepřinesl žádné velké změny, neboť válka i nadále pokračovala. Stavební práce postupovaly pomalu a v mnohem menší míře, než bylo v předchozích letech zvykem. Nejvýraznějším stavebním počinem bylo dokončení kamenné růže v okně západního průčelí, po kterém následovalo vytvoření příslušných, Kamilem Hilbertem navržených ornamentů. Začaly také práce na klenbě budoucí hudební kruchty v západní části chrámu.⁴⁹⁸ Podlaha i nadále předsedal odboru Jednoty pro správu jmění a figuroval také mezi členy odboru uměleckého.⁴⁹⁹ To jsou však jediné informace, které k jeho činnosti v rámci Jednoty pro tento rok máme.

Rok 1916 byl pro Jednotu doposud jedním z nejtěžších. Provázela ho celá řada ztrát. Ředitelství Jednoty marně doufalo, že světová válka během roku skončí a ona bude moci opět navázat na stavební činnost v původním rozsahu. Tyto naděje se však nesplnily a místo toho „*po celý rok 1916 vzhledem k trvajícím poměrům válečným zdárná činnost Jednoty velice trpěla jednak obtížemi finančními, jednak ztenčením sil pracovních následkem povolání jich ke službě válečné a konečně následkem obtížného opatření materiálii.*“⁵⁰⁰ Stavební činnost se tedy omezila pouze na nejnutnější úkony ve vnitřku katedrály. Jednotu navíc hluboce zasáhla smrt jejího předsedy Františka knížete Thuna, jenž zemřel na následky mozkové mrtvice v listopadu roku 1916. Další bolestnou ztrátou byl skon Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I., patrona

⁴⁹⁶ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1914, str. 5.

⁴⁹⁷ **PODLAHA, Antonín:** *Z účtů kostela Svatovítského v Praze z konce XV. a z počátku XVI. stol.*, in: *Památky archeologické XXVI.*, Praha, 1914.; **PODLAHA, Antonín:** *Vnitřek chrámu sv. Víta před restaurací*, tamtéž.

⁴⁹⁸ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 56.

⁴⁹⁹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1915.

⁵⁰⁰ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1916.

Svatovítského chrámu a štědrého podporovatele snah Jednoty. Ředitelství Jednoty brzy obrátilo své naděje k mladému císaři Karlovi a doufalo, že „*co za císaře Karla bylo započato, zdárně za císaře Karla bude dokonáno.*“⁵⁰¹ Situace na bojišti i v zázemí tomu však nenasvědčovala a chrám postihla ztráta, když mu byly zabráný zvonů Dominik, Maria a Ježíš. Stejně jako v loňském roce, víme o Podlahovi a jeho působení v Jednotě pouze to, že byl nadále předsedou odboru pro správu jmění a členem uměleckého odboru. Zda se nějak zapojoval do probíhajících prací není zcela zřejmé. Jisté však je, že byl vázán dalšími důležitými povinnostmi, neboť ve stejném roce zemřel jeho dlouholetý přítel a kolega Josef Tumpach, čímž přešly všechny jejich společné podniky výhradně pod Podlahovo vedení. Dokladem, že se o katedrálu a její památky neustále živě zajímal, byl článek pro Časopis katolického duchovenstva, který Podlaha věnoval osudu staré ostatkové desky chované v chrámu sv. Víta.⁵⁰² Jednalo se v podstatě o přepis čtyř latinských listin, které se vztahovaly k oné trevírské desce. Závěrem pak osvětlil význam listin, z něhož v podstatě vyplývalo jak se deska z Trevíru ocitla právě v chrámu sv. Víta. Významnou událostí nejen pro Jednotu, ale také pro Podlahu byl Hilebertův návrat z vojny. Brzy se opět společně pustili do práce, jejíž výsledky se velmi brzy projeví.

Nadále trvající válka zcela znemožnila naděje Jednoty, že bude moci v roce 1917 obnovit svou stavební činnost v původním rozsahu a přiblížit se tak konečnému dobudování chrámu. V důsledku zklamání z vývoje situace činnost spolku vážla, ten se navíc potýkal s ohromnými finančními potížemi, neboť výplata státní subvence byla zcela zastavena. Stavební činnost se tak omezila na minimum a musela být přizpůsobena jen těm nejnnutnějším pracím.⁵⁰³ Nejdůležitější prací, které se svatovítská huť toho roku věnovala, bylo dobudování vřetenového schodiště v severním rameni křížové lodi, které mělo v budoucnu sloužit pro přístup na Wohlmutovu krucht, jenž sem měla být dle plánu v budoucnu přenesena. V chrámu vznikla také nová sochařská výzdoba, jejíž provedení bylo svěřeno sochaři Janu Štursovi. Jako paralela k výjimečnému souboru gotických bust v triforiu svatovítského chóru vznikla v novém triforiu hlavní lodi portrétní galerie čtrnácti osobností, které se zasloužily o dostavbu

⁵⁰¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1916, str. 4.

⁵⁰² **PODLAHA, Antonín:** K osudům tak zvané trevírské ostatkové desky, chované v metropolitním chrámu sv. Víta v Praze, in: ČKD, roč. 1916, č. 7+8.

⁵⁰³ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1917.

chrámu.⁵⁰⁴ Štursa vypracoval první dvě sochy, a sice pískovcová poprsí zakladatelů Jednoty, kanovníka Václava Michala Pešiny z Čechorodu a Františka hraběte Thun – Hohensteina, a umístil je v nejuvýchodnější části lodi. Na jiné práce se Jednotě již peněz nedostávalo a na konci roku zela spolková pokladna téměř prázdnotou. Podlaha se jakožto předseda odboru pro správu jmění pokoušel tuto situaci nějakým způsobem vyřešit, avšak v nastalých podmínkách nezbývalo, než čekat až válka skončí. Během roku chodíval často do katedrály, někdy zkontrolovat průběh prací, jindy jen aby dělníky povzbudil a odměnil je nějakým malým příspěvkem. V březnu roku 1917 přišel Podlaha do katedrály v doprovodu nového pražského arcibiskupa Pavla Huyna a zpravil ho o vývoji a postupu prací učiněných za poslední desetiletí. Arcibiskup byl nadšen a ještě téhož roku navštívil katedrálu znovu, tentokrát jako průvodce svého bratra, který byl tou dobou místopředsedou Haliče.⁵⁰⁵ V roce 1917 došlo v katedrále k dalšímu zkoumání svatých ostatků. Tentokrát byly antropologickým zkoumáním podrobeny ostatky druhého pražského biskupa, sv. Vojtěcha. Kamil Hilbert k tomuto aktu přizval samozřejmě svého blízkého spolupracovníka Podlahu. Zkoumání ostatků se ujal již zmiňovaný antropolog Jindřich Matiegka. V Památkách archeologických pak na toto téma vyšel jejich společný článek s názvem *Ohledání ostatků sv. Vojtěcha ve velechrámu sv. Víta*.⁵⁰⁶

S rokem 1918 se válka konečně nachýlila k svému konci. Všechny válčící státy byly již zcela vyčerpány a po posledním neúspěšném pokusu o ofenzívu na západní frontě, podepsalo nejprve Rakousko – Uhersko a po něm pak i Německo s dohodovými státy příměří. Tím první světová válka definitivně končila. Poté, co bylo 28. října 1918 v Praze vyhlášeno samostatné Československo, upnula Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta své naděje právě k němu a doufala, že „v dohledné době opět nastanou normální poměry, takže činnost Jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Víta na hradě pražském opětovně zdárně budou se moci rozvíjeti.“⁵⁰⁷ Vznikem nového státu došlo k povznesení významu Prahy a všech jeho historických památek. Jednota proto doufala, že v nových podmínkách bude moci plně rozvinout svou činnost a polepší si také po finanční stránce. Ředitelství Jednoty vyvinulo brzy snahy, aby noví státní činitelé získali

⁵⁰⁴ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 233.

⁵⁰⁵ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč.1917, str. 12.

⁵⁰⁶ **HILBERT, Kamil – MATIEGKA, Jindřich – PODLAHA, Antonín**: Ohledání ostatků sv. Vojtěcha ve velechrámu sv. Víta, in: *Památky archeologické XXIX.*, 1917.

⁵⁰⁷ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč.1918.

o katedrálu a její dostavbu zájem. Jak prezident Masaryk, tak zástupci ministerstev přijali zástupce Jednoty velmi vlídně a slíbili jí svou podporu. Té se Jednota skutečně dočkala a od Ministerstva financí obdržela celých 80 tisíc korun jako náhradu za nevyplacené státní subvence. Od zemského správního výboru navíc získala zemskou subvenci ve výši 100 tisíc korun. Zdálo se tedy, že činnost Jednoty je tímto zabezpečena a bude moci přikročit k pracím, které nemohly být kvůli válce provedeny. Také v posledním roce války byla stavební činnost omezena na minimum. Stavební huť navíc v tomto roce zaznamenala velký úbytek pracovních sil způsobený jak úmrtími a nemocemi, tak odchodem dělníků z práce, neboť se nedostávalo peněz na jejich výplaty. I přesto však během roku proběhlo v chrámu několik zajímavých úprav. Z podnětu arcibiskupa Pavla Huyna byl vytvořen nový oltář pro kapli sv. Jana Nepomuckého, v níž byly uloženy ostatky sv. Vojtěcha. Podle návrhu stavitele Hilberta vznikla nová predela se zasklenou skříní, do níž byla uložena olovená skříňka se světcovými ostatky. Poté byla společně se čtyřmi stříbrnými poprsími zemských patronů usazena na oltář. Úpravy trvaly pouhý týden a kaple tak byla již 23. dubna, teda na svátek sv. Vojtěcha, znovu přístupná. V květnu téhož roku zahájil stavitel Kamil Hilbert úpravy kaple sv. Zikmunda, při nichž mělo dojít také k ohledání světcových ostatků. K odbornému dohledu byl povolán také „strážce chrámu“ Antonín Podlaha. Hilbert ho přizval nejen jakožto člena uměleckého odboru, ale především kvůli jejich dřívější úspěšné spolupráci při obnově svatováclavské kaple. Při příležitosti oprav byl učiněn archeologický objev, o němž stavitel později napsal, že „*po strážce historické nebyl tak zajímavým jako dřívější nález hrobu sv. Václava, leč v zisku umělecko – historickém nezůstal za ním.*“⁵⁰⁸ Jednalo se o nález ostatků sv. Zikmunda, jež měly dle očekávání spočívat v rakvi, která byla součástí barokního dřevěného oltáře. Poté, co dělníci rakev otevřeli, aby mohl Hilbert s Podlahou ostatky prozkoumat, čekalo na ně nemilé překvapení. Rakev byla zcela prázdná a ani její vnitřek nebyl pro uchování ostatků upraven. Bylo tedy třeba pátrat po nich jinde. Po odstranění barokního oltáře objevili dělníci původní kamennou gotickou tumbu, kterou překrývala kamenná deska. Podlahovy naděje, že právě zde budou světcovy pozůstatky uloženy, se však nenaplnily, neboť tumba byla opět zcela prázdná.⁵⁰⁹ Další pátrání byla prováděna pod tumbou, kde

⁵⁰⁸ **HILBERT, Kamil:** Nový nález v dómu svatovítském, in: *Památky archeologické XXXI.*, 1919, str. 139.

⁵⁰⁹ **PODLAHA, Antonín:** Nalezení ostatků sv. Zikmunda v chrámě sv. Víta v Praze, in: *ČKD*, roč. 1919, č. 7+8, str. 358.

Hilbert našel prostornou hrobku, která ale pocházela z mladší doby než kaple. Na podlaze ležela hromádka kostí a lebek, které však dle množství a zchovalosti nemohly patřit sv. Zikmundovi.⁵¹⁰ Hilbert s Podlahou tedy obrátili svou pozornost k renesančnímu oltářnímu stolu, který přiléhá k západnímu konci gotické tumby. Pod její deskou objevili malý náhrobek, v němž byla uložena cínová krabička opatřená pečetí arcibiskupa Jana Lohelia.⁵¹¹ Podlaha se ujal ohledání krabičky, v níž našel váčky s drobnými kousky ostatků sv. Zikmunda a dalších různých světců. Po tomto objevu však Podlaha stále doufal, že v kapli objeví ještě další světcovu relikvii, snad i o něco větší. Pátrání ve zdivu oltáře tedy i nadále pokračovalo a 8. července 1918 byl konečně učiněn významný objev. Na samém spodku menzy objevili dělníci dutinu a v ní velkou olověnou truhlu, na níž ležela olověná destička.⁵¹² Truhla byla opatřena pečetí císaře Karla IV., arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi a kapitulního děkana Hynka z Klučova. Podlaha nechal truhlu přemístit do sakristie, kde ji podrobil zkoumání. Z nápisu na destičce zjistil, že ostatky sv. Zikmunda získal Karel IV. již v roce 1355, do roku 1366 spočívaly v prozatímním oltáři a teprve po dokončení kaple sv. Zikmunda v roce 1376 byly uloženy v nové oltářní menze. Po otevření truhly se Podlahovi a dalším přítomným divákům naskytl pohled na krásnou menší skříňku, zdobenou řezbami ze slonoviny znázorňujícími výjevy ze světské rytířské historie.⁵¹³ Když Podlaha skříňku otevřel, našel uvnitř další olověnou krabičku s pečetěmi a v jejím vnitřku konečně i relikvie sv. Zikmunda. K nálezu byl přizván také uznávaný antropolog Jindřich Matiegka, který podrobil nález zevrubnému zkoumání a jeho výsledek pak připojil k článku Kamila Hilberta otištěnému v Památkách archeologických. Také Podlaha věnoval touto nálezu náležitou pozornost a pro Časopis katolického duchovenstva o něm sepsal podrobnou zprávu.⁵¹⁴ Kromě podílu na archeologických průzkumech kaple, objednal toho roku Podlaha u malíře a restaurátora Augustina Vlčka opravu několika obrazů, které byly v 70. letech 19. století z chrámu odstraněny a uloženy ve Svatojiřském klášteře.⁵¹⁵ Díky Podlahovu přispění tak mohly být Brandlův Křest Krista, Haeringovo Navštívení Panny Marie a Heintschův sv. Mořic zavěšeny na stěnu sakristie. Výzdoba kaple sv. Šimona

⁵¹⁰ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1918, str. 10.

⁵¹¹ **Jan III. Lohelius** (1549 – 2. listopadu 1622) byl katolický duchovní, opat Strahovského kláštera a dvanáctý arcibiskup pražský.

⁵¹² APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1918, str. 12.

⁵¹³ Viz **PODLAHA, Antonín**: Nalezení ostatků sv. Zikmunda..., str. 359.

⁵¹⁴ **PODLAHA, Antonín**: Nalezení ostatků sv. Zikmunda v chrámě sv. Víta v Praze, in: *ČKD*, roč. 1919, č. 7+8.

⁵¹⁵ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 17, inv. č. 1103, Augustin Vlček.

a Judy byla doplněna o obraz Šimon a Juda a Ukřižování. Pro kapli sv. Anny zrestauroval Vlček obraz Madonny s Ježíškem v růžovém keři a do kaple sv. Jana Nepomuckého přibily obrazy sv. Filip a sv. Jan Nepomucký.

Nadšení z konce války a nového samostatného Československa, které provázelo celý rok 1918, se pomalu, ale jistě vytrácelo. Díky vysokým státním i zemským subvencím z minulého roku se zdálo, že Jednota bude moci konečně pokračovat ve stavbě bez jakýchkoli problémů. Opak byl však pravdou a již následujícího roku se spolek opět potýkal s vážnými finančními problémy. Na vině byl nečekaný pokles kupní síly, který zapříčinil, že se výdaje Jednoty téměř zdvojnásobily.⁵¹⁶ Jednota musela náležitě upravit mzdy, vzrůstaly také ceny na dovoz materiálu a výdaje na zdravotní a úrazové pojištění. To všechno se projevilo na stavebním plánu, který musel být opět značně omezen. Práce, které vyžadovaly dražší materiál, byly ze stavebního programu zcela vyloučeny. Stavební huť se tak omezila jen na některé drobné práce jako vytvoření obkladů, osazování chybějících částí apod. Zlepšení finančních poměrů nepřinesl ani následující rok, ba právě naopak. Od poloviny roku 1920 byl finanční stav Jednoty dokonce kritický a spolková pokladna vykazovala v září 1920 dokonce schodek přesahující 58 tisíc korun. V červenci a v září proto podnikl Kamil Hilbert záchrannou akci a pomocí článků a přednášek se snažil znovu upozornit veřejnost na historický a umělecký význam chrámu. Věrnými pomocníky v jeho snaze mu byla periodika Národní politika a Čech, v nichž mohl své články uveřejňovat. Hilbertova akce měla značný úspěch a Jednota obdržela celou řadu finančních příspěvků. V říjnu se pak ředitelstvo, ve kterém zasedal také Antonín Podlaha, rozhodlo vyvolat ještě rozsáhlejší akci. Zástupci Jednoty proto požádali o pomoc spisovatele Karla Václava Raise, který sepsal k podpoře stavby chrámu provolání „Všemu národu československému“, jež navíc svými podpisy podpořili další čeští spisovatelé, umělci, vědci a další. Akce tohoto rozsahu vzbudila ještě větší pozornost a přinesla nejen další příjmy do spolkové pokladny, ale přilákala také nové členy Jednoty.⁵¹⁷ Díky tomu byla Jednota alespoň na chvíli zachráněna a nemusela svou činnost přerušit. V roce 1920 tak mohla být například dokončena oprava kaple sv. Zikmunda, kam byly do nového sarkofágu umístěny ostatky sv. Zikmunda nalezené v roce 1918. Kamil Hilbert i nadále pokračoval v archeologických vykopávkách a pátral po jižní věži románské baziliky. Za

⁵¹⁶ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč.1919.

⁵¹⁷ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč.1920.

zmínku také stojí nové portréty pro triforium v západní části chrámu. Jan Štursa vytvořil další dvě pískovcová poprsí stavitelů chrámu Josefa Mockera a Josefa Krannera, která však provedl ve větším měřítku než ty z roku 1917. O Podlahovi se v těchto dvou letech příliš nedozvídáme. Z ročenek Jednoty vyplývá, že stále vykonával funkci předsedy odboru pro správu jmění a z této pozice mu tedy připadl podíl na řešení nastalých finančních problémů. Když se stal navíc roku 1920 členem ředitelství, pokusil se společně s jeho dalšími členy uchránit Jednotu před přerušением činnosti, které jí kvůli bídné finanční situaci hrozilo. Zároveň byl nadále členem uměleckého odboru, do něhož v roce 1919 přibyl také jeho dlouholetý známý, Zdeněk Wirth. Podlahova publikační činnost zaměřená na chrám byla v tomto období velmi skromná a obnášela pouze dva články.⁵¹⁸ Důvod můžeme hledat nejspíše v jeho pracovním vytížení, neboť v tomto dvouletí obdržel hned dvě nové, velmi náročné funkce. V roce 1919 ho nový arcibiskup František Kordač jmenoval generálním vikářem a v roce následujícím se stal navíc světícím biskupem pražským.

Záchranné akce, podniknuté Jednotou v roce 1920, vyvolaly u široké veřejnosti značný ohlas. Četné dary a příspěvky nově přichozích členů podstatně zapůsobily na zlepšení finančních poměrů spolku, mezi jehož členy opět rázem vzrostla naděje na brzké dobudování katedrály. V roce 1921 byla navíc vyplacena státní i zemská subvence a Živnostenská banka poskytla velkorysý dar ve výši 500 tisíc korun určený na umělecké dokončení západního průčelí chrámu.⁵¹⁹ Stavební huť začala po letech strádání opět naplno pracovat a stavba se tak pomalu nachýlila ke svému dokončení. Nejdůležitějším bodem stavebního plánu pro rok 1921 bylo vybavení jedné z kaplí novostavby jako kaple sv. Ludmily, neboť právě na tento rok připadalo tisící výročí její smrti. Kamil Hilbert se okamžitě ujal prací na zhotovení nového oltáře. Zachoval přitom původní koncept Josefa Krannera, který pro budoucí kapli světice navrhl opukový oltář osazený sv. Ludmily. Hilbert nechal opravit opukový oltář z roku 1849, dar královny Marie Anny Savojské⁵²⁰, a vybavil jej novou oltářní deskou. Ke starému oltáři Hilbert přidal mnohé doplňky, jimiž měl oltář získat lepší rozměry. „*Tak přidány mezi oltář a stěnu svislé kusy, oltář rozšiřující, pod predellu a pod sanktuář vložena svícní lavice s patičkami, na něž postaveny sloupkové dřívky, podpírající hlavice z původního*

⁵¹⁸ **PODLAHA, Antonín:** Nalezení ostatků sv. Zikmunda v chrámě sv. Víta v Praze, in: *ČKD*, roč. 1919, č. 7+8.; **PODLAHA, Antonín:** O prvním chrámu sv. Víta na Hradě pražském, tamtéž.

⁵¹⁹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1921.

⁵²⁰ Manželka císaře Ferdinanda I. Dobrotivého.

*návrhu.*⁵²¹ Na upravený oltář nechal stavitel umístit mramorovou sochu sv. Ludmily zhotovenou v roce 1845 Emanuelem Maxem. K dovršení hlavic na predele nechal Hilbert na radu kanovníka Šittlera zhotovit drobná poprsí z opuky znázorňující historické slovanské svaté ženy, tedy Přibyslavu, Mladu Přemyslovnu, Hedviku, Zdislavu, Bronislavu a Anežku Českou. Ještě před jejich zhotovením oslovil Hilbert v dopise Podlahu: „*Zabýváje se dokončením oltáře sv. Ludmily, uvažoval jsem o tom co postaviti na ornamentální hlavičky sloupů predelly a přijal jsem radu p. kanov. Šittlera, umístiti tam hermy některých světic. Počítám především se sv. Anežkou a Mladou. Pan kanovník Šittler slíbil mi najíti ještě jiné. O tuto pomoc prosil bych i Vás pane biskupe. Prosím tedy jednak o souhlas k umístění poprsíček, pak o návrh, které světice mám voliti, jak je mám správně označiti a o projevení mínění ve věci úhrady nákladu.*“⁵²² Z výše uvedeného textu jasně vyplývá jaký význam měl pro Hilberta Podlahův názor a jak moc si vážil jeho odborných rad. Podlahova odpověď se však v Hilbertově korespondenci nezachovala. Jisté však je, že Hilbert jeho souhlas získal, neboť oltář byl hlavičkami osazen, 15. září 1921 slavnostně vysvěcen a v tisícileté výročí smrti sv. Ludmily, tedy 16. září, použit ke konání bohoslužeb. V tomto roce je však Podlahovo jméno zmiňováno především ve spojitosti se soutěží na zasklení velké rozety v západním průčelí katedrály. Kružba rozety byla dokončena již v roce 1916, avšak Jednota její zasklení kvůli nedostatku peněz neustále odkládala. Nyní se však situace zcela změnila a Jednota rozhodla, že je potřeba velké západní okno konečně zasklít. Ve spolupráci s Ministerstvem školství a osvěty vypsal veřejnou soutěž, které se zúčastnilo 34 umělců. Do poroty zasedl Podlaha společně s Kamilem Hilbertem, Janem Štursou, Maxem Švabinským a Václavem Vilémem Štechem.⁵²³ Vítězem soutěže se stal František Kysela, s nímž do katedrály vstoupil dekorativismus. Právě Kysela nejlépe tvárnil Podlahův námět – Stvoření světa, které řešil v jednotné kompozici jako souhrn dekorativních symbolů jednotlivých fází Geneze.⁵²⁴ Za svou účast a práci vykonanou při soutěži obdržel Podlaha v červenci 1921 děkonný dopis přímo od ministra školství a národní osvěty Josefa Šusty.⁵²⁵

⁵²¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1921, str. 8.

⁵²² ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, Kamil Hilbert.

⁵²³ RUSOOVÁ, Kateřina: *Vitráže Maxe Švabinského v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě*, bakalářská práce, Brno 2007.

⁵²⁴ Viz MERHAUTOVÁ, str. 244.

⁵²⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 20, inv. č. 1276.

Pozitivní vývoj v roce 1921, který povzbudil Jednotu k rozšíření prací však náhle zase ustal. Na vině byl opětovný úbytek zájmu veřejnosti o dění v katedrále, což se negativně promítlo především do stavu spolkové pokladny. Z tohoto důvodu nebyla stavební huť v roce 1922 pověřena žádnými významnějšími pracemi a věnovala se především zasklení oken a dláždění chrámu.⁵²⁶ Tento stav však netrval dlouho a již v roce 1923 zaznamenala Jednota značné zlepšení finančních poměrů, neboť zájem veřejnosti o dostavbu jako zázrakem opět vzrostl. Rapidní nárůst podporovatelů je patrný z ročenky Jednoty, jejichž jménům je zde věnována celá jedna strana. Nalezneme mezi nimi také jméno Antonína Podlahy, jenž na svůj milovaný chrám přispěl částkou jeden tisíc korun.⁵²⁷ Více než uspokojujivý stav spolkové pokladny nasvědčoval tomu, že bude možné chrám v blízké době skutečně dokončit. Podnět k urychlení prací zavdala navíc okolnost, že na rok 1929 připadly oslavy tisícího výročí smrti svatého Václava. Při této příležitosti se ustavil Výbor pro oslavu tisícího výročí smrti svatého Václava, jehož předsedou byl zvolen právě Podlaha. Z této pozice zahájil v březnu 1924 velkou kulturní akci v pražské Městské besedě, díky níž se na dostavbu chrámu podařilo vybrat kolem 700 tisíc korun.⁵²⁸ Byl to navíc právě on, kdo zavdal podnět, aby byl chrám k výročním oslavám světcovy smrti dostavěn.⁵²⁹

Nadcházející období let 1923 až 1926 se neslo zejména ve znamení vzrušených diskusí na téma Wohlmutovy renesanční kruchty uzavírající na západě starou část chrámu. Kruchta oddělovala starou a novou část katedrály, což nezapadalo do koncepce na vytvoření jednotného chrámového prostoru a vyvolávalo potřebu jejího odstranění.⁵³⁰ Podle původních puristických plánů Josefa Mockera měla být jakožto „součást slohově nesourodá“ zcela odstraněna. Hilbert však učinil v návrhu změnu, podle níž měla být kruchta zachována a přemístěna z hlavní lodi do transeptu. Tento postup konzultoval Hilbert již dříve s generálním konzervátorem Centrální vídeňské komise Maxem Dvořákem, který jej schválil jako nejvhodnější řešení. V roce 1909 schválilo Hilbertův návrh i ředitelství Jednoty.⁵³¹ V roce 1923 dospěly práce na dostavbě chrámu do fáze, kdy bylo nutné začít tuto otázku konečně řešit. Rozhořela se

⁵²⁶ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1922.

⁵²⁷ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1923.

⁵²⁸ **PLACÁK, Petr:** *Svatováclavské milenium. Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, 1. vyd. Praha, Babylon 2002, ISBN 80-902804-2-0, str. 22.

⁵²⁹ Viz **WIRTH**, str. 73.

⁵³⁰ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 516.

⁵³¹ **UHLÍKOVÁ, Kristýna:** *Zdeněk Wirth, první dvě životní etapy (1878 – 1939)*, 1. vyd. Praha, Národní památkový ústav 2010, ISBN 978-80-87104-60-6, str. 114.

tedy diskuse, zda má být kruchta podle Hilbertova plánu přenesena nebo zda zůstane na svém místě a dál bude rozdělovat obě části katedrály. Navzdory všem očekáváním se Podlaha v této otázce postavil proti Hilbertovi a navrhoval ponechat prostor i nadále rozdělený na dva samostatné kostely, čímž by zůstal zachován historický interiér původního chrámu. Avšak jediný, kdo Podlahův návrh podpořil, byl Zdeněk Wirth, tudíž ho většina uměleckého odboru Jednoty zamítla. Naopak Hilbertovo stanovisko získalo podporu většiny jeho členů. Navíc se za něj postavil i pražský arcibiskup František Kordač., jehož přáním bylo spojit chrám co nejdříve v jeden celek. Hilbert získal následně také souhlas ředitelství Jednoty a mohl tedy konečně přistoupit k demontáži kruchty. Právě tehdy se zvedla vlna odporu ze strany Klubu Za starou Prahu, jehož členové podporovali Podlahovo stanovisko a stejně jako on si přáli ponechat obě části chrámu oddělené. Spolek zahájil proti Hilbertovu postupu protestní kampaň, kterou podpořila také část odborné veřejnosti. Hilbert byl touto reakcí velmi zaskočen, neboť kritika zaznívala i od lidí, jejichž názor vždy uznával. I přesto, že se za něj ředitelství Jednoty plně postavilo, cítil Hilbert potřebu přesvědčit o správnosti svého návrhu také odbornou veřejnost.⁵³² Svolal proto nejprve umělecký odbor Jednoty, aby zde znovu prodiskutoval nastalý problém. Podařilo se mu přitom nečekané, když svými argumenty přesvědčil i zarytého odpůrce sjednocení chrámu, Podlahu.⁵³³ Důvody, proč nakonec svůj názor přehodnotil, vyjádřil následně v článku Kamenný symbol z roku 1924. „...nebylo by přece vhodné ponechati dvě prostory chrámové pod jednou střechou? Ale proti tomu mluví tolik závažných důvodů, že i já jsem upustil od myšlenky mně dříve sympatické. Dvě oddělené prostory byly by pro obyčejné bohoslužebné úkony nanejvýš nepraktické a pro bohoslužby slavnostní žádná z nich by nepostačovala. Nová přístavba by kusostí svého vnitřku působila nepříznivě. A není pochyby, že dojem, jímž bud působiti zcelená, velikostí svou i svojí krásou v naší vlasti jedinečná prostora, bude úchvatný a že nijak nebude na újmu části staré.“⁵³⁴ Tím však diskuse neustala a Klub Za starou Prahu uspořádal odbornou anketu, při které měla být tato otázka znovu projednávána. Také Podlaha dostal pozvání, aby se 9. února 1924 dostavil do jedné z přednáškových síní Klementina.⁵³⁵ V této době se však již plně přiklonil k návrhu

⁵³² Viz UHLÍKOVÁ, str. 114.

⁵³³ Chrám sv. Víta. Otázka spojení staré a nové části, in: *Za starou Prahu. Věstník pro ochranu památek*, roč. X., č. 1-6, str. 3.

⁵³⁴ PODLAHA, Antonín: Kamenný symbol, in: *ČKD*, roč. 1924, č. 4, str. 233 – 238.

⁵³⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 19, inv. č. 1243, Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě pražském.

Kamila Hilberta, který byl navíc ředitelstvem Jednoty znovu a tentokrát definitivně schválen. Anketa se tak konala v okamžiku, kdy již nebylo možné rozhodnutí Jednoty žádným způsobem zvrátit.⁵³⁶ Hilbertovi tedy už nic nebránilo k tomu, aby mohl zadat pokyn k přenesení kruchty. Během prvního půlroku rozebrali dělníci prozatímní štít, načež snesli Wohlmutovu kruchtu. Poté ji začali osazovači, kamenický mistr a tři zedníci znovu sestavovat v severním rameni křížové lodi.⁵³⁷ Sestavení kruchty a její finální úpravy zaměstnávaly svatovítskou huť v podstatě nepřetržitě až do roku 1926. Kromě toho probíhaly v katedrále samozřejmě různé drobné dokončovací práce. Jednou z nich bylo také dokončení nové kapitulní knihovny, kterou dělníci v roce 1926 vybavili barokními skříněmi. Díky tomu sem mohl již v květnu 1927 kapitulní knihovník Podlaha přesunout historický archiv a společně s ním i rukopisné oddělení kapitulní knihovny.

Téhož roku zasedl Podlaha také v porotě, která měla za úkol vybrat nejlepší návrh dveří pro západní průčelí chrámu, na jejichž realizaci poskytla Živnostenská banka v roce 1921 půlmilionový příspěvek. Jednota se rozhodla vypsát na jaře 1926 veřejnou soutěž, jíž se zúčastnilo celkem 35 zájemců.⁵³⁸ Ideový obsah návrhu byl ponechán zcela na soutěžících. První kolo soutěže se konalo v únoru 1927 a v šestičlenné porotě zasedli spolu s předsedou Maxem Švabinským také profesori Akademie výtvarných umění Antonín Matějček a Bohumil Kafka, předseda uměleckého odboru Jednoty architekt Václav Rozštlapil, stavitel Kamil Hilbert a jako zástupce metropolitní kapituly biskup Antonín Podlaha.⁵³⁹ Návrhy posuzovali ve dvou kolech a pokaždé anonymně. V užším výběru se ocitlo sedm návrhů, jako nejlepší byl však vybrán výtvarný návrh Otakara Španiela a kreslíře V. H. Brunnera. Podlahovi se za jeho zásluhy o dostavbu chrámu dostalo zasloužené pocty, neboť byl na nových bronzových dveřích ztvárněn jeho podobizna, a to hned vedle tvůrce myšlenky na dostavbu, kanovníka Václava Michala Pešiny z Čechorodu.⁵⁴⁰

S rokem 1928 vstoupila dostavba katedrály do své závěrečné fáze a Jednota proto napjala všechny síly, aby dodržela svůj slib a k tisícímu výročí smrti sv. Václava chrám dokončila. V souvislosti se zřízením chrámové dlažby došlo 27. dubna 1928

⁵³⁶ Viz **UHLÍKOVÁ**, str. 115.

⁵³⁷ Viz **KOSTÍLKOVÁ**, str. 58.

⁵³⁸ Viz **KUTHAN – ROYT**, str. 543.

⁵³⁹ **CIBULKA, Josef**: Bronzová vrata svatovítské katedrály, in: *Umění III*, 1930, str. 435.

⁵⁴⁰ Viz **MERHAUTOVÁ**, str. 253.

z podnětu Kamila Hilberta ke komisionelnímu otevření královské hrobky.⁵⁴¹ Zúčastnili se ho zástupci vlády, zemské politické správy, primátora hl. města Prahy, Univerzity Karlovy i Jednoty. Nechyběl samozřejmě ani Antonín Podlaha, kterého přizval Hilbert osobně. Podlaha byl požádán, aby pronesl několik slov na úvod a přítomné návštěvníky patřičně uvítal. Před samotným otevřením hrobky podal Podlaha historický výklad týkající se jejích osudů a také osob v ní pohřbených.⁵⁴² Hrobka i v ní uložené rakve se nacházely ve velmi špatném stavu, proto musely být vyjmuty a hrobka musela být podrobena důstojné opravě. Mezi 2. – 4. květnem 1928 se ustavila zvláštní vědecká komise, jež měla za úkol odborně ohledat všechny pozůstatky vynesené z hrobky. Vůdčí úloha v komisi připadla Podlahovi, kterému sekundovali Zdeněk Wirth, Jindřich Matiegka a Josef Cibulka. Po technické stránce vše zajišťoval Kamil Hilbert. Možnost dotknout se ostatků českých králů byla pro Podlahu jakožto vlastence nepředstavitelným zážitkem. O jeho rozpoložení při otevření rakve Karla IV., zakladatele katedrály, vypovídá vzpomínka Cyrila Merhouta: „*V první den odpoledne došlo již na rakev Karla IV. Podlaha by rozechvěn, když byla vyňata pokrývka rakve. Zplesnivělá látka z r. 1851 byla odhrnuta a zjevila se lebka a ostatní kosti Karla IV., zaobalené kusy brokátových látek. V té chvíli splývalo již ze rtů Podlahových! „Náš Otec vlasti! Náš Karel“ Okolo stojící rozuměli slzám, jež zalévaly oči biskupovy. A opět slyšeli jeho vzdechy: „Otče, otče!“*“⁵⁴³ Poté, co Podlaha a jeho spolupracovníci všechny ostatky důkladně prozkoumaly, byly prozatímne uloženy do nové arcibiskupské hrobky a hrobka královská měla být dle Hilbertova návrhu opravena. Stejně jako vysoký kůr, bylo třeba předlážit i ochoz. Při této příležitosti došlo k dalšímu otevření hrobů. Tentokrát Podlaha společně s Hilbertem otevřeli biskupské hroby, které sem nechal z románské baziliky v roce 1374 přenést Beneš Krabice z Weitmile.⁵⁴⁴ Podlaha se stavitelem podrobily ostatky důkladné prohlídce, po níž byly uloženy zpět v nových olověných krabicích od Franty Anýže. Pro další postup výdlažby musela být odsunuta stará zpodědnice stojící v chrámu od 17. století. 7. srpna 1928 učinil Kamil Hilbert velmi významný objev, když na místě bývalé zpodědnice našel náhrobní desky obou původních stavitelů Matyáše z Arrasu a Petra Parlěře. Jejich těla byla vyzvednuta za přítomnosti světícího biskupa Sedláka a prozatímne uložena

⁵⁴¹ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1928.

⁵⁴² Viz **KOLEKTIV AUTORŮ**: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů..., str. 46.

⁵⁴³ Tamtéž, str. 47.

⁵⁴⁴ APH, Ročenka Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském, roč. 1928, str. 12.

společně s královskými ostatky v arcibiskupské hrobce. U tohoto nálezu sice Podlaha osobně chyběl, neboť tou dobou pobýval ze zdravotních důvodů v Mukařově, avšak Hilbert ho o něm velice podrobně informoval. V dopise datovaném k 11. srpnu 1928 stavitel Podlahovi obšírně vylíčil okolnosti objevu a také postup prací, které následovaly bezprostředně po něm. Hilbert navíc vyjádřil smutek nad tím, že nemohl být Podlaha tak významné události přítomen.⁵⁴⁵ Již 13. srpna zaslal Podlaha svou odpověď: „*Račtež přijmouti vroucí díky za obšírnou zprávu o znamenitém posledním nálezu, jenž ve veřejnosti naší zvýšil zájem o stavbu nám tak drahou. Jakmile jsem zprávu o nálezu četl v novinách, vzpomínal jsem na Vás s jak hlubokým asi dojmem patřil Jste na ostatky Svých prvních předchůdců!*“⁵⁴⁶ To, že byly dokončovací práce na katedrále v plném proudu, dokládá několik dopisů, které si během prosince Podlaha vyměnil s Kamilem Hilbertem. Společně tak například projednávali otázku elektrického pohánění zvonů. Podlaha totiž počátkem prosince 1928 obdržel dopis od zástupce Schlieglových závodů pro stavbu výtahů, jeřábů a těžních zařízení, v němž mu firma ku příležitosti tisícího výročí nabízela pro chrám sv. Víta dar v podobě elektrického pohánění kostelních zvonů.⁵⁴⁷ Podlaha Hilberta okamžitě o této nabídce vyrozuměl a požadoval, aby stavitel vyslovil svůj názor. Hilbert byl však plně zaměstnán dokončovacímí pracemi a proto se k této záležitosti příliš konkrétně nevyjádřil. K tomu jak celá kauza dopadla se již žádné zprávy nedochovaly. Elektrický pohon zvonů však nejspíš nainstalován nebyl, neboť zvonění na svatovítské zvony dodnes obstarává dobrovolný spolek zvoníků. Poslední záležitost, kterou spolu Hilbert a Podlaha v roce 1928 řešili, bylo zasklení okna v Kapli Božího hrobu. Hilbert Podlahovi oznamoval, že „*odborem uměleckým i ředitelstvím svěřeno Schubertovo okno malíři Svobinskému. Z původních dvou oken jest možno provésti jen jediné a jest proto třeba sloučiti obě věnování v jediný celek. Pan profesor Cibulka, kterého jsem požádal o ikonografickou osnovu, poslal mně přiložený návrh. Prosím zdvořile o přečtení tohoto návrhu a o prohlášení pokud jej ráčte schvalovat, či opravovat.*“⁵⁴⁸ Podlahovu odpověď opět neznáme. Lze však usuzovat, že byla kladná, neboť okno bylo v roce 1929 zpracováno přesně podle Cibulkova návrhu.

⁵⁴⁵ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, korespondence Kamil Hilbert.

⁵⁴⁶ Památník národního písemnictví, Hilbert Kamil, korespondence vlastní, přijatá, Podlaha Antonín.

⁵⁴⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 21, inv. č. 1343, Speciální strojírenská továrna výtahů a těžních zařízení.

⁵⁴⁸ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, korespondence Kamil Hilbert.

Nadešel tolik očekávaný milleniový rok. Rok, jenž byl spojen nejen s oslavou tisícího výročí smrti sv. Václava, ale také s dokončením svatovítské katedrály. Zraky všech se tehdy upíraly k Hradčanům, kde se po dlouhých 70 letech neustávající stavební činnosti, monumentálně tyčil dostavěný chrám sv. Víta. Slib daný Jednotou, že katedrálu ku příležitosti světcova jubilea dokončí, byl tedy splněn. K slavnostnímu posvěcení Svatovítského chrámu došlo již 12. května 1929 a konsekrační obřady vykonal za hojné asistence duchovenstva světicí biskup Jan Sedlák.⁵⁴⁹ Také oba nejdůležitější muži dostavby, Hilbert a Podlaha, mohli být náležitě spokojeni. Hilbertovou zásluhou byla nová část chrámu zhruba dokončena⁵⁵⁰ a on tak vstoupil do českých kulturních dějin jako slavný dovršitel stavby chrámu sv. Víta. Pro Podlahu znamenalo dostavění katedrály především završení jeho celoživotního díla jakožto pokračovatele myšlenek Václava Michala Pešiny z Čechorodu. Za jeho zásluhy o dostavbu se mu navíc dostalo té největší pocty, neboť na den sv. Václava mohl osobně otevřít vrata dobudované katedrály a slavnostně ji předat českému lidu. Samotnému otevření chrámu však předcházela ještě jedna významná událost, a sice zpřístupnění korunovačních klenotů. S blížícím se světcovým milleniem přišli členové Svatováclavského výboru s návrhem, aby při tak významné příležitosti měla veřejnost možnost shlédnout české korunovační klenoty.⁵⁵¹ Svatováclavský výbor v čele s Podlahou tedy podal již 26. listopadu 1928 žádost o vystavení koruny a korunovačních klenotů. Ministerská rada dala svolení a stanovila také datum, kdy je bude možné vystavit. Navíc určila, že jejich výstavou, trvající od 22. do 29. září 1929, budou zahájeny vlastní oslavy svatováclavského millenia.⁵⁵² Těsně před zahájením výstavy, byl Podlaha přizván k poradě, která se konala 6. září 1929 v kapitulním archivu svatovítského chrámu, aby zde společně s ostatními členy Svatovítského výboru a zástupci Ministerstva školství jednal o všech podrobnostech spojených s vystavením těchto vzácných královských insignií.⁵⁵³ Poté již následovalo samotné otevření korunovační komory, ke kterému byl Podlaha přizván prostřednictvím dopisu z 11. září 1929, v němž ho ministerstvo školství a národní osvěty a ministerstvo vnitra žádalo, *“abyste se laskavě dostavil v pátek 20. září 1929 o 10. hodině dopolední do kaple*

⁵⁴⁹ Viz **WIRTH**, str. 77.

⁵⁵⁰ Poté se soustředily opravy především na gotickou část katedrály a celou její výzdobu.

⁵⁵¹ Byly vystaveny de facto poprvé od roku 1867, kdy byly za prusko - rakouské války převezeny do Vídně.

⁵⁵² Viz **PLACÁK**, str. 25.

⁵⁵³ **ANM, Antonín Podlaha**, kt.20, inv. č. 1276, dopis z 4. září 1929.

*Svatováclavské k otevření korunovační komory a k vyjmutí korunovačních klenotů. Oba úřady Vás žádají, abyste laskavě svou znalostí těchto klenotů spoluúčastnil se všech prací při jich ukládání a vystavení v dómě Svatovítském.*⁵⁵⁴ Po otevření korunní komory a vnesení korunovačních klenotů se Podlaha účastnil také jejich prohlédnutí a dokumentace. Výstava korunovačních klenotů začala v neděli 22. září 1929 poté, co byly královské insignie nainstalovány do vitríny navržené speciálně Josefem Gočárem, která se nacházela v prostřední lodi nově dostavěného chrámu.⁵⁵⁵ Za přítomnosti zástupců vlády a metropolitní kapituly zazněla státní hymna a Antonín Podlaha přednesl krátký proslov, v němž vylíčil historii a význam českých korunovačních klenotů. Po jeho řeči zazněl chorál Svatý Václave a poté byla výstava zpřístupněna i ostatním návštěvníkům.⁵⁵⁶ Výstavy klenotů se samozřejmě zúčastnil také prezident republiky Tomáš Garrigue Masaryk, který zavítal do katedrály 26. září 1929 v doprovodu dcery Alice a dalších zástupců vlády. Zde na ně čekal Podlaha, který byl jejich průvodcem a poskytl jim ke klenotům a jejich historii odborný výklad. Při té příležitosti si Masaryk prohlédl také dokončený chrám, po němž ho na přání nemocného Kamila Hilberta rovněž doprovázel Podlaha, tentokrát společně se Zdeňkem Wirthem.⁵⁵⁷

Vrchol Podlahových celoživotních snah o dokončení katedrály nastal 28. září 1929, kdy byla její dostavěná budova znovu slavnostně otevřena. Ani na okamžik nebylo sporu o tom, kdo její nová bronzová vrata v tento sváteční den otevře. Již v brzkých ranních hodinách začínali na Hrad proudit první diváci a zanedlouho byla všechna nádvoří zcela zaplněna. Mezi přihlížejícími bylo mnoho delegací z Polska, Lužice či Podkarpatské Rusi, které bylo možné rozpoznat podle příslušných krojů. Nechyběli ani zástupci veřejného a politického života, různých spolků a korporací, katoličtí legionáři či ozbrojená jednota hlavního města Prahy.⁵⁵⁸ Pro politické zástupce státu, diplomaty a zahraniční delegace byla zřízena speciální tribuna na jižní straně chrámu. Samotnému otevření chrámu předcházela čestná salva 151. dělostřeleckého pluku. V devět hodin ráno oznámily začátek slavnosti slavnostní fanfáry a úvodního slova se ujal ministr vyučování Anton Štefánek, který promluvil jménem vlády. Po jeho projevu se oficiální hosté přesunuli před nová bronzová vrata katedrály, kde na ně již

⁵⁵⁴ ANM, Antonín Podlaha, kt.20, inv. č. 1276, dopis z 11. září 1929.

⁵⁵⁵ Viz PLACÁK, str. 26.

⁵⁵⁶ ANM, Antonín Podlaha, kt.20, inv. č. 1276, dopis z 13. září 1929, v němž žádá Zdeněk Wirth Podlahu o projev a popisuje průběh výstavy.

⁵⁵⁷ ANM, Antonín Podlaha, kt. 6, inv. č. 358, korespondence Kamil Hilbert.

⁵⁵⁸ Viz PLACÁK, str. 35.

čekal Antonín Podlaha. Nebyl však oblečen do obřadního roucha, jak by se dalo při takové příležitosti očekávat, nýbrž v civilním oděvu, čímž pro mnohé přítomné ztělesňoval „prototyp kněze budoucnosti, jenž především svou vnitřní hodnotou už před kostelem musí ukázat své křesťanské ctnosti a především jednat v Kristově duchu trpělivosti, služby a sebeoběti.“⁵⁵⁹ Před branami katedrály zavzpomínal Podlaha na dobu svého mládí, kdy při pohledu na Hradčany vídal pouze gotické torzo katedrály. Tehdy se zrodilo jeho odhodlání, které se nyní zrcadlilo v dokončené budově chrámu. Promluvil také o jeho dlouhé historii a neopomněl zhodnotit zásluhy všech, kteří se na dostavbě nějakým způsobem podíleli. Závěrem Podlaha pravil: „*Nádherné dveře zastírají dosud pohled do prostor katedrály. Necht' se otevřou dveře tyto a poskytnou výhled do nádherných chrámových prostor, jež se připínají šťastné budoucnosti našeho drahého národa.*“⁵⁶⁰ Po těchto slovech se chrámové dveře otevřely a oficiální hosté mohli vejít do katedrály, kde se zúčastnili slavnostních bohoslužeb. Při pontifikální mši, kterou celebroid arcibiskup František Kordač, přednesl Podlaha z kazatelny projev věnovaný Svatovítskému chrámu a sv. Václavovi. „*Pohled na Hradčany je korunován velechrámem Svatovítským. Je to nejkrásnější panorama, které máme. A čím je Svatý Vít nám, kteří víme, že jsou v něm pochovány kosti našich svatých patronů a našich slavných králů? My si připomeneme, že tento chrám byl po věky nejen uchvacujícím pohledem, nýbrž předmětem péče a lásky, obětavé lásky, zvláště v poslední době, kdy jsme si umínili, že dobudujeme tento chrám a dáme ho jako jubilejní dar svatému Václavu...*“⁵⁶¹ Když Podlaha domluvil, rozezněl se celým chrámem svatováclavský chorál a oficiální slavnost tím skončila. Událost měla značný ohlas nejen v Československu, ale také v zahraničí. Zahraniční tisk, jehož zástupci byli tenkrát hojně zastoupeni, označil událost za jednu z „nejvelkolepějších evropských festivit meziválečného období“.⁵⁶²

Za své zásluhy o katedrálu obdržel Podlaha ještě toho dne od ministerstva školství a národní osvěty památný dar, a sice kolekci kreseb zobrazující svatovítský chrám opatřený titulní kresbou s nápisem: „*Strážci katedrály a jejího umění. Jeho Milosti světícímu biskupovi Dr. A. Podlahovi Ministerstvo školství a národní osvěty ke*

⁵⁵⁹ Viz **LEBEDA**, str. 122.

⁵⁶⁰ Viz **WIRTH**, str. 79.

⁵⁶¹ Tamtéž, str. 80.

⁵⁶² **ŠMIED, Miroslav - ZÁRUBA, František**: *Ve službách českých knížat a králů. Kniha k poctě profesora Jiřího Kuthana*, 1. vyd. Praha, Lidové noviny 2013, ISBN 978-80-7422-248-1, str. 368.

dni 28. září 1929“.⁵⁶³ Jako výraz úcty za práci, kterou pro chrám a jeho dostavbu vykonal, byl navíc několikrát zvěčněn v jeho výzdobě. Otakar Španiel umístil Podlahovu podobiznu na nová bronzová vrata v západním průčelí, kde spočinul hned vedle Václava Michala Pešiny z Čechorodu a dalších významných osobností, které se o chrám zasloužily. V roce 1928 pak sochař Jan Lauda vytesal jeho podobiznu a umístil ji do triforia v nové části chrámu. Největší odměny se mu však dostalo právě onoho památného dne 28. září 1929, kdy mohl osobně předstoupit před český národ a předat do jeho rukou dokončený chrám sv. Víta.

I po dokončení katedrály byl Podlaha v rámci Jednoty činný a zastával nejen funkci jejího místopředsedy, ale i člena uměleckého odboru a odboru pro správu jmění. Slavnostním otevřením se práce v chrámu nezastavily. Podlaha se i nadále živě zajímal o dění na stavbě, o nové úpravy, návrhy a Jednotu také finančně podporoval. Kupříkladu v roce 1931 věnoval ve prospěch další dostavby Jednotě tisíc korun, což dokládá děkovaný dopis jejího předsedy Javůrka z prosince téhož roku.⁵⁶⁴ Kamil Hilbert s ním i nadále projednával všechny důležité záležitosti týkající se dalších úprav, což byl případ nového chrámového orloje, k jehož shlednutí Podlahu v říjnu roku 1930 přizval.⁵⁶⁵ Nejspíš poslední záležitostí, kterou se Podlaha ve spojitosti s chrámem zabýval, byla nabídka na zastřešení chrámu od stavebního klempířství Bedřicha Bartoška ze Smiřic.⁵⁶⁶ Poslední schůze Jednoty se zúčastnil 12. února 1932. Byl tehdy již velmi nemocný, a přesto, že porada trvala dlouhé hodiny, vrátil se z ní velice potěšen, neboť se Jednotě podařilo získat další nové mecenáše. Život strážce katedrály Antonína Podlahy se pak navždy uzavřel v neděli 14. února 1932.

⁵⁶³ Viz **CHYTIL**, str. 29., též **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 33, inv. č. 1638.

⁵⁶⁴ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 19, inv. č. 1243, Jednota pro dostavění hlavního chrámu sv. Víta na hradě pražském.

⁵⁶⁵ Tamtéž.

⁵⁶⁶ **ANM, Antonín Podlaha**, kt. 3, inv. č. 133., Bartošek Bedřich.

5. Závěr

Cílem diplomové práce bylo zdokumentovat činnost Antonína Podlahy v rámci Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta a jeho podíl na samotném projektu dostavby. Pro pochopení Podlahovy motivace a odhodlání důstojně dokončit dílo Karla IV. bylo zapotřebí seznámit se blíže také s jeho životem a prostředím, které utvářelo jeho osobnost. Přesto, že byl ve své době všeobecně známou a uznávanou osobou, nebyla jeho životu doposud věnována žádná ucelená publikace. Vzhledem k této skutečnosti a také k minimálnímu zpracování tématu v české historiografii bylo třeba rekonstruovat Podlahův život za pomoci několika vzpomínkových knih a především jeho osobní pozůstalosti uložené v Archivu Národního muzea. Dá se říci, že právě ta byla pro sepsání práce nejdůležitějším zdrojem poznání. Nejen, že poskytla mnoho důležitých informací k Podlahovu osobnímu životu, ale díky dochované rozsáhlé korespondenci bylo možné rekonstruovat také jeho další zájmy a aktivity. Na základě zjištěných fakt byl tedy sestaven poměrně podrobný životopis Antonína Podlahy, z něhož jasně vyplývá jakým vývojem, nejen v církevní hierarchii, za svůj život prošel. Byl nejenom důležitým církevním hodnostářem, ale také uznávaným badatelem, historikem, archeologem, spisovatelem, sběratelem a v neposlední řadě také štědrým mecenášem a lidumilem. Samotný životopis navíc doplňují podkapitoly věnované aktivitám pro Podlahu tolik příznačným. Jedná se tedy o jeho práci redaktorskou, neboť za svůj život vedl několik různých periodik a nakladatelství, z nichž mnohá mu vděčila za svou existenci. Nesporným rysem Podlahovy povahy byla potřeba konat dobro a pomáhat slabým a potřebným. To se také odráželo v jeho dobročinnosti, již byla věnována další část práce. Z předložených příkladů je zcela zřejmé, že Podlahova štědrost neznala mezí. Vyslyšel téměř každého, kdo ho požádal o pomoc. Ve většině případů se však jednalo o pomoc finanční či přímluvu. Vrchol Podlahova lidumilství pak dokládá část věnovaná Růžencové výrobě. Zde, ve společnosti zmrzačených sirotek se Podlaha ukazuje jako zcela prostý člověk, takový, za jakého se on sám vždycky považoval. Třetí a poslední aktivita, které byla v práci věnována pozornost, je Podlahovo sběratelství. Díky jeho uměleckému vkusu a citění tak vznikla nejenom jeho rozsáhlá sbírka, ale také několik velmi důležitých výstav, především pak Svatováclavská v roce 1929. Nesmírná škoda však je, že byla sbírka po jeho smrti rozprodána a nezachovala se ve své celistvosti, neboť i dnes by byla unikátním sběratelským počinem.

Hlavní část práce byla věnována Podlahovu podílu na dostavbě chrámu. Nejprve bylo nutné seznámit se stručně s Podlahovou motivací pro dostavbu a také se stavbou samotnou. Zde byl ve zkratce popsán historický vývoj chrámu sv. Víta od Václavovy rotundy až do 18. století. Pro samotné Podlahovo působení v rámci Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta bylo rovněž nezbytné pojednat o tvůrci myšlenky na dobudování katedrály a o historii tohoto stavebního spolku. Kapitola tedy předkládá stručnou historii Jednoty počínaje myšlenkami Václava Michala Pešiny z Čechorodu a konče rokem 1954, kdy Jednota zcela zanikla. Nyní bylo tedy možné přistoupit k samotnému Podlahovi a jeho celkovému působení při dostavbě. Hlavním pramenem k tomuto tématu měly být archivní materiály vzniklé z činnosti Jednoty, které uchovává Archiv Pražského hradu. Mělo se jednat především o zápisy ze schůzí Jednoty, na kterých Podlaha nikdy nechyběl, tudíž mělo jít dle předpokladu o velmi bohatý zdroj informací. Jak se však naneštěstí ukázalo, archivní fond Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta je bohužel neuspořádaný a tudíž badatelsky nepřístupný, čímž byl koncept práce poněkud narušen. Další možností pro získání informací byly tedy ročenky Jednoty, které jsou zpřístupněny na webových stránkách archivu. Ač neposkytovaly příliš konkrétní informace, bylo možné na jejich základě získat povědomí o postupu dostavby a také o funkcích, které Podlaha ve spolku zastával. Důležité poznatky poskytly také dopisy z Podlahovy pozůstalosti, především korespondence s Kamilem Hilbertem, Jednotou, různými ministerstvy, různými firmami apod. V neposlední řadě byly využity také Podlahovy vlastní práce týkající se chrámu, neboť samy o sobě jsou jasným dokladem jeho popularizační činnosti, pomocí níž se snažil vzbudit zájem veřejnosti o dostavbu. Navzdory chybějícím pramenům z Archivu Pražského hradu mohl být nakonec Podlahův podíl na dostavbě zdokumentován. Z předložených poznatků zcela jasně vyplývá, jakou roli v celém projektu sehrál. Nejenže se významně zasloužil o rozšiřování informací týkajících se chrámu a jeho památek, ale účastnil se také rozhodování o všech důležitých záležitostech a jakožto nejbližší spolupracovník Kamila Hilberta měl možnost podílet se na nejdůležitějších archeologických výzkumech v chrámu. Jeho zásluhy o dostavbu chrámu byly tedy nesporné a právem se mu za ně dostalo náležitého uznání. Je třeba však podotknout, že pouze v jeho době, neboť dnes již Podlahovo jméno zcela zapadlo. Proto bylo důležité pokusit se připomenout jeho zásluhy o chrám sv. Víta alespoň tímto způsobem, což se i přes nedostatek archivních pramenů alespoň částečně povedlo. Pokud by se situace ohledně pramenů z fondu

Jednoty někdy v budoucnu změnila, stálo by jistě za úvahu rozpracovat dané téma ještě o něco hlouběji. Závěrem je třeba říci, že povědomí o osobnosti takového formátu jakou byl Antonín Podlaha je v dnešní době skutečně žalostné a zaslouží si, aby jemu a jeho dílu bylo v budoucnu věnováno mnohem více pozornosti.

6. Prameny a literatura

6.1 Prameny

Archiv Národního muzea, fond Antonín Podlaha

Archiv Pražského hradu, fond Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta

Archiv Pražského hradu, Ročenky Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě Pražském

Památník národního písemnictví, Kamil Hilbert, korespondence, osobní, Podlaha Antonín

Archiv Univerzity Karlovy, fond Katolická teologická fakulta, dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/archiv/public/book/bo/1889173198808193/352/?lang=cs>.

6.2 Tištěné prameny

DLOUHÁ, Běla: *Pan biskup doma*, 1. vyd. Praha, CMK V. Kotrba 1948.

HANUŠ, Josef: Veliký katechismus katolického náboženství... Dr. Antonín Podlaha, in: *ČKD*, roč. 1928, č. 5.

HILBERT, Kamil: Nové poznatky o románské basilice na Hradě Pražském, in: *Památky archeologické XXV.*, roč. 1914.

Chrám sv. Víta. Otázka spojení staré a nové části, in: *Za starou Prahu. Věstník pro ochranu památek*, roč. X., č. 1-6, str. 3.

CHYTIL, Karel: *Antonín Podlaha*, Praha, Česká akademie věd a umění 1933.

KOLEKTIV AUTORŮ: Biskup Antonín Podlaha. Český kněz, archeolog a historik. Smuteční schůze k uctění památky ve velké posluchárně filosofické fakulty university Karlovy 9. března 1932, Praha, L. Kuncíř 1932.

KOLEKTIV AUTORŮ: Sváteční člověk. Vzpomínky přátel a ctitelů na českého biskupa Antonína Podlahu o třetím výročí jeho smrti, Praha, R. Klimakovská 1935.

Národopisná výstava československá v Praze 1895, Praha, vydal Výkonný výbor národopisné výstavy československé a Národopisná společnost československá, J. Otto 1895.

ŠORM, Antonín: *Za biskupem Antonínem Podlahou*, Praha, Československá akciová tiskárna 1933.

TUMPACH, J. – PODLAHA, A.: Zpráva o příloze „Slavorum litterae theologicae“, in: *ČKD*, roč. 1911, č. 3.

TUMPACH, Josef: Nedělní a sváteční čtení pro vzdělaný svět. Sepsal L. z Hammersteinů T. J. S dovořením spisovatelovým přeložil a upravil Dr. Ant. Podlaha, in: *ČKD*, roč. 1900, č. 1.

ZÍTEK, Jan, ThC.: Dějiny zjevení Božího Starého i Nového Zákona, in: *Časopis katolického duchovenstva*, roč. 1901, č. 6.

6.3 Podlahovy práce

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: *Album Svatojánské*, 1. sv. Praha , vl. nákladem 1896.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: *Album Svatovojtěšské*, Praha, vl. nákladem 1897.

PODLAHA, Antonín: Oprava chrámu Svatovítského na poč. XVIII. století, in: *Památky archaeologické a místopisné XIX.*, Praha, 1900 - 1901.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: České korunovační kříže v pokladu svatovítském , in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, I., Praha, 1902-1903.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: Předměty doby románské v pokladu chrámu Svatovítského v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902-1903.

PODLAHA, Antonín: Ze starých účtů chrámu Svatovítského, in: *Památky archaeologické a místopisné 20*, Praha, 1902 – 1903.

PODLAHA, Antonín: Pozůstatky románského chrámu sv. Víta zbudovaného na hradě Pražském Spytihněvem II. a Vratislavem II., in: *Památky archaeologické a místopisné XX.*, Praha, 1902 –1903.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: *Chrámový poklad u sv. Víta v Praze*, Praha, 1903.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: *Soupis památek historických a uměleckých král. hlavního města Prahy: Hradčany, II., Poklad svatovítský*, Praha, nákladem Archaeologické kommisse při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1903.

PODLAHA, Antonín: Český inventář chrámu sv. Víta v Praze z roku 1740, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, Praha, 1904 – 1905.

PODLAHA, Antonín: Mosaikový obraz na chrámu svatovítském, in: *Památky archaeologické XXI.*, Praha, 1904 – 1905.

PODLAHA, Antonín: Sloupy z románské krypty chrámu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické a místopisné XXI.*, Praha, 1904 – 1905.

PODLAHA, Antonín: *Illustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

PODLAHA, Antonín: *Průvodce metropolitním chrámem sv. Víta v Praze*, Praha, 1905.

PODLAHA, Antonín - HILBERT, Kamil: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém, Král. hlavní město Praha: Hradčany, I., Metropolitní chrám sv. Víta, Praha*, nákladem Archaeologické kommisise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění 1906.

PODLAHA, Antonín - HILBERT, Kamil: O některých zbytcích starých nástěnných maleb v metropolitním chrámě sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

PODLAHA, Antonín: Vnitřek chrámu sv. Víta z druhé pol. Století XVII. A ve století XVIII., in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

PODLAHA, Antonín: Dva obrazy Madonny „Ara Coeli“ v pokladu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

PODLAHA, Antonín: Nástěnný obraz „Nanebevzetí P. Marie“ v kapli sv. Václava na hradě Pražském z r. 1593, in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

PODLAHA, Antonín: Nástěnná malba v dolejší části prozatímního průčelí chrámu sv. Víta v Praze, in: *Památky archaeologické XXII.*, Praha, 1906 – 1908.

PODLAHA, Antonín: Sv. Václava hrob a ostatky, in: *Hlasy katolického spolku tiskového*, roč. 42, č. 2, Praha, nákladem Katolického spolku tiskového 1911.

PODLAHA, Antonín: Sv. Václava hrob a ostatky, in: *ČKD*, Praha, 1911.

CHYTIL, Karel - PODLAHA, Antonín - VRBA, Karel: *Soupis památek historických a uměleckých v Království českém od pravěku do polovice XIX. století, Král. hlavní město Praha: Hradčany, III., Korunovační klenoty království českého*, 1. vyd. Praha, Archaeologická kommisise při Čes. akad. císaře Fr. Josefa, 1912.

PODLAHA, Antonín: Postup opravných prací v kapli Svatováclavské, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1912.

PODLAHA, Antonín: Kaple, hrob a ostatky sv. Václava ve velechrámu sv. Víta na hradě pražském, in: *Čítanka svatováclavská*, ed. Košnar, Julius, Praha, 1912.

PODLAHA, Antonín - ŠITTLER, Eduard: O zbroji a zbraní sv. Václava, in: *Čítanka svatováclavská*, ed. Košnar, Julius, Praha, 1912.

PODLAHA, Antonín: Z účtů kostela Svatovítského v Praze z konce XV. a z počátku XVI. stol., in: *Památky archaeologické a místopisné XXVI.*, Praha, 1914.

PODLAHA, Antonín: Vnitřek chrámu sv. Víta před restaurací, in: *Památky archaeologické a místopisné XXVI.*, Praha, 1914.

PODLAHA, Antonín: K osudům tzv. trevírské ostatkové desky, chované v metropolitním chrámu sv. Víta v Praze, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1916.

HILBERT, Kamil - MATIEGKA, Jindřich - PODLAHA, Antonín: Ohledání ostatků sv. Vojtěcha ve velechrámu sv. Víta, in: *Památky archaeologické a místopisné XXIX.*, Praha, 1917.

PODLAHA, Antonín: O prvním chrámu sv. Víta na Hradě pražském, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1919.

PODLAHA, Antonín: Nalezení ostatků sv. Zikmunda v chrámě sv. Víta v Praze, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1919.

PODLAHA, Antonín: Kamenný symbol. K otázce dostavby velechrámu Svatovítského, in: *Časopis katolického duchovenstva*, Praha, 1924.

PODLAHA, Antonín: Meditace v kapli svatováclavské, in: *Museum*, roč. 60, čís. 5, nákladem Růže Sušilovy, Brno, 1929.

HILBERT, Kamil - MATIEGKA, Jindřich - PODLAHA, Antonín: Královská hrobka v chrámu sv. Víta na hradě Pražském, in: *Památky archaeologické a místopisné XXXVI.*, Praha, 1930.

PODLAHA, Antonín: Posvátná místa na osadě rokycanské, in: *Method XV.*, roč. 15, Praha, F. J. Lehner 1889.

PODLAHA, Antonín: Hammerschmiedova Historia Pragensis, in: *Věstník Královské české společnosti nauk*, Praha, 1891.

PODLAHA, Antonín: Život a působení P. Antonína Koniáše, in: *Sborník historického kroužku*, seš. 2 Praha, družstvo Vlast', František Zdráhal 1893.

PODLAHA, Antonín: O řeckých překladech Písma sv. Starého zákona, in: *Výroční zpráva vyššího gymnasia českého v Novém Městě v Praze*, Praha, 1895–96 a 1896–97.

PODLAHA, Antonín: *Biblické dějiny pro školu a dům*, Praha, nakladatel V. Kotrba 1904.

PODLAHA, Antonín: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese benešovském*, Praha, nákl. Archaeologické kommisise 1911.

PODLAHA, Antonín: O soukromých dobročinných spolcích a ústavech pro péči o děti osiřelé, opuštěné, zanedbané a zmrzačené v Praze, in: *ČKD*, roč. 1906, č. 1.

6.4 Literatura

AUGUSTA, Pavel: *Kdo byl kdo v našich dějinách do roku 1918*, 4. vyd. Praha, Libri 1999, ISBN 80-85983-65-6.

BARTUŠEK, Václav - MERHAUT, Luboš, et al.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. 4. sv. II., U-Ž.*, Praha, Academia 2008, ISBN 978-80-200-1671-3.

BENEŠ, Josef: *Ač zemřeli ještě mluví. Medailonky českých katolických vlasteneckých kněží*, 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1964.

BENEŠOVÁ, M.: Význam snu při dostavbě katedrály sv. Víta, in: *Proudy české umělecké tvorby 19. století. Sen a ideál*, Praha 1990.

CIBULKA, Josef: Bronzová vrata svatovítské katedrály, in: *Umění III*, 1930.

HANUŠ, Jiří: *Malý slovník osobností českého katolicismu 20. století s antologií textů*, 1. vyd. Brno, Centrum pro studium demokracie a kultury 2005, ISBN 80-7325-029-2.

KOSTÍLKOVÁ, Marie - PETRASOVÁ, Taťána: *Jednota pro dostavění Chrámu sv. Víta na Hradě pražském. Edice pramenů I. 1842 – 1871.*, 1. vyd. Praha, nakladatelství Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky 1999, ISBN 80-902279-5-3.

KOSTÍLKOVÁ, Marie: Katedrála sv. Víta: K 650. výročí založení Svatovítské katedrály s obdivem a úctou k dílu našich předků, D. 2., Dostavba, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 1994, ISBN 80-900048-7-3.

KUCHYŇKA, Zdeněk: Biskup Antonín Podlaha, sběratel a mecenáš, in: *Časopis společnosti přátel starožitností*, roč. 118, 4/2010.

KUTHAN, Jiří - ROYT, Jan: *Katedrála sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Svatyně českých patronů a králů*, 1. vyd. Praha, Nakladatelství Lidových novin 2011, ISBN 978-80-7422-090-6.

KUTNAR, František - MAREK, Jan: Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: od počátků národní kultury až do sklonku třicátých let 20. století, 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha, NLN 1997, ISBN 80-7106-252-9.

LEBEDA, Jan: *Sváteční člověk. Život biskupa Antonína Podlahy (1865 – 1932)*, 1. vyd. Praha, Ústřední církevní nakladatelství 1965.

MERHAUTOVÁ, Anežka: *Katedrála sv. Víta v Praze/K 650. výročí založení*, 1. vyd. Praha, Academia 1994, ISBN 80-200-0189-1.

NĚMEC, Bohumil, et al.: *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému*, 4. díl, sv. 2 Praha, Polička, Litomyšl, Paseka, Argo 1998, ISBN 80-7185-385-2.

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, d. 19, Praha, Paseka 2000, obr. Příl., ISBN 80-7185-274-0.

PETRASOVÁ, Taťána: *Josef Mocker 1835 – 1899: stavitel katedrály*, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 1999, ISBN 80-86161-14-5.

PLACÁK, Petr: *Svatováclavské milénium. Češi, Němci a Slováci v roce 1929*, 1. vyd. Praha, Babylon 2002, ISBN 80-902804-2-0.

RUSOOVÁ, Kateřina: *Vitráže Maxe Švabinského v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě*, bakalářská práce, Brno 2007.

RYANTOVÁ, Marie: ThDR. Antonín Podlaha (1865 – 1932). Osobní fond. Inventář, Praha, Archiv Národního muzea 1993.

ŠMIED, Miroslav - ZÁRUBA, František: *Ve službách českých knížat a králů. Kniha k počtě profesora Jiřího Kuthana*, 1. vyd. Praha, Lidové noviny 2013, ISBN 978-80-7422-248-1.

ŠULA, Michal, et al.: *Koruna Matky měst: dostavba chrámu sv. Víta ve fotografii*, 1. vyd. Praha, Správa Pražského hradu 2016, ISBN 978-80-86161-84-6.

TOMEŠ, Josef, et al.: *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K – P*, 3. sv. Praha, Litomyšl, Paseka, P. Meissner 1999, ISBN 80-7185-246-5.

WIRTH, Zdeněk: *Metropolitní chrám svatého Víta. K šestistému výročí položení základu novostavby dómu. 1344 – 1944*, Praha, nakladatelství Vyšehrad 1945.

6.5 Internetové zdroje

Bishop Anton Podlaha, in: The Hierarchy of the Catholic Church [online], [vid. 15. 6 . 2017], dostupné z: <http://www.catholic-hierarchy.org/bishop/bpoda.html>.

Cyrlometodějská tradice, in: Veritas, z.s., historická společnost pro aktualizaci odkazu české reformace [online] [vid. 8.5. 2017], dostupné z: <http://veritas.evangnet.cz/tradice-cyrlometodejska>.

Dědictví (literatura), in: *Ottův slovník naučný* [online], vid. [31.5.2017], dostupné z: [https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%C4%9Bdictv%C3%AD_\(literatura\)](https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/D%C4%9Bdictv%C3%AD_(literatura)).

Dr. Ant. Podlaha: Ilustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze, in: *ČKD* [online], roč. 1931, číslo 1+2, str. 212., [vid. 5.7. 2017], dostupné z: http://www.depositum.cz/knihovny/ckd/tiskclanek.php?id=c_19236.

Historický vývoj, uspořádání, změny umístění a současný stav KPMK, in: *Knihovna pražské metropolitní kapituly* [online], [vid. 1. 6. 2017], dostupné z: <http://www.kpmk.eu/index.php/prehledy/historicky-vyvoj/10-historicky-vyvoj-usporadani-zmeny-umisteni-a-soucasny-stav-kpmk>.

HOCHOVÁ, Šárka: *Purismus*, in: Arts lexikon [online], 13. 12. 2015 [vid. 30.5. 2017], dostupné z: <http://www.artslexikon.cz//index.php?title=Purismus>.

JONOVÁ, Jitka: *Jednání o obsazení arcibiskupského stolce v Olomouci po rezignaci arcibiskupa Lva kardinála Skrbenského z Hříště z pohledu Svatého stolce* [online], [vid. 15.6. 2017], dostupné z: <https://studiatheologica.eu/pdfs/sth/2013/03/07.pdf>.

Nová Bible kralická [online], Mt, kapitola 6, verš 3, dostupné z: <https://www.etf.cuni.cz/~rovnanim/bible/nbk/Mt6.php>.

ThDr. Mořic Pícha, in: *Knihovna metropolitní kapituly* [online], [vid. 15. 6. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

ThDr. Antonín Podlaha, in: *Knihovna metropolitní kapituly* [online], [vid. 9. 5. 2017], dostupné z: <http://kpmk.eu/index.php/kapitula/clenove-kapituly/instalovani-1900-1918/101-thdr-antonin-podlaha>.

TONNER, Emanuel: Stavitelé chrámu sv. Víta na hradě Pražském, in: *Zlatá Praha* [online], roč. 5, 1888, č. 36, s. 567, [vid. 30. 6. 2017], ISSN 1801-2493, dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=ZlataPrahaII/5.1887-1888/36/567.png>.

TYRŠOVÁ, Renata: Achtermann, in: *Ottův slovník naučný* [online], díl 1., Praha, J. Otto 1888, str. 517, dostupné z: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Achtermann.

VÁGNER, VÍT, in: *Slovník českých knihovníků* [online], dostupné z: <http://sck.sdruk.cz/record?id=272>.